

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน
ในจังหวัดระยอง

The Community enterprise development of processing groups
by cooperation of private companies in Rayong Province

โดย

พระครูรัตนากรวิสุทธิ

พระมหาบุญรอด อมรทตโต, ดร.

พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์, ดร.

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ, ดร.

ดร. สุเทพ เชื้อสมุทร

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761326

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

The Community enterprise development of processing groups
by cooperation of private companies in Rayong Province

โดย

พระครูรัตนากรวิสุทธิ

พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์, ดร.

พระมหาบุญรอด อมรทตฺโต, ดร.

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ, ดร.

ดร. สุเทพ เชื้อสมุทร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761326

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Community enterprise development of processing groups
by cooperation of private companies in Rayong Province

By

Phrakru Rattanakornvisut
Phrakru Phariyatsuwanaporn, Dr.
Phrakru Sanghavisuthikhun, Dr.
PhramahaBoonrod Amaradatto, Dr.
Dr. Sutep Cheusamut

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Rayong Campus

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761326

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง
ผู้วิจัย:	พระครูรัตนากวีสุทธิ, ดร. สุเทพ เชื้อสมุทร, พระครูสังฆวิสุทธิคุณ,ดร. พระครูปริยัติสุวัฒนภรณ์,ดร. และพระมหาบุญรอด อมรทตฺโต, ดร.
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ๒) เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง และ ๓) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

การวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๒๕๖ คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๒๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ ตามลำดับ

๒. วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า, SCG, บริษัทโกล, บริษัทดาว และบริษัทพีทีที โกลบอล เคมีคอล จำกัด (มหาชน) ช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเขตนิคมอุตสาหกรรม โดยมีส่วนร่วม ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) การตลาด

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง พบว่า ภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ประกอบด้วย ๑) ชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ๒) บริษัทเอกชน มีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ๔) หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตรและหน่วยงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้กำกับดูแล มีการประเมินเพื่อออกไปรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน

Title : The Community enterprise development of processing Groups by cooperation of private companies in Rayong Province

Researchs : PhrakruRattanakornvisut, Phrakru Phariyatsuwattanaporn, Dr., Dr. Sutep Cheusamut, Phrakru Sangkhawisuthikhun, Dr. and PhramahaBoonrod Amaradatto, Dr.

Department : Mahachulalongkornrajavidalaya University Rayong Campus

Fiscal Year : 2561/2018

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidalaya University

ABSTRACT

This research aims to study 1)The problem of community enterprise by privatization group in Rayong 2) Analyze the cooperation of private companies in the development of processing community enterprises in Rayong and 3) Establish a community enterprise development group in cooperation with private companies in Rayong. Integrated research methodology, quantitative research methodology, data collection by questionnaires and qualitative research of 256 samples. Statistics used to analyze data by frequency. Mean, standard deviation, and group discussion with 20 key informants.

The results revealed that

1. The problem of community enterprise in cooperative group of private companies in Rayong was at the high level by mean of 3.55, standard deviation 0.87. And when it was found to be moderate. The mean of management was 3.74 and the standard deviation was 0.97. The next is the production average 3.56 standard deviation 0.98 and Planning was 3.35 and standard deviation was 0.96 and management was 3.35 and standard deviation was 0.96, respectively.

2. For the analysis of the cooperation of private companies in the development of processing community enterprises in Rayong, it was found that. Industrial groups are increasingly involved in promoting community enterprises. It is a community group consisting of power plants, SCG, GC, STAR and PTT Global Chemical to promote community enterprises in the industrial estate and participate in 1) personnel 2) budget 3) supplies and 4) marketing

3. The creation of partnerships for the development of community enterprises by privately owned cooperative groups in Rayong. 2) Private companies are grouped together in the name of community friends. 3) Academicians in the community processing group in Rayong have established a network with Mae Fah Luang University with the support and encouragement of private companies. 4) Government agencies found that nowadays,

community enterprises have main units is the agricultural sector and the community development agency that oversees and evaluates the community product certificate.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ฉบับนี้ สำเร็จด้วยดี ต้องขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่เปิดโอกาส ได้ ดำเนินการขอทุนวิจัยในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ โดยเฉพาะพระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ ที่เมตตาคุณาจารย์หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง และรองศาสตราจารย์ ดร.ธวัช หอม ทวนลม อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระเทพสิทธิเวที ประธานโครงการหน่วยวิทยบริการ และเจ้าคณะ จังหวัดระยอง พระครูเกษมธรรมากร ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ และพระมหาวิระชัย ชยวีโร.ดร. รองผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย จังหวัดระยอง ที่ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือสำหรับการทำ วิจัย และเจ้าหน้าที่ที่ช่วยในการเก็บข้อมูล การดำเนินการในเรื่องของการสัมภาษณ์ทุกท่าน พร้อมทั้ง ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลประกอบการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคุณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยวิทยบริการทุกท่าน ที่ช่วยเสนอแนะ ในการ ทำวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบให้แก่ทุกท่านที่เมตตาแนะนำจนสำเร็จลุล่วง ด้วยดี

พระครูรัตนากรวิสุทธ์ และคณะ

๑๕ กันยายน ๒๕๖๑

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนา.....	๘
๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา.....	๘
๒.๑.๒ แนวคิดการพัฒนา.....	๑๑
๒.๑.๓ ทฤษฎีการพัฒนา.....	๑๔
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	๒๐
๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	๒๐
๒.๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๒๒
๒.๒.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม.....	๓๔
๒.๒.๔ การรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเอกชน.....	๓๖
๒.๓ วิสาหกิจชุมชน.....	๔๓
๒.๓.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	๔๔
๒.๓.๒ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน.....	๔๖
๒.๓.๓ ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน.....	๕๐
๒.๓.๔ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘.....	๕๕
๒.๓.๕ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง.....	๖๓
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖๘
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๗๔
๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง.....	๗๔
๓.๓ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย.....	๗๖
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๙
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๐

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๘๒
ตอนที่ ๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๘๒
ตอนที่ ๔.๒ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง.....	๘๕
ตอนที่ ๔.๓ วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง.....	๙๓
ตอนที่ ๔.๔ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง.....	๑๐๐
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๐๘
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๑๑๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๑๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๑๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๒๙
บรรณานุกรม.....	๑๓๑
ภาคผนวก.....	๑๔๑
ก. บทความวิจัย	๑๔๑
ข. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๕๓
ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ.....	๑๕๖
ง. แบบสัมภาษณ์.....	๑๖๑
จ. สรุปโครงการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.....	๑๖๘
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๗๕

สารบัญตาราง

ตารางที่

๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๘๒
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกี่ยวกับสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยภาพรวม	๘๕
๔.๓ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพปัญหา การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ด้านการวางแผน.....	๘๖
๔.๔ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ด้านการผลิต.....	๘๙
๔.๕ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ด้านการจัดการ.....	๙๑

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย.....๗๒

๔.๒ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....๑๐๘

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และภาวะทางวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ประสบปัญหามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หลายครั้ง ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีปัญหาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยพยายามหาแนวทางหรือวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ประเทศที่จะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ พร้อมทั้งพยายามกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น จึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้น คือ ทรัพย์สินที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักการจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง^๖ ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) ซึ่งหมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่ป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้น ก็จะมีหมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างชื่นชม

จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่นๆ นอกจากนั้นนอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจ เศรษฐกิจที่กล่าวไว้ว่า ไม่มีประเทศใดเข้มแข็ง หากท้องถิ่นอ่อนแอ คำว่าอ่อนแอในที่นี้ หมายถึง อ่อนแอทางปัญญาเป็นหลัก หาก

^๖ กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.moac.go.th/builder>.

^๗ เศรษฐกิจ เศรษฐกิจ. ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task.

ปัญญาเข้มแข็ง แม้เศรษฐกิจจะติดลบ มีหนี้มีสิน ก็รอดได้ รอดแล้วก็พอเพียงได้ พอเพียงแล้วก็ยังมั่นคงต่อไปได้อีก ซึ่งประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมากกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของวิสาหกิจในประเทศไทยนั้น อยู่ในภาคของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ^๘

เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดรวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป^๙ เนื่องจากว่า สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วย เช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชน ถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนว่ามีสภาพที่เป็นอยู่เป็นไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพความพร้อมที่จะแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไรวิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เอื้อกับชาวบ้านดำรงชีวิตได้มั่นคงและเข้มแข็ง

^๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อัดสำเนา. ๒๕๔๙). หน้า ๖๐.

^๙ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙). หน้า ๙๘.

ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมิใช่จะทำได้ง่าย ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนเน้นเรื่องการบริหารจัดการเป็นกิจการสร้างรายได้รูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อมโดยผลผลิตจะเกิดจากสินทรัพย์ชุมชน ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมทักษะฝีมือวัฒนธรรมธรรมชาติ หรืออื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานมีรูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชน ซึ่งขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์ กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน หรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศแต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศหากกลุ่มชาวบ้าน หรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศโดยในการประกอบวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชนสิ่งที่เกิดขึ้นจากวิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชาวบ้านไม่ต้องหลั่งไหลไปทำมาหากินในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องจากครอบครัวเข้าไปอยู่กับความแออัดมลพิษมากมายเสี่ยงชีวิตหลายๆ อย่าง คุณภาพชีวิตไม่สมบูรณ์ ไม่มีสุขใดเท่ากับการได้อยู่ผืนแผ่นดินที่กำเนิดพร้อมหน้าพร้อมตากับวงศาคณาญาติ ดังนั้น ถ้าวัดว่าวิสาหกิจชุมชนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรของชุมชน แปลงมาเป็นรายได้ทำมาหากินในที่ของตนเองอย่างไรก็ดีผลการศึกษาของขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์^{๑๐} ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น ได้พบแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างฐานรากที่แข็งแรงในความเป็นผู้ประกอบการให้กับวิสาหกิจชุมชน จัดโครงสร้างให้แข็งแรงก่อนสร้างส่วนอื่นๆ ปรับกระบวนการคิดและทัศนคติของผู้ประกอบการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการ โดยเน้นด้านการตลาดและการเงินและมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน จังหวัดระยอง ได้มีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มบริษัทเอกชน เข้ามาช่วยเหลือดูแลในเรื่องการจัดการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดยบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC ให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ทั้งด้านเงินทุนและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีขององค์กรมาผสานกับองค์ความรู้ของพันธมิตรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องวิสาหกิจชุมชน ทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จนี้ สะท้อนถึงความสามัคคีของชุมชนและกลุ่มโรงงานหรือบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนต่อเนื่อง

การจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้นจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วย ๑) ความเข้าใจในธุรกิจของสมาชิก ๒) ความต้องการและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ๓) เงินทุนและการบริหารเงินทุน ๔) ทรัพยากรบุคคลและ ๕) การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยที่สมาชิกควรมี ๔ ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ ปัจจุบันเป็นเวลา ๑๐ ปี ทว่ายังไม่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ว่ามีวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า เช่น การบริหารจัดการที่เป็นระบบ การบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารจัดการ การยกระดับตลาด ความยั่งยืน เป็นต้น แต่ว่าการดำเนินการส่วนใหญ่ยังเป็นวิถีแบบเริ่มก่อตั้ง นับว่าเสียโอกาส อย่างยิ่งใจทศสำคัญก็คือจะทำอย่างไร หรือมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจ

^{๑๐} ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์. “แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน”. (วารสารการพัฒนาท้องถิ่น. มิถุนายน-กันยายน, ๒๕๕๑). หน้า ๕๗).

ชุมชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในการปรับนำไปใช้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนก็ยังมีอยู่ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชี ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมีการศึกษาในวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง

๑.๒.๓ เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้แยกหัวข้อการวิจัยออกเป็นดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา เรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑. ด้านการวางแผน ๒. ด้านการผลิต และ ๓. ด้านการจัดการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) สถานภาพ ๔) วุฒิการศึกษา ๕) รายได้ ๖) อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการผลิต และ ๓) ด้านการจัดการ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๗๑๑ คน^{๑๑}

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๕๖ คน

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารบริษัทเอกชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ จังหวัดระยอง ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอบ้านค่ายอำเภอแกลง อำเภอบ้านฉาง อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอปลวกแดง อำเภอเขาชะเมา อำเภอวังจันทร์จังหวัดระยอง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ จนถึงเดือน ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๕.๑ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบท โดยการดำเนินการและการริเริ่มโดยอาศัยความสามารถของตนเอง ชุมชน โดยอาศัยความสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นสิ่งให้เกิดการพัฒนา

๑) ด้านการวางแผน หมายถึง กระบวนการคิดก่อนลงมือทำ เพื่อกำหนดแนวทางของงานไว้เป็นการล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จที่ตรงตามเป้าหมาย โดยจัดให้เป็นระบบเพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนองค์การบรรลุผลตามเป้าหมาย

๒) ด้านการผลิต หมายถึง กระบวนการผลิตสินค้าที่นำเสนอแก่ตลาด เพื่อให้เกิดความสนใจ การซื้อ การใช้ หรือการบริโภค ซึ่งสามารถตอบสนองของความจำเป็นและความต้องการได้ และไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นกระบวนการทางความคิดและการบริการด้วย

^{๑๑} กองบริหารมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, จังหวัดระยอง สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๑. จาก <http://tcps.tisi.go.th/public/certificatelist>.

๓) ด้านการจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในชุมชนเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของชุมชน การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

๑.๕.๒ วิสาหกิจ หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

๑.๕.๓ วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

๑.๕.๔ กลุ่มแปรรูป หมายถึง หรือแปรสภาพอื่นๆ ของวัตถุดิบ เช่น บดละเอียด หรือสกัดจนไม่เห็นรูปแบบเดิมตามธรรมชาติ เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสี กลิ่น รส เนื้อ สัมผัส และยังคงคุณค่าไว้ ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตที่นำมาใช้บริโภคในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว รวมทั้งส่งเป็นสินค้าส่งออกจำหน่าย

๑.๕.๕ การร่วมมือ หมายถึง ความเต็มใจของบุคคลแต่ละคนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อทำกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน อันนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยมีการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย โดยทุกคนในกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จประกอบด้วย

๑.๕.๖ บริษัทเอกชน หมายถึง คือ บริษัท จำกัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบริษัทประเภทตั้งขึ้นมาด้วยการแบ่งทุนออกเป็นหุ้น มีมูลค่าหุ้นเท่ากัน โดยผู้ถือหุ้นต่างก็รับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบตามมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ โดยผู้ถือหุ้นภายในบริษัทจะต้องมีไม่น้อยกว่า ๗ คนขึ้นไป

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทราบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

๑.๖.๒ ทราบความร่วมมือการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปของบริษัทเอกชน ภาคประชาชนในจังหวัดระยอง

๑.๖.๓ ทราบผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเอกชนที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง

๑.๖.๔ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน หรือประเทศชาติได้ปรับปรุงแบบต่อกระบวนการบริหารจัดการเพื่อสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ทันกับโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

๑.๖.๕ ทราบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาคราชการและเอกชนในการสนับสนุน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ในการวิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากวรรณกรรม ต่างๆ เพื่อนำ มาซึ่งกรอบแนวคิดโดยมีหัวข้อดังนี้

- ๒.๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนา
 - ๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา
 - ๒.๑.๒ แนวคิดการพัฒนา
 - ๒.๑.๓ ทฤษฎีการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม
 - ๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - ๒.๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - ๒.๒.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - ๒.๒.๔ การรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเอกชน
- ๒.๓ วิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๓.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๓.๒ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน
 - ๒.๓.๓ ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน
 - ๒.๓.๔ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘
 - ๒.๓.๕ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนา

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละ น้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และ เหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^{๑๗๓} ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยาใช้คำว่าพัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งดงาม ทำให้งอกงามและมา

^{๑๗๓} ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘-๑๙.

ขึ้น^{๑๗๔} การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตของงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ^{๑๗๕}

การพัฒนา ที่เข้าใจโดยทั่วไป มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายจากรูปศัพท์ คือ หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่ต่างกัน^{๑๗๖} การพัฒนา ในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไปเพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ^{๑๗๗} แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่า หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น^{๑๗๘}

จะเห็นได้ว่า นักเศรษฐศาสตร์ได้กำหนดความหมายของการพัฒนา โดยใช้ความหมายจากรูปศัพท์และความหมายโดยทั่วไป คือ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ^{๑๗๙} ความหมายทางพัฒนาบริหารศาสตร์ นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนาเป็น ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบ และความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^{๑๘๐}

^{๑๗๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมภาษาศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓๘.

^{๑๗๕} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทยแนวทางการวิจัยและพัฒนา, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๕

^{๑๗๖} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๓.

^{๑๗๗} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^{๑๗๘} ธีรพล ชันธิไชย, แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท, ในการบริหารงานพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

^{๑๗๙} เสถียร เขยประทับ, ผลกระทบของการพัฒนาในแง่ภูมิของจิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร : พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๖.

^{๑๘๐} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

ความหมายทางเทคโนโลยี ในทางเทคโนโลยี การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรม และการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมสมัยใหม่ที่ทันสมัย หรือ การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีนั่นเอง^{๑๘๑} ความหมายทางการวางแผน ในทางการวางแผน การพัฒนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผน และโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร โดยไม่มีการสิ้นสุด^{๑๘๒} ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United National Educational, Scientific and cultural Organization : UNESCO, สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นหน้าที่ (Function) ของการวางแผนและการจัดการ ดังนี้ $D = f(P+M)$ เมื่อ $D = \text{Development}$ คือ การพัฒนา $P = \text{Planning}$ คือ การวางแผน $M = \text{Management}$ คือ การบริหารงานหรือการจัดการ ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดีมีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^{๑๘๓}

การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผนกำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้ ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ ในขั้นของการปฏิบัติการพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร ไม่มีการสิ้นสุด^{๑๘๔}

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการนี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทาง การวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนา ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดลอมต่างๆ เรียกว่า พัฒนา หรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนา หรือ คำว่า เจริญ นั้นไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้นเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือ ตัดผม มีความหมายว่า รก เช่น นุสสุยา โลกวทุมน แปลว่า อย่างเป็นคนรกโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่

^{๑๘๑} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙), หน้า ๙๕.

^{๑๘๒} อัจฉรา โพธิยานนท์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๑.

^{๑๘๓} The United National Educational, Scientific and cultural Organization: UNESCO. 1982, p. 305.

^{๑๘๔} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๔.

ที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเหมือนกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น^{๑๘๕} ความหมายทางสังคมวิทยาและนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีการพัฒนาเป็นทั้งเป้าหมาย และกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิต และการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองอีกด้วย^{๑๘๖} นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการพัฒนา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพซึ่งนี้กว้างแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการ^{๑๘๗}

ความหมายทางการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน^{๑๘๘}

จากความหมายในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนา มีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างการออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

^{๑๘๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑๐.

^{๑๘๖} ทิตยา สุวรรณภูมิ, *ชุมชนชนบทไทย. ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

^{๑๘๗} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, *การพัฒนาชุมชน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗๙.

^{๑๘๘} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๓.

๒.๑.๒ แนวคิดการพัฒนา

ชูชัย สมितिไกร ได้กล่าวถึง วิธีการในการพัฒนาบุคลากรให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถดำเนินการได้ โดยแนวคิดในการพัฒนาบุคลากร อาจแบ่งจุดประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร ได้เป็น ๓ ประการใหญ่ๆ คือ

๑. เพื่อให้บุคลากรทำงานได้ ทำงานดี ทำงานเก่ง และทำงานแทนกันได้
๒. เพื่อเพิ่มคุณค่าของคน
๓. เพื่อเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพ^{๑๘๙}

โดยแนวคิดนี้มองการพัฒนาบุคลากรในเชิงระบบ ประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก

๑. Inputs หรือสิ่งนำเข้า ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินงบประมาณ บุคคล วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจน นโยบายและแนวคิด ในการบริหารงานการพัฒนาบุคลากร วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร และเทคโนโลยีต่างๆ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานทุ่มเท หรือใส่เข้าไป ในระบบการพัฒนาบุคลากร

๒. Process หรือ กระบวนการพัฒนาบุคคล หมายถึง การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในลักษณะอื่นๆ เช่น การมอบหมายงาน การหมุนเวียนหน้าที่การงาน (Job Rotation) เป็นต้น

๓. Outputs หรือผลลัพธ์ คือ บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้ว รวมทั้งข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับผลลัพธ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ เป็นข้อมูลย้อนกลับ หรือ Feedback เพื่อใช้ในการปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรต่อไปอีก^{๑๙๐}

นอกจากนั้น การพัฒนาบุคลากร สามารถเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท^{๑๙๑} คือ

๑. กิจกรรมทางการบริหาร เป็นเรื่องของผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ ได้แก่

๑.๑ ให้ทำงานแทนกัน ควรใช้ในหน่วยงานที่มีบุคลากรไม่มากนัก

๑.๒ แบ่งความรับผิดชอบ แบ่งงานที่ไม่ยากนักให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาสได้รับผิดชอบตัดสินใจบ้าง

๑.๓ มอบหมายให้ทำงานโครงการพิเศษ มีข้อดีที่จะทำให้ผู้บังคับบัญชาได้เห็นทักษะในการบริหารของผู้ได้รับมอบหมายว่า จะสามารถควบคุมเวลาได้หรือไม่ รู้จักกระจายงานเป็นหรือเปล่า

๑.๔ การให้ศึกษาวิธีการทำงานขึ้นใดขึ้นหนึ่งอย่างละเอียดจากผู้ทำงานขั้นนั้นๆ อยู่เดิม เพื่อที่จะให้สามารถ ทำแทนกันได้

- ๑.๕ การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน มีลักษณะ คือ

๑) การเปลี่ยนงานกันโดยเปลี่ยนลักษณะงาน

^{๑๘๙} ชูชัย สมितिไกร, การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๓.

^{๑๙๐} วรารัตน์ เขียวไพรี, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สิริบุตรการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๙๑-๙๒.

^{๑๙๑} ปัทมาวดี โพนบุญกุล ชูชุกิ, สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒.

๒) การเปลี่ยนงานกัน โดยเปลี่ยนสถานที่ทำงาน

๒. กิจกรรมทางด้านการฝึกอบรม เป็นกิจกรรมที่องค์กรมอบหมายให้หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคลากร รับผิดชอบดำเนินการ เช่น

๒.๑ การจัดฝึกอบรมเองภายในองค์กร เป็นการจัดฝึกอบรมให้บุคลากรภายในองค์กรได้เข้า อบรมพร้อมๆ กัน ที่ละจำนวนมากๆ โดยดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา บุคลากร

๒.๒ การส่งบุคลากรไปอบรมภายนอกองค์กร

๒.๓ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ มักเป็นการยกปัญหาที่มีอยู่มาให้ศึกษาหรือทดลองปฏิบัติ และอาจใช้เป็นแนวปฏิบัติหลังการประชุมฯ

๒.๔ ดูงาน เป็นการไปขอฟังการบรรยายสรุปถึงลักษณะการจัดระบบงาน และวิธีการปฏิบัติงาน จริงของหน่วยงานอื่นๆ ที่สนใจศึกษา ณ ที่ตั้งของหน่วยงานนั้น

๒.๕ การฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงานจริงอื่นๆ ดังที่เรียกว่า การฝึกอบรมในที่ทำการปกติหรือ On the job training ได้แก่

๒.๕.๑ การสอนแนะหรือการให้คำปรึกษา หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชา ควบคุมดูแลให้ บุคลากรลงมือปฏิบัติงานจริง โดยให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด อาจหมายความรวมถึง การเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอนเฉพาะเรื่องงานเท่านั้น อาจรวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับคน หรือการวางตัวในองค์กรด้วยก็ได้

๒.๕.๒ การสอนงานหรือนิเทศงาน หมายถึงการที่ผู้บังคับบัญชา สอนงานให้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสังกัด โดยเน้นถึงการแบ่งงานออกเป็นขั้นตอน และการที่ผู้บังคับบัญชา จะต้องสาธิตหรือ แสดง วิธีปฏิบัติงานให้เข้าใจก่อน แล้วจึงควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง

๓. กิจกรรมด้านการวางแผนพัฒนาอาชีพ เป็นแนวทางการ พัฒนาบุคลากร ซึ่งจะต้องเป็น นโยบายขององค์กร เพราะจะต้องครอบคลุมบุคลากรทุกระดับและทุกสายงาน นั่นคือ เป็นการวางแผน การพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในสายงานอาชีพที่ครองอยู่ โดยระบุว่า บุคลากรแต่ละตำแหน่งงาน จะต้องได้รับการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ หรือทักษะในด้านใดและเมื่อใด จึงจะได้รับการพิจารณาให้ เลื่อนระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ โดยฝ่ายบุคคล ขององค์กรนั้นอาจเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมในการ พัฒนานั้นให้ เช่น

๓.๑ การฝึกอบรมเฉพาะระดับ (Pre-promotion training) จัดให้เฉพาะบุคคลซึ่งดำรง ตำแหน่งอยู่ในระดับที่อยู่ใต้อายุที่จะเลื่อนระดับตำแหน่งสูงขึ้นได้

๓.๒ กิจกรรมก่อนเลื่อนตำแหน่งอื่นๆ เช่น การทดสอบ การมอบให้ทำงานวิชาการ เช่น การเขียนรายงาน หรือโครงการ

๔. กิจกรรมร่วมระหว่างพนักงาน มีกิจกรรมหลายชนิดที่องค์กรอาจส่งเสริมให้พนักงานกระทำ ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยอาจมีจุดมุ่งหมายหลัก ในการร่วมกัน พัฒนางาน หรือคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยตัว ของพนักงานเอง แต่ผลพลอยได้ที่สำคัญ คือ การพัฒนาตัวพนักงานเองในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการ ทำงานเป็นทีม การสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา การรู้จักใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการสร้างนิสัย ในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นประโยชน์ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวนี้มีหลายชนิด เช่น

๔.๑ กิจกรรมกลุ่มคุณภาพงาน

๔.๒ กิจกรรมข้อเสนอแนะ

๔.๓ กิจกรรม ๕ ส. การเลือกใช้กิจกรรมในการพัฒนาบุคคล^{๑๙๒}

การพัฒนาบุคคลจัดเป็นการลงทุน (Investment) ซึ่งย่อมจะต้องการผลตอบแทนมาสู่องค์กร จึงควรเลือก ใช้กิจกรรมในการพัฒนาบุคคลให้เหมาะสม เพื่อลดการสูญเสียเปล่า ดังที่มีผู้สรุปถึงแนวคิดในการเลือกใช้กิจกรรมไว้ ๓ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑. พิจารณาที่ตัวบุคลากรถึงศักยภาพในการพัฒนา (Potentiality) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงาน (Performance) พวก High Flyer คือ กลุ่มบุคลากรที่องค์กร ควรพัฒนาด้วยกิจกรรมทางการบริหาร จึงจะได้ผลดี เนื่องจากมีศักยภาพ ในการพัฒนาสูง และในขณะเดียวกันมีผลการปฏิบัติงานดีเลิศ สมควรที่องค์กรจะลงทุนให้การพัฒนามากที่สุด พวก Work Horse คือ กลุ่มบุคลากรที่ควรพัฒนาด้วยการฝึกอบรม หรือการวางแผนพัฒนาอาชีพ^{๑๙๓} เนื่องจากมีทั้งศักยภาพ ในการพัฒนา และมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สมควรที่จะได้รับการดูแลให้การฝึกอบรม อย่างสม่ำเสมอ และได้รับการ เลื่อนตำแหน่งไปตามลำดับ ระหว่างการพัฒนา ส่วนพวกสุดท้าย พวก Dead Wood คือ กลุ่มบุคลากรที่ควรได้รับการพัฒนาด้วยกิจกรรมร่วมระหว่างพนักงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการปรับปรุงและพัฒนาเป็นสำคัญ

แนวทางที่ ๒ เลือกกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากร โดยพิจารณาจากนโยบายขององค์กร หากกิจกรรมใด ที่ได้รับการ สนับสนุนจากนโยบายของหน่วยงาน ก็อาจนำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่าง ไม่เป็นทางการ

แนวทางที่ ๓. เลือกกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรโดยพิจารณาถึงความสร้างให้เกิด ความสมดุลระหว่าง "คนกับงาน"^{๑๙๔}

การพัฒนาบุคลากรให้มีความสมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน โดยไม่ขาดด้านใดด้านหนึ่ง จนทำให้บุคลากร รายใดรายหนึ่งไม่สามารถประสบผลสำเร็จในสายงานของตนได้ในระยะยาว เช่น บุคคลหนึ่งมีความสามารถ ในการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ ของนักวิชาการเงินและบัญชีเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถขึ้นปีดำรงตำแหน่งบริหารในฐานะของหัวหน้างานบัญชีได้เลย เนื่องจากขาดมนุษยสัมพันธ์และความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาบุคลากร จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในด้านต่างๆ ของผู้รับการพัฒนาด้วย^{๑๙๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร คือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะ โดยอาศัยการพัฒนา การศึกษา และการฝึกอบรมนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าเป็นเพียงแรงขับจากภายนอกซึ่งทุกองค์กรสามารถทำได้และให้ผลเพียงในระยะสั้นๆ แต่หากนำรูปแบบการพัฒนาบุคลากรแนวใหม่มาใช้ ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติ การพัฒนาลักษณะนิสัย และการพัฒนาการจูงใจ ผู้เขียนก็เชื่อว่าจะสามารถพัฒนา

^{๑๙๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๓.

^{๑๙๓} ณรงค์วิทย์ แสงทอง, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : เอชอาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๖.

^{๑๙๔} เต็มพงษ์ พลละคร, การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

^{๑๙๕} สุปรานี ศรีฉัตรภิมข, การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๐.

บุคลากรและองค์การได้ในระยะยาว เพราะเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของบุคลากร เพียงแค่นี้ก็จะช่วยให้องค์การเติบโตและก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน

๒.๑.๓ ทฤษฎีการพัฒนา

มนุษย์ คือ สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูง ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์สินส่วนพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ^{๑๙๖} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำให้มนุษย์เจริญ มีศักยภาพมากขึ้นจนกลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าในสังคมและในประเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ บุคลากรเพิ่มความรู้ และทักษะ มีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหลายๆ คน มักจะมีคำถามกับคำว่า "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Development)" มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการต่างๆ ในองค์การอย่างไร กระบวนการของการพัฒนาและการทำให้บุคลากรได้แสดง ความเชี่ยวชาญ (Expertise) โดยใช่การพัฒนาองค์การ การฝึกอบรมบุคคลและพัฒนาบุคคลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ขององค์การ (Organizational Learning) โดยนายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อจุดประสงค์ในการปรับปรุงการทำงานซึ่งเน้นการทำให้บุคลากรทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการบูรณาการเป้าหมายขององค์การและความต้องการของบุคคลให้สอดคล้องกัน^{๑๙๗} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการนำศักยภาพของแต่ละบุคคลมาใช้ ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างให้แต่ละบุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์การ ตลอดจนเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง เพื่อนร่วมงานและองค์การ เมื่อพิจารณา

๑. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้ ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะและเจตคติ ถ้าหากมีแรงจูงใจที่เพียงพอ

๒. การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก นำมาสู่การพัฒนาในระบบขององค์การ

๓. วิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมีหลายวิธีจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์การ และบุคลากร

๔. จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของบุคลากรเป็นระยะๆ เพื่อช่วยแก้ไข บุคลากรบางกลุ่ม ให้พัฒนาความสามารถเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้มีขีดความสามารถสูง ได้ก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งใหม่ที่ต้องใช้ ความสามารถสูงขึ้น

๕. องค์การจะต้องจัดระบบทะเบียนบุคลากรให้เป็นปัจจุบันที่สามารถตรวจสอบความก้าวหน้า ได้เป็นรายบุคคล^{๑๙๘}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนากำลังคน การพัฒนาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการ

^{๑๙๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๔), หน้า ๑๘๑.

^{๑๙๗} Rothwell and Sredl, The Knowledge Creating Company. Harvard Business Review, November- December, 1992), p. 21.

^{๑๙๘} ทิตยา สุวรรณ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๑.

ปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการบริหาร การพัฒนาทรัพยากรมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กรสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีขั้นสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของทางปฏิบัตินั้น ควรจะเริ่มตั้งแต่เมื่อพนักงานเหล่านั้นเริ่มเข้ามาทำงาน โดยการปฐมนิเทศ (Orientation) และจะต้องดำเนินการพัฒนาอีกต่อไปเรื่อยๆ ตลอดเวลาที่เขายังคงทำงานอยู่ในองค์กร ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีวัตถุประสงค์ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นลักษณะต่างๆ ได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. วัตถุประสงค์โดยทั่วไป เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างกำลังใจ และทัศนคติที่ดีให้แก่บุคลากร เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อบำรุงรักษาบุคลากรและสามารถทดแทนการขาดแคลนบุคลากรได้ เพื่อใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและคุ้มค่า

๒. วัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อเสริมสร้างขวัญที่ทัศนคติและความสนใจในการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสอนแนะวิธีการทำงานที่ถูกต้อง เหมาะสมหรือดีที่สุดแก่พนักงาน เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานขององค์กรให้ได้รับผลผลิตสูงสุด เพื่อลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุ อันอาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานของพนักงาน ให้สามารถรู้ถึงระบบและวิธีการทำงานที่ถูกต้อง และรู้จักใช้เครื่องมือต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อฝึกฝนบุคคลเตรียมไว้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของงาน และการเพิ่มขยายองค์การหรือตั้งหน่วยงานใหม่ในอนาคต

๓. วัตถุประสงค์ของบุคลากร เพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของตน ทำให้มีโอกาสได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นไปได้ ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาทัศนคติและบุคลิกภาพให้ถูกต้องดีงามและเหมาะสมยิ่งขึ้น^{๑๙๙} เพื่อพัฒนาทักษะหรือฝีมือในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อฝึกฝนความสามารถในการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเรียนรู้และลดการเสี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานของตนให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจนโยบายและเป้าหมายขององค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้ดียิ่งขึ้น จะได้สามารถปฏิบัติตนและทำงานได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์^{๒๐๐}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีการให้การพัฒนาและฝึกอบรมกับบุคลากรแล้ว ตามแนวคิดถือว่าจะทำให้บุคลากรเป็นบุคลากรที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าต่อตัวบุคลากรเองและต่อองค์กรด้วย

^{๑๙๙} ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑๒.

^{๒๐๐} เกรียงศักดิ์ เขียววง, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๓.

๑. กิจกรรมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและฝึกอบรมให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะถ้าองค์กรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นประจำอย่างต่อเนื่องแล้ว จะเท่ากับทำให้กับบุคลากรได้รับการต่อยอดให้เกิดความเข้าใจ จดจำได้ และสร้างความชำนาญในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

๒. กิจกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องยอมรับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่บุคลากรทุกฝ่ายในองค์การจะต้องให้ความร่วมมือ สนับสนุน ยอมรับและคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับองค์การเป็นหลักโดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ผู้บริหารในระดับต่างๆ ต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็งบประมาณทรัพยากรและอื่นๆ หรือผู้ที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมก็จะให้ความร่วมมือยอมรับและปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

๓. กิจกรรมที่จะต้องกระทำอย่างเหมาะสม ทั้งระยะเวลา ช่วงเวลาและค่าใช้จ่าย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึงเรื่องของงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นว่าคุ้มค่าหรือไม่ รวมทั้งจะต้องพิจารณาถึงระยะเวลาและช่วงเวลาที่ใช้ในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในองค์การด้วยว่า มีความเหมาะสมหรือไม่กระทบกับการปฏิบัติงานในองค์การมากน้อยเพียงใด ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การควรกระทำ ในช่วงเวลาและระยะเวลาที่เหมาะสม และคุ้มกับงบประมาณที่เกิดขึ้นด้วย

๔. กิจกรรมที่จะต้องประเมินผลบ่อยๆ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการประเมินผลและติดตามผล เพื่อที่จะได้รับทราบว่าการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรที่องค์การได้จัดขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่ มีสิ่งที่จะต้องพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไข โดยแนวคิดสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้ว จะต้องมีการติดตามและประเมินผลบ่อยๆ เพื่อที่จะได้รับทราบผลของกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดทำกิจกรรมในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๕. กิจกรรมที่มีการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมจะต้องมีการเรียนรู้เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนรู้ในงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น หรืออาจจะเป็นการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันหรืออนาคต ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งตัวบุคลากรเองรวมทั้งองค์การด้วย นอกจากนี้กิจกรรมในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วยตามหลักของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม^{๒๐๑}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การ เช่นเดียวกับประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในที่นี้จะอธิบายในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นภาพรวมขององค์การ ว่ามีบทบาทดังต่อไปนี้คือ

๑. บทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการเสริม เพิ่มเติม และพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในปัจจุบันและ

^{๒๐๑} Mondy, W. R. of Noe, R M, *Human resource management*, (Boston : Allyn and Bacon, 1990), P.

อนาคต ซึ่งถือได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่บุคลากรขององค์กร

๒. บทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งนี้เมื่อได้มีการพัฒนาและฝึกอบรมให้แก่บุคลากรจะทำให้บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานได้อย่างดี ก็จะส่งผลทำให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

๓. บทบาทในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการลดแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการทำงาน ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน หรือปัญหาอื่นๆ ซึ่งเป็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ถ้าได้มีการพัฒนาและฝึกอบรมร่วมกันแล้วจะทำให้บุคลากรขององค์กร เกิดความเข้าใจถึงลักษณะงานของแต่ละคน แต่ละฝ่าย แต่ละหน่วยงานสร้างความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ต่อกัน และจะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในองค์กรได้

๔. บทบาทในการลดความสูญเสีย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการลดความสูญเสียต่างๆ ในการทำงานได้ เพราะถ้าได้มีการพัฒนาและฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องแล้ว จะทำให้บุคลากรขององค์กรสามารถใช้ เครื่องจักร เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพก็จะเป็นการลดความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

๕. บทบาทการรองรับการขยายงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็จะมีบทบาทในการเตรียมบุคลากรขององค์กรไว้ให้พร้อม เพื่อรองรับการปรับตัวหรือขยายงานของหน่วยงานหรือองค์กรได้ และถ้าได้มีการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดีแล้ว จะทำให้ไม่เกิดอุปสรรคในการขยายงาน และจะเป็นการรองรับการขยายงานหรือตำแหน่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

๖. บทบาทในการปรับปรุงและพัฒนาระบบงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทการช่วยให้บุคลากรขององค์กร มีความเข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการปรับปรุงและพัฒนาระบบงานต่าง ๆ ที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้ กล่าวคือ ถ้าได้มีการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจถึงการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานที่จะมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว จะทำให้ลดปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้ลดปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น การลดปัญหาการต่อต้าน ลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เป็นต้น

๗. บทบาทในการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทในการทำให้องค์กรสามารถบรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรได้เพราะในการบริหารองค์กรจะต้องมีการวางแผนงานในเรื่องต่างๆ ไว้ โดยเฉพาะเรื่องการวางแผนเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรว่าจะให้มีสมรรถนะ (Competency) เป็นอย่างไรผู้บริหารก็จะใช้วิธีในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรได้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้แล้วผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องทำให้หลักการนี้สามารถครอบคลุมปัจจัยที่เรียกว่า “KUSAB”^{๒๐๒} ด้วยซึ่งประกอบด้วย

^{๒๐๒} จีรพรรณ กาญจนะจิตรา. การพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๕๓). หน้า ๖๙.

๑. ความรู้ (Knowledge) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องครอบคลุมปัจจัยทำให้ผู้รับการพัฒนาและฝึกอบรม มีความรู้ในหัวข้อ เนื้อหาสาระหรือหลักสูตรที่เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม และสามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้

๒. ความเข้าใจ (Understanding) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม มีความเข้าใจว่าความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาและฝึกอบรม มีความจำเป็นอย่างไร ทำไมหรือปฏิบัติเช่นนั้น สามารถนำไปใช้ได้อย่างไร กล่าวได้ว่า นอกจากจะรู้ในเรื่องนั้นๆ แล้ว จะต้องมีความเข้าใจเรื่องนั้นๆ ด้วย

๓. ทักษะ (Skill) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรม มีทักษะ มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี และถูกต้อง จะเป็น การลดความสูญเสียและปัญหาต่างๆ ขององค์การ เพื่อจะทำให้เกิดผลจากการปฏิบัติงานที่ดีและ ประสิทธิภาพต่อองค์การมากที่สุด

๔. ทิศนคติ (Attitude) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมมีความเข้าใจในองค์การ หน่วยงานเพื่อนร่วมงาน และการปฏิบัติงานมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่องาน เพื่อนร่วมงาน หน่วยงาน และองค์การแล้ว ทำให้ปัญหาต่างๆ ในองค์การลดน้อยลง ไม่ว่าจะเกิดจากความขัดแย้ง ระบบการทำงาน การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากการกำหนดนโยบายขององค์การต่างๆ เหล่านี้ ก็จะลดลงไปในที่สุด

๕. พฤติกรรม (Behavior) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องครอบคลุมปัจจัยที่จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาและฝึกอบรมมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เป็นไปตามความต้องการขององค์การ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของพฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมที่เกิดจากวัฒนธรรม องค์การ เมื่อมีการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การแล้ว จะทำให้ผู้รับการพัฒนาและฝึกอบรม มีพฤติกรรมที่ถูก ที่ควร ถูกต้องเหมาะสม และในที่สุดก็จะเป็นวัฒนธรรมขององค์การและเอกลักษณ์ขององค์การต่อไป^{๒๐๓}

ปรัชญาที่รองรับรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในองค์กร ซึ่งแนวคิด ปรัชญา และทฤษฎีต่างๆ สามารถอธิบายได้ถึงองค์ความรู้ที่ผ่านการวิจัยและการฝึกปฏิบัติเป็นระยะเวลายาวนาน มีการพิสูจน์ จากข้อสมมุติฐานที่ได้กำหนดขึ้นไว้แล้ว

กรอบของหลักปรัชญาด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทาง ทฤษฎี และมีข้ออธิบายได้เพียงแค่ว่าทฤษฎีเดียว หลักทฤษฎีที่นำมาใช้สนับสนุนกรอบการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในองค์กร ได้แก่ ๑. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ๒. ทฤษฎีระบบ และ ๓. ทฤษฎีจิตวิทยา^{๒๐๔} การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานของทฤษฎีทั้งสามด้าน เช่น จากแนวคิดกระบวนการปรับกระบวนการทาง ธุรกิจ หรือที่เรียกว่า Reengineering นั้น เป็นการมุ่งเน้นให้พนักงานทุกคนต้องลดต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ เกิดขึ้น (ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์) ลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็นให้น้อยลงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการ

^{๒๐๓} ดนัย เทียนพุ่ม, การบริหารทรัพยากรบุคคลศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยเจริญการพิมพ์ ๒๕๕๑), หน้า ๒๑.

^{๒๐๔} Hammer, *Motivation and Personality 2^{ed}*, (New York : Harper & Row, 1994) p.331.

ทำงานมากยิ่งขึ้น (ทฤษฎีระบบ) รวมถึงการนำหลักการทางจิตวิทยาเข้ามาใช้ในระหว่างการทำ Reengineering (ทฤษฎีจิตวิทยา)

ทั้งสามทฤษฎีต้องผ่านการทดสอบ ทดลอง และปฏิบัติ จนกว่าจะสามารถยืนยันแนวคิดแต่ละด้านได้ พบว่า ทฤษฎีแต่ละด้านจะมีความหมาย องค์กรประกอบ และลักษณะที่ต่างกันไป ดังนี้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงแนวคิดด้านจิตวิทยาที่มุ่งเน้นถึงความเข้าใจในหลักการและแนวทางการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร รวมถึงทฤษฎีระบบ โดยมองถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆ มากกว่าการกล่าวถึงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ต่อมาภายหลังมีคำถามจากองค์กรว่า ทำอย่างไรจึงจะเพิ่มผลประกอบการขององค์กร (Organizational Performance) ไม่ว่าจะเป็นกำไร รายได้ ยอดขาย นั่นคือ ความพยายามวัดผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน หรือ Return on Investment : ROI เป็นเหตุให้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ให้มากขึ้น ศึกษาถึงต้นทุนที่ได้ลงทุนไปแล้วสำหรับตัวบุคคลกับผลตอบแทนที่รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ ต้องรู้และเข้าใจความต้องการขององค์กร นั่นคือ กำไร รายได้ และค่าตอบแทนที่ได้รับ ขณะเดียวกันต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตัวบุคคลย่อมต้องลดน้อยลง ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบสำหรับนักพัฒนาบุคลากร จึงมีใช้เพียงแค่กำหนดกลยุทธ์การฝึกอบรม และการพัฒนาพนักงานให้สอดคล้องกับนโยบายธุรกิจขององค์กรเท่านั้น แต่ภาระหน้าที่หลักอีกเรื่องหนึ่ง คือ การวัดผลสำเร็จจากกลยุทธ์ที่ออกแบบว่าสามารถช่วยให้ผลประกอบการขององค์กรดีขึ้นหรือไม่ ถ้าไม่ดีขึ้นต้องทำอะไรต่อไป การศึกษาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จะทำให้นักพัฒนาบุคลากรเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงการกำหนดกรอบแนวทาง และกลยุทธ์ในการพัฒนาพนักงานในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร สามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ง่ายมาก มีทฤษฎีหลักๆ ที่ควรรู้ และควรให้ความสนใจ คือ

๑. Scarce Resource Theory : ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรที่จำกัด

๒. Sustainable Resource Theory : ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

๓. Human Capital theory : ทฤษฎีมองมนุษย์ให้เป็นทุน หรือทุนมนุษย์ การจะเข้าถึงแก่นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปฏิบัติงานต้องเข้าใจหลักปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถอธิบายได้มากกว่าหนึ่งทฤษฎี^{๒๐๔} โดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่คนทำงานฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องศึกษาและนำมาบูรณาการให้เข้ากับทฤษฎีอื่นๆ

๑. ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรที่จำกัด ทฤษฎีนี้กล่าวถึงข้อจำกัดของการใช้ทรัพยากร ทั้งที่เป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวลา และอื่นๆ พบว่าโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้น อาจเผชิญปัญหาการมีทรัพยากรไม่เพียงพอ ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องตัดสินใจเลือกทรัพยากรอื่นมาใช้ทดแทน โดยคาดการณ์ถึงทรัพยากรที่ถูกใช้กับผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน หรือพิจารณาถึงค่า ROI : Return on Investment ว่า การเลือกใช้ทรัพยากรนั้นจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่

๒. ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นผลตอบแทนที่ได้รับ มองเป้าหมายระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ดังนั้น การลงทุนที่เกิดขึ้นจึงต้องคำนึงถึงข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

^{๒๐๔} R.E., Boyatzis, *Competence at work*, In a Stewart (Ed.), *Motivation and society*, (San Francisco: Jossey-Bass, 1982), p. 114.

(Sustainable Advantage) โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้รวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น และต้องมองไกลถึงการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่งภายนอกในระยะยาว

๓. ทฤษฎีมองมนุษย์ให้เป็นทุน หรือทุนมนุษย์ ทฤษฎีทุนมนุษย์ เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด โดยพิจารณาถึงผลผลิตที่ได้รับจากพนักงาน เปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้ลงทุนไปในรูปแบบของการฝึกอบรมและการศึกษา เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของต้นทุน (Cost-effectiveness Analysis) ทฤษฎีนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น กับผลผลิตของพนักงานที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเมื่อผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น ผลตอบแทน ที่พนักงานจะได้รับย่อมเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน เพราะผลผลิตของพนักงานที่สูงขึ้น จะนำไปสู่ผลผลิตและผลประโยชน์ขององค์กรที่เพิ่ม^{๒๐๖}

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เนื่องจาก มนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้น หน่วยงานที่จะประสบความสำเร็จต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอันดับแรก ส่วนทางด้านพระพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาจากภายใน คือ จิตนั่นเอง หรือเรียกว่า จิตตภาวนา ก็คือชีวิตพัฒนา จิตตภาวนา คือ การทำจิตให้เจริญ ก็คือ ชีวิตพัฒนา นั่นคือ การพัฒนาชีวิต หมายความว่าทำให้มากขึ้น ให้ดีขึ้น จึงจะเรียกว่า พัฒนา ถ้ามากขึ้นแต่ไม่ดีขึ้นหรือเลวลง อย่างนี้ไม่เรียกว่า พัฒนา

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

พจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด^{๒๐๗} คำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม หรือการ

^{๒๐๖} C.K. Prahalad, and G., Hamel, *The core competences of the corporation*. Harvard Business Review, May- June: 1990), p.121.

^{๒๐๗} เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐) หน้า ๑.

ดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์^{๒๐๘} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

วิลเลียม ดับบลิว รีตเตอร์ (William W. Reeder)^{๒๐๙} ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์^{๒๑๐} ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากร ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์^{๒๑๑} กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคลากรภายในองค์กรภายใต้ความเกี่ยวข้องทางจิตใจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมมือกันดำเนินการ

ใจชนก ภาคอัติ^{๒๑๒} ได้ให้นิยามการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมพัฒนา ในกระบวนการด้วยตนเอง อย่างเห็นพ้องต้องกันจากการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในหลายมิติ

^{๒๐๘} ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัย. ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๑). หน้า ๓๓.

^{๒๐๙} William W.Reeder, *Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State*, (New York : Cornell University, 1978), p. 39.

^{๒๑๐} สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. *การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ*. จุลสารการท่องเที่ยว. (๒๕๕๔). หน้า ๓๗.

^{๒๑๑} วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์. *อิทธิพลของการรับรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตามระบบคุณภาพภายใน*. วารสารวิทยบริการ ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๖). หน้า ๑๒.

^{๒๑๒} ใจชนก ภาคอัติ. *การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพสถาบันสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ*. รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๕๕). หน้า ๔๓.

นรนิติ เศรษฐบุตร^{๒๑๓} ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจ เรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยตนเอง” (Autonomous Participation) และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้วเรียกว่า “การมีส่วนร่วมโดยการ ถูกกระตุ้น” (Mobilized Participation) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนา

สรุปได้ว่า ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรในระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเป้าหมายขององค์การในลักษณะต่างๆ ได้แก่การร่วมวางแผนการร่วมปฏิบัติการร่วมตรวจสอบและการร่วมปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบร่วมกัน

๒.๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้หลายรูปแบบ ดังนี้ ได้เสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีส่วนร่วมในการคิด การศึกษาปัญหา ความต้องการการวางแผน จัดทำโครงการ การปฏิบัติโครงการ จนถึงการติดตามและประเมินผลโครงการ^{๒๑๔} การศึกษาแบบของการมีส่วนร่วมและได้แบ่งแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ แบบ ดังนี้ ๑. การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meeting) ๒. การมีส่วนร่วมออกเงิน (financial contribution) ๓. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committees) ๔. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)^{๒๑๕} โดยได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ แบบคือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งอาจจะเป็นการตัดสินใจตั้งแต่มีการตัดสินใจในส่วนกิจกรรมและการตัดสินใจในส่วนการดำเนินกิจกรรม

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุประสงค์

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๒๑๖}

ซึ่งสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น ๑๑ มิติ คือ

๑. จำแนกตามกิจกรรมในการมีส่วนร่วม

๒. จำแนกตามประเภทของกิจกรรมหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

๓. จำแนกตามระดับความสมัครใจในการเข้าร่วม

^{๒๑๓} นรนิติ เศรษฐบุตร, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , ๒๕๕๓), หน้า ๕๗๘-๖๑๒.

^{๒๑๔} ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิชิตการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๗๗.

^{๒๑๕} Chapin, Ladder of citizen participation, *Journal of American Institute of planners*, (โรงพิมพ์ : สวีต, 2001), p. 24.

^{๒๑๖} Uphoff, Administrative role perceptions of North Dakota elementary school principals as related to selected dimension of administrative function, *Dissertation Abstracts International*, (University Microfilms, 1996), p.15.

๔. จำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วม
๕. จำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม
๖. จำแนกตามระดับความถี่ของการมีส่วนร่วม
๗. จำแนกตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม
๘. จำแนกตามพิสัยของกิจกรรม
๙. จำแนกตามระดับขององค์กร
๑๐. จำแนกตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม
๑๑. จำแนกตามลักษณะของการวางแผน^{๒๑๗}

โดยมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นบันไดการมีส่วนร่วม (participation ladder) ๘ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ คือ ขั้นถูกจัดกระทำ

ขั้นที่ ๒ คือ ขั้นบำบัดรักษานั้นเรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการร่วมตัดสินใจ ในกรณีนี้จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นทำหน้าที่ตัดสินใจ โดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหาของการตัดสินใจหรือตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่นั้น ในขั้นที่ ๒ นี้สร้างขึ้นมาก็เพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ไม่ใช่เป็นการกระทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุมโครงการแต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการศึกษา หรือการทำการรักษาผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม บันไดขั้นที่ ๓ ถึง ๕ ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน^{๒๑๘}

ขั้นที่ ๓ รับฟังข่าวสาร

ขั้นที่ ๔ ขั้นปรึกษานั้น ความเห็นหรือข้อคิดเห็นของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้กุมอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่า ความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็มเมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ส่วนใน

ขั้นที่ ๕ นั้น ขั้นปลอบใจ เป็นขั้นสูงของการมีส่วนร่วม บางส่วนที่ยอมให้คนจนให้คำแนะนำได้ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป บันไดระดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชน ซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าไปสู่

ขั้นที่ ๖ ขั้นเป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้เขาสามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสียกับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนใน

ขั้นที่ ๗ ขั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน และ

ขั้นที่ ๘ ขั้นควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์นี้ มองความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม

^{๒๑๗} ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล, รายงานการวิจัย. (ปทุมธานี: วิทยาลัยการศึกษาดุสิต, ๒๕๕๔). หน้า ๑๖๑.

^{๒๑๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖๓.

ร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ เลยไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่^{๒๑๙} ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วม ออกเป็น ๔ ชนิด คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นของกิจกรรม และต้องตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ซึ่งเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร ด้านการเข้าร่วมบริหาร และการร่วมมือร่วมใจ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด แสดงถึงการปรับปรุงการมีส่วนร่วมต่อไปด้วย^{๒๒๐}

การมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดมีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วนร่วมที่มีผู้มีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของการโครงการอย่างชัดเจนทุกข้อ หรือเกือบทุกข้อ ส่วนการมีส่วนร่วมที่ไม่มีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการน้อยมากหรือมีความเข้าใจเพียงบางส่วน สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา เพื่อให้โครงการพัฒนาประสบความสำเร็จ การพิจารณาประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงเพื่อพิจารณาจากความพยายามที่บุคคลทุ่มเทให้แก่การทำงานในโครงการพัฒนานั้นประสบความสำเร็จ ยิ่งบุคคลทุ่มเทความพยายามในการกระทำกิจกรรมในโครงการพัฒนานั้นๆ มากเท่าใด ก็ถือว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมโครงการอย่างมีประสิทธิภาพมากเท่านั้น^{๒๒๑} โดยสรุปไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การจัดทีมบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการกำหนดเป็นหลักการว่าจะบริหารในลักษณะของการบริหารเป็นทีม แบบมีส่วนร่วมเป็นหลักโดยให้ทุกคนในหน่วยงานได้ร่วมมือกันเป็นทีม ทำหน้าที่บริหารร่วมกัน

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนการบริหารตามกิจกรรมปกติ เช่น การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ การมอบหมายงาน การติดตามผลงาน การแก้ปัญหาเป็นต้น โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด พิจารณาและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน

^{๒๑๙} Arnstein Arnstein, S.R. Ladder of citizen participation, *Journal of American Institute of Planners*, 1969), p. 22-23.

^{๒๒๐} Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, *Rural development participation*, (New York: Rural Development Committee Center for Internation Studies Cornell University, Cohen and Uphoff, 1997), p. 219-220.

^{๒๒๑} Dusseldorp, and Uphoff, Administrative role perceptions of North Dakota elementary school principals as related to selected dimension of administrative function, *Dissertation Abstracts International*, (University Microfilms, 1981), p. 21-22.

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาทีมงาน เป็นขั้นตอนการทำงานเป็นทีมและร่วมกันพัฒนาทีมงานโดยดำเนินการดังนี้

๑) การร่วมทำงานเป็นทีม ได้แก่ การประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาหรือทำความเข้าใจในหน้าที่ของ ทีมหรือของหน่วยงานว่า หน่วยงานนั้นมีหน้าที่อะไร เป้าหมายอย่างไร นโยบายอย่างไร แต่ละคนมีหน้าที่อะไรบ้าง โดยให้ทุกคนรู้หน้าที่ เป้าหมายของงานและมาตรฐานงานให้ชัดเจน และกำหนดให้ทุกคนได้ ประชุมพบปะเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจในการทำงาน เรียกได้ว่าทุกคนได้รู้งานและวิธีการทำงาน ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม

๒) การพัฒนาทีมงาน โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ การพิจารณาปัญหาาร่วมกัน โดยพิจารณาว่าในการทำงานนั้นมีปัญหาอะไรบ้าง โดยทุกคนระดมสมองเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น การ ระดมสมองเป็นการคิดร่วมกันอย่างหนึ่งเพื่อให้โอกาสสมาชิก ทุกคนเสนอปัญหาต่างๆ แล้วที่ประชุม ช่วยกันจัดกลุ่มปัญหา และเรียงลำดับตามความสำคัญ ในการศึกษาปัญหาอาจมีการศึกษาข้อมูลหรือสถิติ ต่างๆ เพื่อนำเสนอรวมทั้งวิธีกลุ่มแบบ QC เป็นต้น การวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา โดยร่วม พิจารณาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะแก้ไขอย่างไร การหาวิธีแก้ปัญหาควรเริ่มจากการค้นหาสาเหตุของปัญหา แล้วแก้ที่สาเหตุนั้น ทางปฏิบัติอาจทำตารางวิเคราะห์ปัญหาที่บ่งบอกถึงปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข การพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นวิธีที่ทำให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาโดยเน้นการมี ส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียด และกำหนดว่าปัญหาอะไร แก้ไขอย่างไร การวางแผนกลยุทธ์ใน การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาทีมงาน เป็นการวางแผนว่าจะแก้ไขปัญหาและพัฒนาในเรื่องใดบ้าง จะ ดำเนินการเมื่อไร ทำอย่างไรและใครรับผิดชอบ โดยการกำหนดเป็นโครงการหรือแผนงานและกำหนด ขั้นตอนให้ชัดเจน การดำเนินงานพัฒนาทีมงาน คือ ขั้นตอนดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้โดยดำเนินการตาม กิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ การติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อทราบว่ ผลงานจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร และบรรลุมากน้อยเพียงใดเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

๓) กลยุทธ์ในการพัฒนาทีมงาน เป็นการใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้ คือ การสร้างอุดมการณ์หรือปณิธานร่วมกัน การนำอุดมการณ์ไปยึดถือปฏิบัติ การ ประเมินตนเองว่าปฏิบัติตามอุดมการณ์ของกลุ่มเพียงใด การพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามอุดมการณ์ที่ตั้ง ไว้^{๒๒๒} พร้อมได้เสนอแนวคิดในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (New Paradigm) ในการทำงานร่วมกับ ชุมชน ดังนี้ การพัฒนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพได้ผลสูงสุดต้องเป็นการพัฒนาว่าระดมพลังที่ สร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบทพื้นฐานของการรู้จักสามัคคี การพัฒนาที่บูรณาการได้ต้องมีประชาชน และชุมชนเป็นแกนหลักโดยเป็นผู้กำหนดความมองการพัฒนา เป็นผู้ดำเนินการและผู้รับผลของ การพัฒนาองค์กรชุมชนและการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน คือ กลไกและกระบวนการที่สำคัญ การเรียนรู้จาก การปฏิบัติภารกิจร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความเป็นจริงในมิติต่างๆ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมตามประสบการณ์เปลี่ยนแปลงได้^{๒๒๓}

^{๒๒๒} พชรินทร์ สิริสุนทร. *นักบริหารกับเทคนิคการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานข้าราชการครู, ๒๕๕๒), หน้า ๖-๑๐.

^{๒๒๓} สมพร เพชรสงค์, *กระบวนทัศน์ใหม่สู่ชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานข้าราชการครู, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑-๒๖.

ชนิภูฎา กาญจนรังษิณนท^{๒๒๔} ซึ่งได้เสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง (Interactive Learning through action) ระบบทั้งระบบจึงมีพลังเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์กรหรือชุมชนให้เกิดประสิทธิผลนั้น ต้องพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดทักษะชีวิตคือ รู้จักคิด วิเคราะห์ และร่วมมือกันไม่ทำงานแบบแยกส่วน แท้ที่จริงทุกๆ ชุมชนเป็นระบบปิดตัวเองและอ่อนแอ ควรมีทรัพยากรบุคคล จะรวมพลังกันนอกระบบและเข้าช่วยทำงานของส่วนรวม ไม่ว่าจะป็นระดับชุมชน ท้องถิ่นหรือประเทศ ทั้งกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความซาบซึ้ง รวมพลังซึ้งงูจูงใจ และร่วมกันตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนา เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนและร่วมกันแก้ปัญหา

ดิน ปรัชญพฤกษ^{๒๒๕} ได้จำแนกทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ

๑. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือ ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจได้แก่บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

๒. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษาและพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

การมีส่วนร่วม มีเกิดขึ้นมาก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ การผลิตสินค้าต่างๆ เป็นการผลิตด้วยมือในครอบครัวหรือในโรงงานขนาดเล็ก ต่อมาการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้มีการนำเครื่องจักรมาช่วยในการผลิตโดยเฉพาะแนวคิดเชิงความสัมพันธ์ของมนุษย์ (Human Relations Approach) เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์กรเป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานขององค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเห็นว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้พนักงานสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน รูปแบบการสื่อสารนอกจากจะเป็นแนวตั้งจากบนลงล่างแล้ว ยังเป็นแนวระนาบระหว่างพนักงานด้วยแนวคิดเหล่านี้รวมถึงการศึกษาของฮอว์ธอร์น

ทฤษฎีลำดับขั้น ของความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์^{๒๒๖} ทฤษฎีปัจจัยภูมิคุ้มกันและจิตใจของเฮอรัลด์เบิร์ก^{๒๒๗} และทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวาย ของแม็คเกรเกอร์ แนวคิดต่อมาให้ความสำคัญกับ

^{๒๒๔} ชนิภูฎา กาญจนรังษิณนท. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากกรมการพัฒนาชุมชน, สำนักพิมพ์: หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๕), หน้า ๔๒-๕๒.

^{๒๒๕} ดิน ปรัชญพฤกษ, ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์กรหน่วยที่ ๒, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔๒-๖๔๓.

^{๒๒๖} Maslow, Abraham. *Motivation and personality*. (Harper and Row New York: New York 1954) P. 92.

^{๒๒๗} Herzberg, F. *The Motivation of Work*. New York: John Wiley & Sons. 1959). P. 221.

พนักงานในองค์กรมากขึ้นโดยมองว่าพนักงานเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร แนวคิดนี้เรียกว่า แนวคิดเชิงทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Approach) ขณะที่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ รูปแบบการสื่อสารในแนวคิดนี้เกิดขึ้นได้ทุกทิศทางและทุกรูปแบบ แนวคิดนี้รวมถึงแนวคิดกรอบโครงในการบริหารของเบลคและมูตัน ระบบการบริหารของโลเคิร์ตแบบที่ ๔ และทฤษฎี Z ของอูชิ^{๒๒๘} และให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในระบบย่อยหนึ่งๆ จะส่งผลกระทบต่อระบบย่อยอื่นๆ และระบบใหญ่ในที่สุด นอกจากนี้ องค์กรยังมีวัฒนธรรมของตนเองซึ่งประกอบขึ้นมา จากวัฒนธรรมย่อยของพนักงานและระบบย่อย หลักของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการ จะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมนั้นๆ ได้นำไปสู่การตัดสินใจใดๆ อย่างมีคุณค่า และอย่างชอบธรรมหรือไม่ ซึ่งในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Meaningful Participations” คือ การมีส่วนร่วมนั้นๆ ทำขึ้นหรือวางระบบขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อว่าได้จัดทำให้มีแล้วเท่านั้น แต่การมีส่วนร่วมนั้นๆ ได้นำไปสู่การพิจารณา ตัดสินใจ หากสมเหตุสมผล ต้องมีความชอบธรรมก็นำไปปฏิบัติ หากผู้มีอำนาจ คิดว่าไม่เหมาะสมก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรม (Legitimacy) ในการตัดสินใจนั้นๆ ที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ ที่อาจจะขัดกับผลของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน โดยเป็นทางรัฐศาสตร์ในเรื่องของการปกครองตนเอง (Self-Government) คือ ต้องการให้ประชาชนได้เข้าไปตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทุก ๆ แขนง โดย โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติการ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการปฏิบัติการ และผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ (Feed-back) จากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

สรุป แนวความคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ นี้ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมมี ๔ ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา^{๒๒๙}

^{๒๒๘} Ouchi, W. G. **Theory Z: how American business can meet the Japanese challenge.** Addison-Wesley. Retrieved October, from <http://en.wikipedia.org>. 1981). P. 92.

^{๒๒๙} Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, **Rural development participation,** (New York: Rural Development Committee Center for Internation Studies Cornell University, Cohen and Uphoff, 1997), p. 201-202.

การมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะหลักเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ ถ้าการตัดสินใจได้ก็ตามส่งผลกระทบต่อบุคคลต่างๆ บุคคลเหล่านั้นควรจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น หมายความว่า หลักการนี้ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าบุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่าตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้น การที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นย่อมจะทราบว่าเขาต้องการหรือไม่ ต้องการอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง ดังนั้น เพื่อความยุติธรรมบุคคลนั้นควรที่จะต้องมีสิทธิในการกำหนดให้เหตุการณ์นั้นเป็นไปอย่างที่เขาต้องการ เพื่อให้ผลที่ตามมาเป็นไปตามที่เขาต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสาระสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหรือในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและระดับชุมชนก็ดี มิใช่ของใหม่ แต่เป็นเรื่องที่พยายามทำกันมาหลายทศวรรษแล้ว^{๒๓๐} ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย และการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ คือ ๑. ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ๒. ประชาชนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม ๓. ประชาชนต้องเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม^{๒๓๑}

จากนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรในส่วนของตนต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนา ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบดังนี้ ๑. ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา ๒. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานหรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินและวัสดุในกิจกรรมพัฒนาและได้ขยายความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการพิจารณาในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๓. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหารนโยบายและลักษณะเศรษฐกิจ สังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน^{๒๓๑}

^{๒๓๐} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๓.

^{๒๓๑} ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชนบท” งานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๕.

การมีส่วนร่วมใน ๒ ลักษณะกล่าวคือ “การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ เช่น การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสองประเภท คือ

๑. การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

๒. การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากรโดยอยู่ในมาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง”^{๒๓๒} การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมนั้นรัฐมักจะมองในแง่การมีส่วนร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบ ด้านวัตถุและเงินแม้ว่าจะยังจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมก็ยังเน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. ร่วมศึกษา ปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
๒. ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน
๓. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงานโครงการหรือกิจกรรม
๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
๕. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงานและทุนตามขีดความสามารถ^{๒๓๓}

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล^{๒๓๔} กล่าวว่า การแบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

^{๒๓๒} ปารีชาติ วลัยเสถียร, เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.๖๕๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

^{๒๓๓} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ดี แอนด์ เอส, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

^{๒๓๔} บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๒๙-๓๐.

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใดๆ

๒. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

๓. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการเป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม

เจมส์ แอล. เครีย์ตัน^{๒๓๕} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า “การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบีบบังคับขู่เข็ญ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือนั้นต้องประกอบด้วย

๑. การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ
๒. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ
๓. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ
๔. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม^{๒๓๖}

^{๒๓๕} เจมส์ แอล. เครีย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑). หน้า ๓.

^{๒๓๖} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔). หน้า ๔๘.

ความเห็นที่สอดคล้องใกล้เคียงกันว่า “การมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (Allocation) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผน เพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจน ได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริการทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก ตามนิยามที่กล่าวถึงนี้ การมีส่วนร่วมทางของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเองเป็นตัวของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี^{๒๓๗}

การมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กรหรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง “การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมและได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

^{๒๓๗} ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การตัดสินใจ เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน/องค์กร ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ ในทางปฏิบัตินั้น ประชาชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน/กิจกรรมพัฒนาของชุมชนทุกขั้นตอนนั้น อยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในรูปกระบวนการกลุ่มหรือรูปองค์กรชุมชน จะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะบริหารจัดการพัฒนาชุมชนชนบทได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๓๘}

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนชนบท ในรูปกลุ่ม/องค์กร ชุมชนนั้น การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม โดยได้อธิบายลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

๑. ร่วมประชุม
๒. ร่วมออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
๓. ร่วมในการตีปัญหาให้กระจ่าง
๔. ร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
๕. ร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง
๖. ร่วมในการบริจาคเงิน
๗. ร่วมในการบริจาควัตถุ
๘. ร่วมช่วยเหลือด้านแรงงาน
๙. ร่วมในการใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
๑๐. ร่วมช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

^{๒๓๘} ทศพล กฤตยพิสิฐ, การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร: สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).

๑๑. ร่วมในการทำงานและเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง^{๒๓๙}

แนวการพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน ๒ ลักษณะประกอบด้วย

๑. รูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิเช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเกรงใจใครหรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เช่น ถ้ามาช่วยขุดดินสร้างเขื่อน จะได้รับของแจก เช่น ปลาซาร์ ดินคนละกระป๋อง หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น และอยากเข้ามามีส่วนร่วมทำ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง

๒. ช่วงจังหวะที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยทำด้วยกัน สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผนการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลได้ให้ใช้ประโยชน์ตลอดปี^{๒๔๐}

โกวิท พวงงาม^{๒๔๑} ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ
๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในความหมายกว้าง ซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขสำคัญ คือ การมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มี

^{๒๓๙} อารมณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, การพัฒนาบุคคลกลุ่มและชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๔๖.

^{๒๔๐} อุดิน รพีพัฒน์, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๑.

^{๒๔๑} โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. ๒๕๔๘). หน้า ๒๗๒-๒๗๓.

จำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด เพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

สรุปว่า การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชน

๒.๒.๓ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (participation) ไว้หลายประการดังนี้ การมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย นอกจากความหมายนี้แล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ยังได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ในรูปของสมการว่า การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ participation = cooperation + coordination + responsibility โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรือการงาน ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ^{๒๔๒}

การมีส่วนร่วม ของประชาชน เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้ความพยายามเพื่อแสดงความคิดเห็น และมีการเสียสละทรัพยากรวัตถุ สละแรงกายและสละเวลา^{๒๔๓} การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขัน บุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ไขปัญหาการบริหาร ที่สำคัญอยู่บนพื้นฐานของความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาให้เข้ากับผู้ใต้บังคับบัญชาพวกเขา

ประการสุดท้ายการบริหารแบบมีส่วนร่วมต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องที่แท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร ไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย^{๒๔๔}

การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ๓ ลักษณะต่อไปนี้ คือ เป็นการให้การช่วยเหลือ เป็นการให้อำนาจ เป็นงานขององค์กรโดยย้าถึงความสำคัญของการให้อำนาจว่า หมายถึง การมีส่วนร่วม การให้

^{๒๔๒} ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒). หน้า ๓๗-๓๘.

^{๒๔๓} ปรัชญา เวสารัชช์, รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๒๔๔} เกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน. (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐). หน้า ๑.

อำนาจเป็นการเพิ่มหรือพัฒนาทักษะ ชีตความสามารถในการบริหารการมีส่วนร่วม จึงมีความสัมพันธ์กับการให้อำนาจองค์การเป็นปัจจัยพื้นฐานการให้อำนาจและมักจะเป็นรากฐานสำคัญของการให้ความช่วยเหลือด้วย ดังนั้น การช่วยเหลือ การให้อำนาจ และงานขององค์การ จึงมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม^{๒๔๕} การมีส่วนร่วม ในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า “การมีส่วนร่วมที่ดีประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน ๔ ประการ ได้แก่ มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนร่วมดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและร่วมมือกับองค์กร หรือกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการพัฒนา และมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการทุกประเภท^{๒๔๖} การมีส่วนร่วมนั้นโดยปกติทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความหมายชัดเจน และลึกกลงไปกว่าเพียงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคล หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม^{๒๔๗}

ระบบการที่มนุษย์สามารถจะกระทำการเปลี่ยนแปลงและควบคุมสภาพแวดล้อม^{๒๔๘} ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. จะเกิดความเป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผล การมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการบริหารงานโรงเรียนจะช่วยให้ผู้บริหาร และงานโรงเรียนมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเชิงความคาดหวังว่า

- ๑.๑ เพื่อคุณภาพของการตัดสินใจทางการบริหารดีขึ้น
- ๑.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนดีขึ้น
- ๑.๓ เพิ่มขวัญและความพอใจในงานของบุคลากรให้ดีขึ้น
- ๑.๔ ช่วยให้โรงเรียนตอบสนองต่อความต้องการของสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น

๒. พฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ กล่าวคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์การ โดยการปฏิบัติงานและขวัญของแต่ละบุคคล

๓. การจูงใจ การมีส่วนร่วมในการบริหารหรือการวางแผน เป็นการสนองความต้องการทางจิตใจตามทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ และทฤษฎีการจูงใจของเฮอร์ซเบิร์ก เพราะการตอบสนองโดยวิธีการต่างๆ นั้น ยังขาดการตอบสนอง “การมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจที่แท้จริง ดังนั้นโอกาสที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือร่วมทำงานเป็นการตอบสนองความต้องการ ความสมหวัง ความเชื่อถือตนเองอันเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ได้

๔. บุคลิกภาพกับองค์การเท่าที่เป็นอยู่ ความขัดแย้งระหว่างความต้องการของบุคคลตามบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และความคาดหวังขององค์การมีความขัดแย้ง สร้างความคับข้องใจและเป็น

^{๒๔๕} Oakley, Perter, **Project with people**, (Geneva : ILO, 1991), p. 8-9.

^{๒๔๖} Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, **Rural development participation**, (New York: Rural Development Committee Center for Internation Studies Comell University, 1977), p.18-19.

^{๒๔๗} พัชรินทร์ สิริสุนทร. เอกสารคำสอน รายวิชา ๘๓๐๓๒๑ การวางแผนและการจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสังคม. (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. ๒๕๕๒). หน้า ๖๘-๗๐.

^{๒๔๘} Nyerere, **Community participation social evelopment and the state**, (New York: Methuen, 1986), p.133.

ผลเสียแก่ทุกฝ่าย แต่การบริหารโดยการมีส่วนร่วมสามารถคลี่คลายข้อขัดแย้งดังกล่าวได้ เพราะการที่ให้โอกาสแก่บุคคลในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กร พวกเขาสามารถควบคุมการทำงานของพวกเข เองที่จะใช้ความสามารถและสร้างความสำเร็จได้

๕. การวิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหาร ได้รับความสนใจจากนักวิจัยมากรวมถึงการวิจัยที่ได้^{๒๔๙}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความหมายชัดเจน และลึกลงไปกว่าเพียงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม ระบบการที่มนุษย์สามารถจะทำการเปลี่ยนแปลงและควบคุม สภาพแวดล้อม

๒.๒.๔ การรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเอกชน

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ และมีส่วนร่วมต่อ สวัสดิภาพของสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่สังคมขนาด เล็กๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากนักน้อย บุคคลทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ต้องปฏิบัติต่อสังคม^{๒๕๐}

องค์กรที่ประสบความสำเร็จประการหนึ่งจะดูได้จากผลตอบแทน ได้แก่ กำไร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น ต่อความคงอยู่ขององค์กร เพราะกำไรทำให้องค์กรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน ผู้ถือหุ้นมีความมั่นใจ พนักงานมีความมั่นคงในการทำงาน ลูกค้าได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการและรัฐก็ได้รับ ภาษี ซึ่งถ้ามองในทรรศนะนี้แล้วองค์กรจะอยู่ได้ก็เพราะกำไรเป็นผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการ ซึ่งมี ผลกระทบโดยตรงสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อสังคมเพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่มี ความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ตรงจุดใด ซึ่งสังคมมีได้กล่าวถึงไว้ถ้าได้กล่าวถึงจริยธรรมทางธุรกิจ ซึ่งเป็นประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และมาตรฐานเชิงพฤติกรรมองค์กรใช้และแก้ไขปัญหาด้วยแล้วจะยิ่งหาจุดลงตัวได้ ยากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยได้ แต่ในหลายๆ กรณีได้มีข้อถกเถียงว่าสิ่งใดคือ สิ่งที่ถูกต้อง และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เพราะสังคมของเราในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น^{๒๕๑}

กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อจริยธรรม ความต้องการของสังคมที่มีพฤติกรรมทางธุรกิจได้ เปลี่ยนแปลงไป และมีการเรียกร้องให้การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อสังคมให้มากขึ้น ยิ่งขึ้นไม่ว่ากิจการจะใหญ่ หรือเล็กต้องทำการประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อสังคมใหม่

^{๒๔๙} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร การศึกษา หน่วยที่ ๙-๑๒, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘-๒๒๙.

^{๒๕๐} ซีรพร ทองชะโชค และอาคม ใจแก้ว. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. รายงานการวิจัย. (สงขลา: หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการ คณะ วิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วารสารวิทยาการจัดการ ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖). หน้า ๒๗.

^{๒๕๑} ศุภชัย เมืองรักษ์. "การคิดเชิงระบบ ในการบริหาร". วารสาร Productivity World ฉบับที่ ๖๒. (พฤษภาคม-มิถุนายน, ๒๕๕๙) หน้า ๙๑-๙๔. จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑ จาก <https://sites.google.com/site/phathnangan๓๐๐๐๑๐๑/hnwy-kar-rein-ru/bth-thi-๙>

ทั้งหมด ดังนั้น ผู้บริหารที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมจะต้องทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมอาชีพอนามัย และผลกระทบมากยิ่งขึ้น เพราะองค์กรที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันไม่เพียงแต่จะต้องทำสิ่งที่ดีที่สุดในให้กับกิจการของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องทำสิ่งที่ดีที่สุดในต่อสังคมอีกด้วย^{๒๕๒}

การที่กระแสเรียกร้องของสังคมโลกที่มีต่อจริยธรรมทางธุรกิจ และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น เนื่องมาจากการที่สังคมเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น และถูกเชื่อมโยงเข้าหากันเป็นสังคมโลกและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดถูกทำลาย ดังนั้น กลุ่มและองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในแต่ละสังคมต่างได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น จากความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้กลายเป็นพลังดันให้กิจการต่างๆ ต้องพิจารณาถึง “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholders) ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กร และต้องพิจารณาถึงบทบาทและวิธีการที่จะเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มและองค์กรดังกล่าว นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังมีส่วนกำหนดระดับความสำเร็จขององค์กร การเชื่อมโยงระหว่างกิจการและคนในสังคมที่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ในการพิจารณาถึงกรอบของจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม^{๒๕๓}

ความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันนี้กระแสสังคมได้มีการเรียกร้องให้องค์กร ทั้งด้านการผลิตและบริการต้องรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น และนี่คือการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรที่ผู้บริหารมีอาจที่จะมองข้าม ในปัจจุบันเป็นจำนวนมากจากส่วนต่างๆ ของโลกต่างเฝ้ามองธุรกิจการดำเนินการขององค์กรต่างๆ และคาดหวังว่าผู้ประกอบการเหล่านี้จะประพฤติปฏิบัติตน เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของลูกค้า สิ่งแวดล้อม และสาธารณชนควบคู่กับการแสวงกำไร พันธะนี้เรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม” จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารองค์กรที่จะต้องทำความเข้าใจต่อพันธะทางสังคมและกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม

การที่ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญ ที่องค์กรต้องนำพิจารณานั้น ทั้งนี้ เพราะความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมมีส่วนผลักดันให้ขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคมได้ขยายตัวออกไป ดังนั้น องค์กรที่จะดำรงอยู่ในสังคม จึงต้องปกป้องและพัฒนาสังคมควบคู่กันกับการบรรลุเป้าหมายทางการเงิน ถ้าองค์กรปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ในระยะยาวกิจการนั้นๆ จะได้รับการปฏิเสธจากสังคม ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องใช้ความพยายาม เพื่อแสวงหาผลกำไรปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้แสดงถึงระดับความรับผิดชอบต่อสังคมแบ่งออกได้ ๔ ระดับดังนี้

ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ (Economic Responsibility) ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีบุคคลไม่เพียงแต่จะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจการเท่านั้น การที่องค์กรเป็นผู้ผลิตและให้บริการถ้าองค์กรไม่มีผลตอบแทนหรือกำไรที่คุ้มค่าแล้ว องค์กรก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น พื้นฐานการดำเนินการขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับกำไรที่คุ้มค่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อสร้างหลักประกันที่สำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาสถานะการแข่งขันและประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตลาดการค้าที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรีการดำเนินงาน ขององค์กรจะต้องเป็นไปตามกลไกของตลาด โดยที่รัฐเป็นผู้

^{๒๕๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙๕.

^{๒๕๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙๖.

ควบคุมสาธารณูปโภคและสินค้าบางอย่างถ้าเกิดวิกฤตการณ์ที่มีผลต่อความมั่นคง รัฐอาจใช้วิธีกำหนดนโยบายควบคุมราคาสินค้า ซึ่งทางองค์กรต้องปฏิบัติตามที่รัฐกำหนด

ความรับผิดชอบทางกฎหมาย (Legal Responsibility) นอกเหนือจากการที่องค์กรดำเนินการแสวงหาผลกำไรแล้ว องค์กรควรมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่องค์กรต้องใช้พิจารณาถึงความถูกต้องหรือความผิดที่มีต่อสังคม กฎเกณฑ์นี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามกฎหมายกำหนดการที่กฎหมายต่างๆ ไม่สามารถครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินงานได้ทุกด้าน ดังนั้น กรณีที่อยู่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายองค์กรต้องวินิจฉัยว่าอะไรคือความถูกต้อง โดยทั่วไปกฎเกณฑ์ทางธุรกิจกฎหมายจะควบคุมและให้ความสำคัญ ๔ กลุ่ม^{๒๕๔} ดังนี้

๑. ผู้บริโภค ๒. การแข่งขัน ๓. สิ่งแวดล้อม ๔. ความเท่าเทียมและความปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจและกฎหมาย ถือว่าเป็นพันธะที่องค์กรต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะเป็นมาตรฐานความคาดหวังของสังคมที่มีต่อการดำเนินงานขององค์กร แต่จริยธรรมถือเป็นกฎเกณฑ์ของค่านิยมทางศีลธรรมที่องค์กรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมจึงเป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่องค์กรใช้ในการตัดสินใจและปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น พนักงาน ชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

การจัดการภาคการผลิตและบริการ องค์กรมักจะเผชิญกับปัญหาด้านจริยธรรม เช่น การวินิจฉัยปัญหาจริยธรรม เนื่องจากความซับซ้อนของปัญหามีมากจนยากต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร องค์กร ตัวอย่างเช่น การจำหน่ายสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ แต่สินค้านั้นได้มาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด หรือการละเมิดจริยธรรม ซึ่งเป็นปัญหาเมื่อองค์กรดำเนินการอย่างขาดจริยธรรมที่มีผลกระทบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมขององค์กรไม่อาจพิสูจน์อย่างชัดเจนต่อผลกำไรก็ตาม แต่ในระยะยาวแล้วองค์กรใดก็ตามที่ไม่ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว องค์กรนั้นก็ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

ความรับผิดชอบต่ออย่างพิถีพิถัน (Discretionary responsibilities) เป็นความรับผิดชอบต่อด้วยความสมัครใจของผู้บริหารโดยตรง ความรับผิดชอบนี้ไม่ได้บังคับไว้ตามกฎหมายจะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นผู้บริหารจะเลือกทำสิ่งที่ได้ผลประโยชน์ได้กำไรแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย ถ้ามีความรับผิดชอบต่อสูงขึ้นไปอีกก็จะเป็นความรับผิดชอบต่อค่านึงถึงจริยธรรม โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญหรืออาจเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน การยกระดับมาตรฐานการดำรงชีพความรับผิดชอบต่อขั้นนี้องค์กรมิได้มุ่งหวังผลตอบแทนที่จะกลับคืนมาสู่องค์กร แต่เป็นการให้เปล่าซึ่งบางองค์กรใช้คำว่า การคืนกำไรสู่สังคม องค์กรที่มีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคมก็ไม่ได้หมายความว่าองค์กรนั้นขาดจริยธรรมทางธุรกิจแต่อย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารเป็นสำคัญ

ความรับผิดชอบต่อสังคมของ ปตท. (PTTGC)

^{๒๕๔} CSR Club. เปิดตัว CSR Club. พร้อมเผยผลสำรวจความคิดเห็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในไทย. สืบค้นเมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑, จาก <http://www.thailca.com/images/stories/newsletter/tlca>.

PTTPL ได้ดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยได้ร่วมกับบริษัทในกลุ่ม ปตท. ดำเนินกิจกรรมด้านสังคม โดยผ่านกิจกรรมหลัก ๓ ประการ^{๒๕๕} ดังนี้

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชาวระยอง เพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุข ด้วยการให้บริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ การร่วมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตจากชุมชน

๒. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เมืองระยองน่าอยู่ โดยได้ร่วมกับบริษัทในกลุ่ม ปตท. ปลูกป่าในเขตเมืองฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ในส่วนของบริษัทฯ ได้กำหนดเป็นนโยบายที่จะควบคุมการปฏิบัติงาน ไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งฝุ่น ควัน เสียง โดยได้มีการตรวจวัดเพื่อให้ได้ค่าในระดับที่ดีกว่ามาตรฐาน ที่กฎหมายกำหนด

๓. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนระยอง ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา และการฝึกอบรมให้ความรู้ โดยมีเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ เพื่อการพัฒนาการศึกษา และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนจังหวัดระยองให้ดีขึ้น^{๒๕๖}

กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจของ PTTGC ประกอบด้วย ๔ กลยุทธ์หลัก ได้แก่

๑) กลยุทธ์การรักษาและเพิ่มพูนขีดความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Sustain Core)

๒) กลยุทธ์การแสวงหาโอกาสเติบโตในอนาคตรวมถึงผลิตภัณฑ์ใหม่ (Accelerate Growth Levers)

๓) กลยุทธ์การสร้างสมดุลด้วยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Balance Business with Sustainability) และ

๔) กลยุทธ์การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของตัวขับเคลื่อนสมรรถนะองค์กร

โดยบริษัทฯ ได้นำกลยุทธ์การสร้างสมดุลด้วยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร ซึ่งผนวกความรับผิดชอบต่อในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีการทบทวนกลยุทธ์เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ บริษัทฯ มีการพิจารณาถึงแนวโน้มด้านความยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และความคาดหวังและข้อกังวลใจของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมสร้างสมดุลควบคู่กับการเติบโตของธุรกิจ

กลยุทธ์การสร้างสมดุลด้วยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ๒) คุณค่าด้านเศรษฐกิจ และ ๓) คุณค่าด้านสังคม เพื่อดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนพร้อมสร้างคุณค่าร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างผลการดำเนินงานของบริษัทฯ ให้แข็งแกร่ง และเป็นไปตามกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร พร้อมทั้งสร้างคุณค่าให้กับสังคม บริษัทฯ ได้ดำเนินโครงการสร้างคุณค่าร่วมกัน (Creating Shared Value: CSV) โดยได้ดำเนินการประเมินโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ทั้งหมดที่บริษัทฯ ดำเนินการ เพื่อคัดเลือกโครงการที่สามารถต่อยอดให้บรรลุคุณค่าสูงสุดต่อสังคมและธุรกิจ ตามแนวทาง G-BEST ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

^{๒๕๕} การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย. (ปตท.). (PTTP). **กิจกรรมเพื่อสังคม**. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑. สืบค้นจาก <http://www.pttpls.com/th/about-CSR.php>

^{๒๕๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๗๗.

Good Citizenship – เป็นต้นแบบพลเมืองดี

Better Living – สร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

Ecology – พัฒนาระบบนิเวศให้ยั่งยืน

Sharing – แบ่งปันองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญให้กับสังคมและสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ

Togetherness – ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสีย

แนวทาง G-BEST ทำให้บริษัทฯ สามารถจัดลำดับความสำคัญของโครงการ CSR/CSV บนพื้นฐานของ ๓ องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

๑. สร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น : ตัวอย่างโครงการ “โครงการการพัฒนาพลาสติกชีวภาพเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน”

๒. แบ่งปันองค์ความรู้ : ตัวอย่างโครงการ “โครงการสายใยซึ่งเชือก PTTGC สร้างแหล่งอาศัยสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลระยอง ”

๓. พัฒนาระบบนิเวศ : ตัวอย่างโครงการ “โครงการฟื้นป่ารักษาน้ำเขาห้วยมะหาด” นอกจากนี้ผลการประเมินตามแนวทาง G-BEST จะถูกนำมาพล็อตลงในตารางเมทริกซ์ เพื่อค้นหาโครงการ Flagship หรือโครงการต้นแบบที่สร้างคุณค่าสูงสุดให้กับสังคมและธุรกิจ และเป็นโครงการที่จะสร้างผลการดำเนินงานธุรกิจของบริษัทฯ ให้แข็งแกร่ง พร้อมทั้งสร้างคุณค่าให้กับชุมชน^{๒๕๗}

องค์ประกอบที่สำคัญของกลยุทธ์องค์กรด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

บริษัทฯ มุ่งมั่นในการสร้างคุณค่าขององค์กรร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ตามกลยุทธ์ขององค์กรด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กร “การสร้างสมดุลด้วยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” เพื่อเสริมสร้างผลการดำเนินงานของบริษัทฯ และการสร้างมูลค่าให้กับชุมชน ตามกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กร บริษัทฯ ได้พัฒนาแนวทางกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility (CSR) strategic concept) ตามแนวทาง G-BEST ซึ่งเป็นกฎบัตรของ CSR ในการคัดเลือกโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อต่อยอดให้เป็นโครงการสร้างคุณค่าร่วมกัน (Creating Shared Value: CSV) โดยแนวทาง G-BEST ประกอบด้วย ๕ หลักเกณฑ์ ได้แก่ เป็นต้นแบบพลเมืองดี สร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พัฒนาระบบนิเวศให้ยั่งยืน แบ่งปันองค์ความรู้ และร่วมแรงแข่งขันเพื่อสร้างสังคมและชุมชนเข้มแข็ง บริษัทฯ ได้ใช้หลักเกณฑ์เหล่านี้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการ CSR/CSV ซึ่ง ๓ องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่^{๒๕๘}

องค์ประกอบ ๑ สร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างคุณค่าสูงสุดให้สังคม และธุรกิจ บริษัทฯ มุ่งเน้นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของธุรกิจของบริษัทฯ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาวให้กับสังคม

^{๒๕๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๗๙.

^{๒๕๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘๙.

โครงการ “การพัฒนาพลาสติกชีวภาพเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน” จากการวิจัยและพัฒนาด้านนวัตกรรมพลาสติก บริษัทฯ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพลาสติกคลุมดินแปลงเพาะปลูก กล้วยพลาสติก PLA เพื่อใช้ในการเกษตร และถาดบรรจุสลัดที่ผลิตจากพลาสติกที่สามารถย่อยสลายได้ เพื่อใช้ในมูลนิธิโครงการหลวง ผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพมีคุณสมบัติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถย่อยสลายได้เร็วกว่าพลาสติกทั่วไป นอกจากนี้ มีการนำพลาสติกชีวภาพไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ถ้วยโยเกิร์ตแบรนด์ Dairy Home และถ้วยกาแฟย่อยสลายได้ ซึ่งจำหน่ายให้ผู้ประกอบการร้านอาหารหลายยี่ห้อทั่วประเทศ โดยถ้วยกาแฟย่อยสลายได้มีความปลอดภัยทางสุขภาพมากกว่าแก้วกาแฟพลาสติกทั่วไปถึง ๘ เท่า ผลิตภัณฑ์ย่อยสลายได้ทางชีวภาพช่วยให้บริษัทฯ สามารถสร้างรายได้ในตลาดพลาสติกชีวภาพ พร้อมทั้งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและลดการเกิดของเสียพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑๒ แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ

องค์ประกอบ ๒ แบ่งปันองค์ความรู้ แบ่งปันความชำนาญให้กับสังคม และบรรลุคุณค่าสูงสุดต่อการดำเนินธุรกิจ

โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทฯ มีส่วนช่วยในการสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์กร โดยการแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างแบรนด์ของบริษัทฯ ในชุมชน ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี และได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสีย ช่วยให้บริษัทฯ ยังคงสามารถรักษาใบอนุญาตในการดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งได้รับความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทฯ

“โครงการสายใยซึ่งเชือก PTTGC สร้างแหล่งอาศัยสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลระยอง” บริษัทฯ ได้ดำเนินโครงการนี้ เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลตลอดแนวชายฝั่งจังหวัดระยองในอำเภอบ้านฉาง อำเภอเมืองระยอง และอำเภอแกลง ครอบคลุมระยะทาง ๑๒๐ กิโลเมตร และสร้างแหล่งอาศัยสำหรับสัตว์น้ำ โดยผสมผสานนวัตกรรมของบริษัทฯ ด้วยการใช้เม็ดพลาสติกชนิดโพลีเอทิลีนความหนาแน่นสูง (HDPE) มาทำเป็นเส้นใยซึ่งเชือก และใช้เม็ดพลาสติกชนิดโพลีเอทิลีน (PE) มาใช้ในการผลิตแนวทุ่นกันแนวเขตอนุรักษ์ โครงการนี้มีจุดประสงค์ในการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลตลอดแนวชายฝั่งจังหวัดระยอง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑๔ รั้งชีวิตใต้น้ำ ขององค์การสหประชาชาติ นอกจากนี้ การเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำยังส่งผลให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับชาวประมงจากการจับสัตว์น้ำ

องค์ประกอบ ๓ บริษัทฯ ให้ความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาระบบนิเวศให้ยั่งยืน โดยดำเนินธุรกิจด้วยความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและสังคมตลอดห่วงโซ่คุณค่า “โครงการฟื้นป่ารักษาน้ำเขาห้วยมะหาด” โครงการนี้ถูกดำเนินการเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรในจังหวัดระยอง โดยกิจกรรมของโครงการนี้รวมถึงการปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ และการปลูกจิตสำนึกของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร และป้องกันสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีจุดประสงค์ในการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งต้นน้ำ ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและเป็นระบบแบบบูรณาการ รวมทั้งเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

โครงการนี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป้าหมายที่ ๖ การจัดการน้ำและสุขาภิบาล ขององค์การสหประชาชาติ โดยโครงการนี้ได้รับผลตอบแทนเชิงบวกจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอก ซึ่งช่วยให้บริษัทฯ สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

ให้กับองค์กร ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น-ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างคุณค่าสูงสุดให้สังคม และธุรกิจ

บริษัทฯ มุ่งเน้นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของธุรกิจของบริษัทฯ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาวให้กับสังคม

โครงการ “การพัฒนาพลาสติกชีวภาพเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน” จากการวิจัยและพัฒนาด้านนวัตกรรมพลาสติก บริษัทฯ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพลาสติกคลุมดินแปลงเพาะปลูกถุงพลาสติก PLA เพื่อใช้ในการเกษตร และถาดบรรจุสลัดที่ผลิตจากพลาสติกที่สามารถย่อยสลายได้ เพื่อใช้ในมูลนิธิโครงการหลวง ผลิตภัณฑ์พลาสติกชีวภาพมีคุณสมบัติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถย่อยสลายได้เร็วกว่าพลาสติกทั่วไป นอกจากนี้ มีการนำพลาสติกชีวภาพไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ถ้วยโยเกิร์ตแบรนด์ Dairy Home และถ้วยกาแฟย่อยสลายได้ ซึ่งจำหน่ายให้ผู้ประกอบการร้านกาแฟหลายยี่ห้อทั่วประเทศ โดยถ้วยกาแฟย่อยสลายได้มีความปลอดภัยทางสุขภาพมากกว่าแก้วกาแฟพลาสติกทั่วไปถึง ๘ เท่า ผลิตภัณฑ์ย่อยสลายได้ทางชีวภาพช่วยให้บริษัทฯ สามารถสร้างรายได้ในตลาดพลาสติกชีวภาพ พร้อมทั้งมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและลดการเกิดของเสียพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑๒ แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ^{๒๕๙}

สรุปความว่า การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของธุรกิจ คือ การดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของคน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน พร้อมความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อมขององค์กร คือ การดำเนินกิจการภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี โดยรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๓ วิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน อาจจะเป็นคำใหม่ที่หลายๆ คนยังไม่เข้าใจและเข้าใจผิดไปว่าเป็นการช่วยเหลือของภาครัฐในด้านการสนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพเหมือนหลายๆ โครงการที่ผ่านมา ซึ่งวิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อันเนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย

วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” นั้นสามารถใช้คำว่า “ธุรกิจชุมชน” แทนได้ อันเนื่องมาจากว่าชุมชนไม่ใช่รัฐ^{๒๖๐} ดังนั้น สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของก็ต้องจัดว่าเป็นของภาคเอกชนเช่นเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วถ้าหากใช้คำว่าธุรกิจนั้นก็หมายถึงการแสวงหากำไรเป็น

^{๒๕๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๙๙.

^{๒๖๐} กรมส่งเสริมการเกษตร. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘) หน้า ๓.

ที่ตั้ง แต่สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของนั้นกลับมีแนวคิดที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าการแสวงหากำไร ดังนั้นจึงควรใช้คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” เช่นเดียวกับ “รัฐวิสาหกิจ” ที่หลายคนรู้จัก โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยวๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่งานที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากรตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าวหมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่นๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรงเศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็งและอยู่ได้ ที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจในประเทศเปรียบเหมือนการสร้างตึกที่มีฐานแคบ ถ้าฐานไม่แข็งแรง ตึกก็พังลงมา ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น^{๒๖๑}

สรุปความว่า วิสาหกิจชุมชน จัดเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคล ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ ส่งผลให้มีปัญหาในการดำเนินงานเพราะวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชน และบางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงได้ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๒.๓.๑ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

กัญญาณ อินหว่าง, สุพจน์ อินหว่าง และอภิชาติ วรรณภีระ^{๒๖๒} ได้ให้คำจำกัดความของ “วิสาหกิจชุมชน” ว่าหมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายของชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

เสรี พงศ์พิศ^{๒๖๓} ได้กล่าวไว้ว่าคำว่า “วิสาหกิจ” แปลจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise” ซึ่งแปลว่า การประกอบการแต่ในปัจจุบันมีคำว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้น ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชน จนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจ

^{๒๖๑} ชาญยุทธ์ ภาณุทัต. การจัดระบบธุรกิจชุมชน. ในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ ๑๒. (นนทบุรี : สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕). หน้า ๑๘-๒๕.

^{๒๖๒} กัญญาณ อินหว่าง, สุพจน์ อินหว่าง และ อภิชาติ วรรณภีระ. การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก, ๒๕๕๔). หน้า ๑๐๕.

^{๒๖๓} เสรี พงศ์พิศ. คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลังปัญญา, ๒๕๕๒). หน้า ๙-๑๐.

ชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ให้ความหมายของคำว่าวิสาหกิจชุมชนไว้ว่าหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน^{๒๖๔}

วุฒิสภา ต้นไชย และคณะ^{๒๖๕} ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ว่าหมายถึงการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจขนาดเล็กหรือเล็กมาก (Small or Micro Enterprise) ที่ดำเนินการร่วมกันแบบกิจกรรมรวมหมู่หรือกิจกรรมร่วม (Collective Action) โดยสมาชิกของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง กิจกรรมที่ดำเนินการนั้นมักจะคิดค้นขึ้นมาในแต่ละชุมชน และอาจมีรากฐานมาจากกิจกรรมดั้งเดิมที่มีการทำและสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของชุมชนก็ได้ แล้วนำมาพัฒนาต่อยอด ขยายกิจการ ทั้งในด้านการผลิต และการตลาด เพื่อยกระดับการพึ่งตนเองและเพิ่มรายได้แก่คนในชุมชน

จาดุรงค์ พลเดช^{๒๖๖} ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ไว้ว่า การประกอบกิจการของชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเพื่อจัดการ “ทุน” ทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และชุมชน และระหว่างชุมชน โดย “ทุน” นั้นรวมถึงทุนที่เป็นเงิน ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

สมศักดิ์ สุริโย^{๒๖๗} ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมสร้างรายได้อย่างมั่นคงรูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprise) สร้างผลผลิตของกิจการ ซึ่งเกิดจากสินทรัพย์ของชุมชน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชนที่ปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมาเป็นพลังให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศโดยมีจุดหมายในการดำเนินกิจการ คือ การพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันและกันของชุมชน

^{๒๖๔} สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๒๖๕} วุฒิสภา ต้นไชย และคณะ, การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการสัมมนาการเมืองการปกครองไทย ๒๕๕๘.เรื่องพลเมืองและชุมชน พลังเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย, วันที่ ๒๐-๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๘. สถาบันพระปกเกล้า). หน้า ๒๙-๓๐.

^{๒๖๖} จาดุรงค์ พลเดช. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. (วารสารส่งเสริมการเกษตร. (กรกฎาคม): ๒๕๔๗), หน้า ๑๔-๑๖.

^{๒๖๗} สมศักดิ์ สุริโย. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗). หน้า ๒๓.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม^{๒๖๘} ได้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชน หรือธุรกิจชุมชน หมายถึง การทำมาหากิน หรือการร่วมมือทำการค้า การผลิตระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน มีการใช้เครือข่ายเชื่อมโยงกันระหว่าง หมู่บ้านหรือชุมชนอื่นที่อยู่รอบข้าง เพื่อร่วมทำกิจกรรมหรือทำธุรกิจร่วมกันซึ่งความร่วมมือหรือเครือข่าย ระหว่างชุมชนจะเป็นกระบวนการทำธุรกิจหรือสร้างธุรกิจที่เกื้อกูลกัน หรือแบ่งหน้าที่กันทำตามความต้องการหรือตามความเหมาะสมของทรัพยากรแต่ละชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่เกิดขึ้น ในชุมชนเหล่านี้ก็คือ วิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยความต้องการ ความเหมาะสมของทรัพยากร ความมีเหตุผลและโอกาสเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน รวมทั้งเกิดจากการ ส่งเสริมและสนับสนุนภายนอกชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร^{๒๖๙} ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” หมายถึง กิจกรรมของ ชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมี วิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติ บุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเอง ของครอบครัวในชุมชนและระหว่างชุมชนทั้งนี้ ตาม หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ศุภลักษณ์ จงขานสิทธิ^{๒๗๐} กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการโดยคนในชุมชนเพื่อ การจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและความพอเพียงของครอบครัว และชุมชน เป็นการเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปและการตลาดของชุมชนให้เป็น กระบวนการเดียวกันไม่แยกส่วนและแม่บทบาท โดยเน้นวิถีคิดกระบวนการเรียนรู้ คือ เน้นการทำ วิสาหกิจชุมชนเพื่อพอกินพอใช้ก่อน แล้วพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจเป็นการสร้างรากฐานเศรษฐกิจ ชุมชนให้เข้มแข็ง ทำทดแทนสิ่งที่ซื้อมาจากตลาดให้มากที่สุด และหากนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดต้อง เรียนรู้การจัดการและกลไกของตลาดให้ดี ซึ่งมีความแตกต่างจากธุรกิจอื่น ที่ส่วนใหญ่มุ่งแสวงหากำไร เป็นหลัก และอาจจะไม่ให้ความสำคัญต่อผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสังคมเท่าที่ควร แต่ วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นการประกอบการบน พื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการ พึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการ แสวงหากำไรสูงสุดมุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ การมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนใน ชุมชนและมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม โดยมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน รวมตัวกันโดยมี วัตถุประสงค์การจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนใน เครือข่าย

^{๒๖๘} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. การจัดการเศรษฐกิจชุมชนภาครัฐต้องคิดเป็นระบบ. (วารสาร เศรษฐกิจและสังคม. มีนาคม-เมษายน, ๒๕๔๓). หน้า ๔๙.

^{๒๖๙} กรมส่งเสริมการเกษตร. คู่มือการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘. (เอกสาร, ๒๕๔๘). หน้า ๑.

^{๒๗๐} ศุภลักษณ์ จงขานสิทธิ. แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่ง ทอจากผ้าฝ้ายทอมือ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา. ภาคพายัพ เชียงใหม่, ๒๕๕๕). หน้า ๑๙.

สรุปความหมายว่า การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน

๒.๓.๒ ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔ รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก จึงหาทางที่จะสร้างรายได้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยมีหลักคิดที่จะทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่เป็นทุน ในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองของคนในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ ตนเองมีอยู่นั้น คือ ทรัพย์สินที่มีราคา สามารถเพิ่มรายได้หากรู้จักจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด ซึ่งหมายถึง ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทักษะฝีมือ ธรรมชาติ ความสงบ วิถีชีวิต พืชผลทางการเกษตร และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ เป็นทุนทางสังคมของชุมชนซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ และบูรณาการกับภูมิปัญญาเดิม แล้วต่อยอดด้วยวิทยาการสมัยใหม่^{๒๗๑} และองค์ความรู้ใหม่เพื่อให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยแข็งแกร่ง นโยบายดำเนินงาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องการให้ประชาชนในชนบท มีอาชีพ มีรายได้ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการผลิตสินค้าและบริการ จากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนวิถีชีวิตอันดีงาม ล้ำลึกของชาวบ้านในชนบท ปัจจุบันนี้ ในหนึ่งตำบลมีความหลากหลายชนิดผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นผลจากการที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องของโครงการ ทางรัฐบาลจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมและถูกต้องตามความเป็นจริงที่ว่า หนึ่งตำบล ไม่ได้มีผลิตภัณฑ์เพียงชนิดเดียว เป็นผลจากการพัฒนาและต่อยอดจากฐานของผลิตภัณฑ์เดิมและทุนของชุมชน นโยบายของรัฐบาลด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน โดยที่ให้แนวคิดหาปัญหาของประเทศไทยในภาพรวมประชาชนยากจนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่ประชาชนรู้จักนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ในชุมชนทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สามารถจัดปัญหาความยากจนโดยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ สร้างโอกาสให้ประชาชนมีอาชีพที่ยั่งยืนและรายได้ที่มั่นคง^{๒๗๒}

รังสรรค์ ปิติปัญญา^{๒๗๓} ได้อธิบายว่าธุรกิจชุมชน เป็นธุรกิจของชุมชน โดยมีคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจ การทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชน

^{๒๗๑} กรมส่งเสริมการเกษตร. คู่มือการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๔๘. (เอกสาร, ๒๕๔๘). หน้า ๓.

^{๒๗๒} กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย. รายงานการประเมินผลเพิ่มทุนทางปัญญาพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บางกอกบล็อก. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๗). หน้า ๕

^{๒๗๓} รังสรรค์ ปิติปัญญา, ศักยภาพของชุมชนในการทำธุรกิจชุมชนอุตสาหกรรม, Applied Economics Journal, กรุงเทพมหานคร : (เอกสาร), ๒๕๔๒, หน้า ๘๙.

นี้จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม และเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชน จึงนับว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ “การพัฒนาคนและชุมชน” ซึ่งนอกจากนี้ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรงแล้วยังเชื่อว่า จะมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

พงศ์พันธุ์ เจริญศิริ และคณะ^{๒๗๔} ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชน ได้กลายมาเป็นนโยบายของรัฐบาล ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการ ประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการ พึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของ เศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้าง รากฐานที่มั่นคงให้ประเทศ จากแนวคิดและนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วย กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนรัฐบาลจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่รัฐสภา โดยมี เจตนารมณ์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของพัฒนาเศรษฐกิจอย่างพอเพียง ซึ่ง จำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญา ท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันการพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนา รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพ ของเกษตรกรให้สูงขึ้นและส่งเสริมให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองลดการพึ่งพาการนำเข้า อัน เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนของประเทศ และสามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการของ หน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และมีอธิบดี กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเลขาธิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความ ยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และ สังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของ เศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่าง สมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจ ชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดองค์ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการ

^{๒๗๔} พงศ์พันธุ์ เจริญศิริ และคณะ, การประเมินหลักสูตรการศึกษาทางไกล เรื่อง การดำรงชีวิตตามวิถี เศรษฐกิจพอเพียง. สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕) หน้า ๒๐-๒๑.

เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ^{๒๗๕}

วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศของสังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตร ก็คล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ผ่านมาจากชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิธีคิดมากกว่าวิธีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก ขาดทุนขาดตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำ จากสูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจชุมชนนั้น จึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกิน พอใช้ก่อน แล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเมื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากความรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรในท้องถิ่น บวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ก็ควรเรียนรู้การจัดการ และกลไกทางการตลาดให้ดี ไม่หวังพึ่งตลาดเป็นหลัก แต่ควรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้ได้มากที่สุด^{๒๗๖}

ฉัตรยาพร เสมอใจ, ฐิติรัตน์ มีมาก และ คมกฤษ ปิติฤกษ์ กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ ๗ อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ^{๒๗๗}

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้ เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ

๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น

^{๒๗๕} สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ๒๕๔๘. หน้า ๑๒๑.

^{๒๗๖} ธนวุฒิ พิมพ์กิจ. การบริหารธุรกิจขนาดย่อม. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘). หน้า ๓๔.

^{๒๗๗} ฉัตรยาพร เสมอใจ, ฐิติรัตน์ มีมาก และ คมกฤษ ปิติฤกษ์. การจัดการธุรกิจขนาดย่อม. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๒). หน้า ๖๔.

๕. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลายๆ กิจกรรมประสานพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้ คือ หัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการ ตามที่สื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

๗. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเอง คือ เป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรมากกว่าจะคิดทำให้อุด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล^{๒๗๘} วิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของ แต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะอยู่ใกล้เมืองหรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งในตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท^{๒๗๙} ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจการเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการ โดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

^{๒๗๘} พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล. การเป็นผู้ประกอบการ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรรการพิมพ์ ๒๕๕๕). หน้า ๑๐.

^{๒๗๙} สมศักดิ์ สุริโย. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓). หน้า ๓๓.

ทั้งนี้ การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนความแตกต่างของวิสาหกิจชุมชนกับสิ่งที่ชุมชนทำมาก่อน

สรุปความว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำวิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน

๒.๓.๓ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยนำเอาเศรษฐกิจศาสตร์ชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น ในตำบลหนึ่ง วิสาหกิจชุมชน ๒๐-๓๐ อย่าง และทำการผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอกได้ประมาณหนึ่งในสี่ วิสาหกิจชุมชนที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและวงจรชีวิตของชุมชนจะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบที่พึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีรายรับมากกว่ารายจ่ายผลิตอาหารและปัจจัยพื้นฐานได้เอง ถ้าไม่มีวิสาหกิจชุมชน ไม่มีเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนก็ได้แต่รอรับความช่วยเหลือจากรัฐหรือจากภายนอก ต้องขึ้นอยู่กับคนอื่นพึ่งตนเองไม่ได้ กลายเป็นระบบอุปถัมภ์ที่ชุมชนต้องพึ่งพาคนอื่นตลอดไป ยกตัวอย่าง ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปลูกยางเป็นหลักและทำสวนผลไม้บ้าง มีรายได้จากการปลูกยางและสวนผลไม้ปีละประมาณ ๑๐๐ ล้านบาท มีรายจ่ายประมาณ ๒๐๐ ล้านบาท ทำให้อยู่ในวังวนของหนี้สินที่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่วันนี้ชาวบ้านเหล่านี้ได้เรียนรู้ ได้เข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น ได้รู้ว่าทำไมต้องเป็นหนี้ขนาดนั้น จึงตัดสินใจทำแผนวิสาหกิจชุมชนจากที่ทำเริ่มต้น ๒-๓ อย่างมาเป็น ๖๐ อย่างในปัจจุบัน มีการจัดระบบชุมชนใหม่โดยใช้ทุนของชุมชนให้มากที่สุด ทำให้เกิดระบบอาหาร ระบบของใช้ ระบบทุน ระบบการผลิต ระบบการจัดการการผลิตและระบบตลาดขึ้นมา โดยระบบต่างๆ เหล่านี้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น โรงงานยาง การเลี้ยงไก่ กบ ปลา การปลูกผัก สมุนไพร ยาสมุนไพร ปุย น้ำหมักชีวภาพ ทั้งนี้ยังไม่ได้รวมกับการท่องเที่ยวชุมชนและกิจกรรมด้านสุขภาพต่างๆ ซึ่งตำบลไม้เรียงกำลังพัฒนาเริ่มต้นมาพร้อมๆ กัน เหล่านี้ถือว่าอยู่ในระบบและวิถีชุมชนที่พวกเขากำหนดเอง และให้ชุมชนได้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา^{๒๘๐}

ทุนของวิสาหกิจชุมชนนั้นมีทั้งทุนที่เป็นเงิน ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่างๆ วัฒนธรรม ทุนทางสังคม หรือความเป็นพี่น้อง ความไว้วางใจกันของชุมชน เครือข่ายความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนวิสาหกิจชุมชนจะใช้ทุนตัวเองเป็นหลัก แต่ก็ไม่ปฏิเสธเงินจากภายนอก เพียงแต่รับเงินทุนจากภายนอกบนพื้นฐานความคิดใหม่ คือ การพึ่งตนเอง พึ่งทุนที่ตนเองมีเป็นหลัก โดยเงินทุนจากภายนอกจะเข้าไปสมทบทุนของชุมชน ในขณะที่ชุมชนมีทรัพยากรความรู้ ภูมิปัญญาและอื่นๆ ซึ่งดีเป็นเงินหรือประเมินค่าไม่ได้ แต่ในกรณีที่ชุมชนมีความต้องการเพิ่มทุนเพื่อ

^{๒๘๐} สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (๒๕๔๘) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ . (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์), ๒๕๕๑). หน้า ๓๑.

ลงทุนในวิสาหกิจชุมชน โดยสามารถไปขอกู้จากธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้จัดงบประมาณไว้ถึง ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อรองรับวิสาหกิจชุมชนหรือกองทุนต่างๆ ที่มีนโยบายในช่วยเหลือการประกอบการวิสาหกิจชุมชน^{๒๘๑}

การจัดการการผลิตและการตลาดเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องเรียนรู้ โดยเรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไรให้ชุมชนมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภคร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และในที่สุดก็ทำซ้ำกัน ผลผลิตล้นเกินและขายไม่ออก ชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงทุกเรื่องที่ทำได้อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ และทำแบบประสานพลังให้เกิดผลทวีคูณ ไม่ใช่ทำเพื่อแข่งขันกันขาย เหมือนทำกล้วยฉาบทั้งตำบล ทำแชมพูทุกหมู่บ้าน หรือคนปลูกข้าวก็ปลูกได้ข้าวมากก็เอาไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็ขายให้กับพ่อค้า พ่อค้าก็เอาไปแปรรูปแล้วเอาข้าวสารกลับไปขายในหมู่บ้าน คนปลูกข้าวขายข้าวเปลือกราคาถูก แต่คนซื้อข้าวสารกลับซื้อข้าวในราคาแพง

ในการที่จะทำตลาดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ต้องมีเป้าหมายในการผลิตก่อนว่า ต้องการทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ในชุมชนหรือระหว่างชุมชน ทำการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการและจัดการผลผลิตให้ได้ก่อน ถ้าผลผลิตนั้นไปได้ดีแล้วจึงค่อยเพิ่มปริมาณการผลิตหรือหากว่าผลิตภัณฑ์บางตัวในชุมชนนั้นมีความโดดเด่นมีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะตัวพอที่นำออกไปจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ ก็เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งตลาดวิสาหกิจชุมชนนั้น แบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในเครือข่าย

๒. ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงหรือเซ็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์กร หน่วยงานนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลหนึ่งตกลงซื้อข้าวกล้องจากชุมชนปีหนึ่ง ๑๐ ตัน รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งตกลงซื้อผ้าฝ้ายทอมือจากชุมชนปีละ ๑๐,๐๐๐ เมตร เพื่อให้พนักงานตัดชุดใส่วันศุกร์ เป็นต้น

๓. ตลาดทั่วไป หมายถึง ตลาดที่ต้องแข่งขันกับคนอื่น ในเมือง หรือส่งออกต่างประเทศ^{๒๘๒}

ความพร้อมของชุมชนเพื่อการทำวิสาหกิจชุมชนนั้น อย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติของชุมชนที่มีจุดแข็ง ๓ อย่าง กล่าวคือ

๑. ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นชุมชนที่ยังมีป่า มีดิน น้ำ ธรรมชาติ ที่มากด้วยสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิต เป็นอาหาร เป็นยา เป็นของใช้ต่างๆ ถ้าหากค้นให้พบคุณค่า สิ่งเหล่านั้นก็จะมีมูลค่า ดูแลหญ้าเหี่ยวหญ้าคา หญ้าแพรง ซึ่งคนยุคใหม่วันนี้เรียกกันว่า “วัชพืช” และพยายามทำลายด้วยสารเคมี ก็ล้วนมีคุณค่าเป็นยาอายุวัฒนะ เป็นยาขับปัสสาวะ ลดความดัน สามารถใช้แทนยาสมัยใหม่ได้

๒. ภูมิปัญญาของท้องถิ่น แม้ว่าในปัจจุบันเรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่นจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่า แต่ก็ยังมีเหลืออยู่ไม่น้อยหากรู้จักค้นหานำมาประยุกต์และผสมผสานกับความรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบันก็อาจจะได้สิ่งที่มีคุณค่าและมูลค่า

^{๒๘๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๑.

^{๒๘๒} ชาญญูฑ์ ภาณุทัต. การจักระบบธุรกิจชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ ๑๒. (นันทบุรี : สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕). หน้า ๒๔.

๓. เครือข่ายของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน คนในชุมชนนั้นต้องมีความร่วมมือร่วมกันจัดการองค์กรชุมชนและเครือข่าย สามารถพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันจัดการทรัพยากร ผลผลิตต่างๆ แบ่งกันผลิตและร่วมกันบริโภค เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้^{๒๘๓}

วิสาหกิจชุมชนกับแผนแม่บทชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการเรียนรู้และการจัดการแบบใหม่ ซึ่งการทำแผนชุมชนถือว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนได้ค้นหาศักยภาพตนเอง และสามารถพัฒนาศักยภาพดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเองได้ แผนแม่บทชุมชนใช้เครื่องมือในการทำวิจัยชุมชนที่เรียกว่า “ประชาพิจัย” หรือชื่อเต็มว่า “ประชาพิจัยและพัฒนา (People Research and Development-PR&D) ซึ่งหมายถึง การวิจัยของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน เพราะฉะนั้น แผนแม่บทชุมชนจึงไม่ได้เป็นการนั่งคิดเอาเอง เป็นแผนที่เกิดจาก “ข้อมูล” แต่ก็ไม่ใช้ข้อมูลที่เป็นเพียงปัญหาและความต้องการของชุมชนเท่านั้น แต่รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวกับชุมชนและสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ประวัติความเป็นมา รวมไปถึงรากเหง้าที่ช่วยกันสืบค้นเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เรียนรู้ว่ามีทรัพยากรอะไรบ้าง โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีผลผลิต รายรับ รายจ่าย มากน้อยเท่าใดในชุมชน เพื่อที่จะได้ค้นหาสภาพแวดล้อมที่แท้จริงและหาทางแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน^{๒๘๔}

ในการทำแผนแม่บทชุมชนนั้น แต่ละชุมชนก็ใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน ปกติใช้เวลาประมาณ ๕-๖ เดือน ถ้าหากไม่มีปัญหาและอุปสรรคมากเกินไป แต่หากชุมชนมีปัญหา มีความแตกแยก เป็นกลุ่มเป็นพวก รวมกันไม่ติด หรือคนน้อย คนอื่นไปทำงานต่างถิ่นกันหมด ในกระบวนการเรียนรู้ก็อาจเป็นปีหรือมากกว่า อย่างไรก็ตามวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม คือ ให้ชาวบ้านเป็นคนคิดทำแผนเองทุกขั้นตอน เพื่อเป็นแผนชีวิตของชุมชนเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่บอกว่าชุมชนต้องการจะไปไหนและทำอะไรให้ไปถึงจุดหมาย เป็นแผนที่ประกอบไปด้วยวิสัยทัศน์พร้อมกับแผนงานและโครงการต่างๆ ที่ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำด้วยทุนตนเอง และหากมีทุนของทางราชการหรือองค์กรภายนอกเข้าไปเสริม การดำเนินงานของชุมชนจึงจะทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น แทนที่จะสะสมทุนของชุมชนเองเป็นระยะเวลานาน หลายชุมชนได้แผนแม่บทแต่ไม่เกิดวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพพอ ฐานคิดไม่แน่นรวมถึงการบริหารจัดการแผนแม่บทในชุมชนไม่เกี่ยวเนื่องหรือกิจกรรมไม่สนับสนุนเกื้อกูลกัน การทำแผนที่ดีนอกจากจะรู้ปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้ว ยังจะได้รู้ว่ามีทุนท้องถิ่นอะไรบ้าง เช่น บางชุมชนจับปลากระตักได้คิดเป็นมูลค่าปีละ ๕ ล้านบาท แต่ซื้อน้ำปลาปีละ ๗๐๐,๐๐๐ บาท แต่ถ้าพวกเขา นำปลากระตักมาแปรรูปเป็นน้ำปลาก็จะสามารถทดแทนการซื้อจากตลาดได้ การมีข้อมูลการบริโภคอุปโภคก็จะทำให้การจัดการการผลิตและการอุปโภคบริโภคได้สามารถที่จะช่วยให้วางแผนได้ ว่าควรผลิตเท่าไร จึงจะเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน การมีข้อมูลบริโภค รายรับ รายจ่าย หนี้สิน เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะทำให้ชุมชนตระหนักถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชน อันเกิดจากพฤติกรรมของตนเอง และสามารถที่จะทำให้ชุมชนนั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตจากการที่เคยซื้อกิน สามารถที่จะลงมือทำเอง ปลูกเอง เลี้ยงเอง แปรรูปเอง และบริโภคเองได้

^{๒๘๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖.

^{๒๘๔} พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล. การเป็นผู้ประกอบการ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรรการพิมพ์ ๒๕๕๕). หน้า ๑๓.

กรมส่งเสริมการเกษตร^{๒๘๕} ได้สรุปเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นกรณีศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนเขาคคราม ตำบลเขาคคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ที่ร่วมกันคิด เพื่อที่จะได้หลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพา รอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก โดยจัดแบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. การเรียนรู้ของผู้นำชุมชน มีเวทีการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญ ผู้นำชุมชนในเขาคคราม ๑๒๐ คน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มต่างๆ ผู้นำธรรมชาติ ผู้รู้ด้านต่างๆ ของชุมชนได้มาเรียนรู้ด้วยการพูดคุย การอ่านและรับข้อมูลข่าวสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรและคนภายนอก ความเป็นผู้นำ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

๒. การขยายผลการเรียนรู้จากผู้นำลงสู่ชุมชนด้วยการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้จากการสื่อสารในระบบของชุมชน ซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่กำหนดสถานที่และเวลา ผู้นำที่ผ่านการเรียนรู้จากระดับแรก จะพูดคุยสื่อสารเพื่อขยายผลในชุมชนที่มีสยิด ในวัด ในร้านกาแฟ ตลอดจนในการจัดทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในชุมชนอื่นๆ เมื่อชุมชนเกิดการเรียนรู้ทั้ง ๒ ระดับ จะทำให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีเวทีการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ มีแผนแม่บทชุมชนหรือแผนที่ชุมชนเป็นผลผลิตของการเรียนรู้ ซึ่งชุมชนเขาคครามได้จัดเวทีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เดือนละ ๑ ครั้ง รวม ๕ ครั้ง เพื่อศึกษาวิเคราะห์หาความเป็นจริงของชุมชนทั้งทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี แนวคิดและการปฏิบัติของคนในชุมชนโดยลักษณะการจัดทำแผน ไม่ได้เริ่มต้นจากความต้องการหรือปัญหาเป็นตัวตั้ง หากเริ่มต้นด้วยความเป็นจริงของชุมชนในรูปของข้อมูลเป็นตัวตั้งเป็นข้อมูลความเป็นจริงที่ผ่านกระบวนการถกเถียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้นำชุมชนในการเรียนรู้ที่เรียกว่า “รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชนและรู้โลก” และจากแผนชุมชน ก็นำไปปฏิบัติ นำแผนแม่บทไปสร้างระบบจัดการและการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มต้นจาก

๑. การจัดตั้งสภาผู้นำ รับผิดชอบการดำเนินงานตามแผน

๒. เลือกกิจกรรม “ธนาคารตำบลเขาคคราม” ขึ้นเป็นกิจกรรมแรก เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของชุมชน เป็นแหล่งสัจจะสะสมประจำเดือน

๓. พัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยนำโครงการในแผนแม่บทมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติที่ละโครงการ ตั้งแต่ โรงสี โรงงานน้ำปลา ลานเทพาล์ม ฯลฯ มีกลุ่มออมทรัพย์ระดับหมู่บ้าน และธนาคารตำบลเขาคคราม เป็นแหล่งทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุน และถือหุ้นโครงการวิสาหกิจชุมชน

๔. จัดตั้งกองทุนวิสาหกิจชุมชน เพื่อระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เช่น อบต. หน่วยงานราชการ โดยให้เข้าไปถือหุ้นในนามวิสาหกิจชุมชน

๕. จัดตั้ง “ศูนย์ผลิตภัณฑวิสาหกิจชุมชน” เพื่อรวบรวมผลิตภัณฑจากชุมชนมาจัดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๖. ผลกำไรจากธนาคารและวิสาหกิจชุมชน จัดสรรเป็น ๒ ส่วนหลักๆ คือ สมทบกองทุนสวัสดิการของชุมชน และปันผลคืนสมาชิกภายในเวลาสามปีเศษ ชุมชนเขาคครามก็สามารถหลุดพ้นจากสถานะการเป็นหนี้ มาเป็นมีเงินออม มีหลักประกันชีวิตที่มั่นคง เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับชุมชนต่างๆ ที่

^{๒๘๕} กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๔๘). หน้า ๒๙-๓๔.

ต้องการแก้ไขปัญหาในชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งมั่นคง ด้วยหนึ่งสมอง สองมือของคนในชุมชนเอง จึงเกิดอิสรภาพในการคิดและการตัดสินใจ จนตกผลึกแห่งความรู้ที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนเขาคครามที่มีทรงคุณค่ายิ่ง

Adonisi and Wyk^{๒๘๖} กล่าวว่าปัจจัย ๘ ด้าน ของระบบการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อด้านการตลาดของผู้ประกอบการ คือ การตัดสินใจในการทำงาน สิ่งสนับสนุนด้านการจัดการ ระบบแรงจูงใจ การได้มาซึ่งนวัตกรรม การสนับสนุนทางการเงิน เวลาในการทำงานที่ยืดหยุ่น ขอบเขตขององค์การ และระยะเวลาการทำงานในด้านของการเงินชุมชน

ปัทมาวดี ชูชุกิ^{๒๘๗} ได้อธิบายไว้ว่า องค์กรการเงินในชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้วยการกู้ยืมแหล่งเงินที่ดอกเบี้ยต่ำที่สุดมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม เช่น การเกษตร อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังคงจำเป็นต้องกู้เงินจากหลายแหล่ง เพราะองค์กรการเงินในชุมชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินให้แก่ชาวบ้านต่อรายได้ได้อย่างเพียงพอ

Promsaka Na Sakolnakorn^{๒๘๘} ได้อธิบายถึงปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้ว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ คือ ๑) เกิดจากนโยบายภาครัฐ และสิ่งที่รัฐสนับสนุน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความเป็นจริงของการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมวิสาหกิจได้ ๒) มีปัญหาทางการเงิน เช่น ไม่สามารถยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ ๓) ขาดความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ๔) ปัญหาด้านแรงงาน โดยเฉพาะทักษะแรงงานที่หายาก และแรงงานมีอัตราการเข้า-ออก จากงานสูง และ ๕) ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการตลาด

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นมีหลายระดับทั้งระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายระหว่างชุมชนในตำบลเดียวกันหรือระหว่างตำบล แล้วแต่จะมีการจัดการอย่างไร บางแห่งร่วมกันผลิต ร่วมกันบริโภค บางแห่งกระจายกันผลิตแล้วร่วมกันบริโภค บางแห่งร่วมกันเรียนรู้ให้มีกลุ่มผลผลิต แล้วชุมชนร่วมกันบริโภค หรือบางเรื่องครอบครัวเอาไปทำเอง ทำกันแบบผสมผสานหลายลักษณะ แต่การทำแผนแม่บทชุมชนจะทำงานในระดับตำบล เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ จัดการ ผลิต การตลาด การบริโภคได้ดีกว่าการทำเพียงหมู่บ้านเดียว^{๒๘๙}

๒.๓.๔ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๒๘๖} Adonisi, M. and Wyk, R. van, *The Influence of Market Orientation, Flexibility and Job Satisfaction on Corporate Entrepreneurship*, International Business & Economic Research Journal, 11(5), 2012), P. 477-485.

^{๒๘๗} ปัทมาวดี ชูชุกิ ปัทมาวดี ชูชุกิ, *Microfinance และการเงินชุมชน, เศรษฐศาสตร์ สัมมนา ลำดับที่ ๔*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเพ่นบุ๊กส์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๒๘๘} Promsaka Na Sakolnakorn, *The Analysis of Problem and Threat of Small and Medium Sized Enterprises in Northeast Thailand*, International Business & Economic Research Journal, (2010), P. 123-125.

^{๒๘๙} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. *ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘*. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘) หน้า ๓๐.

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรในทุกระดับ รวมทั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเป็นหน่วยประกอบการที่สามารถพัฒนาตนเองไปสู่สังคมและเศรษฐกิจชุมชนที่ดีขึ้นตามศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพและสถานการณ์ของท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนทิศทางของวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ดังนั้น จึงมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน^{๒๙๐} ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ "วิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด "เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย "กิจการวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน "คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน "กรรมการ" หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน "คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี "รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑ วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ^{๒๙๑}

^{๒๙๐} พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิทยุชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒-๗.

^{๒๙๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๑.

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๙ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนินกิจการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้
 - (ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากรหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น
 - (ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิตการให้บริการ การบริหารจัดการ การหาหนทางการตลาด และอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
 - (ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ^{๒๙๒}
- (๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้
 - (ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
 - (ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอันอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย^{๒๙๓}
 - (๓) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

^{๒๙๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒-๑๓.

^{๒๙๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒.

(๔) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๓ คน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามามีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม^{๒๙๔}

^{๒๙๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔-๑๖.

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคล ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคนในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้น ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ และเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขจัดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย การดำเนินการตาม (๒)

(๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี^{๒๙๕}

มาตรา ๒๒ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่ กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้น จากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าว ตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม^{๒๙๖}

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตามมาตรา ๓๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่ง ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตร แล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการ วิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุน ในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของ ชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้นๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับ ขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิจึงมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการ วิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา ๒๖ อย่างต่อเนื่องรวมถึงการให้ความรู้ และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการ ของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการ ออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือใน การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น^{๒๙๗}

^{๒๙๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๑-๒๒.

^{๒๙๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๘-๓๐.

^{๒๙๗} เรื่องเดียวกัน ๓๑.

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใดๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการค้าเนื้องานวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษา คุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือ คุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของ บริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือ ผู้ใช้บริการ ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่ กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการ วิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณา ดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่ คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๘ และมาตรา

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่ กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการ ของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้ หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใดๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการ ดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการ วิสาหกิจชุมชน^{๒๙๘}

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุน เพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสอง คนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการ วิสาหกิจชุมชน

^{๒๙๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๒-๓๓.

(ก) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(ข) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (ก) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออกให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรก ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๒ (ก) และ (ข) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๒.๓.๕ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง

สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ในฐานะสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการประสานเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดระยอง ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง มีการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และได้รวบรวมข้อมูลรายงานผลการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การจดทะเบียน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของ หน่วยงานภาคที่เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนได้รวบรวมแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดระยอง^{๒๙๙}

ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ที่ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ออกใบรับรองโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง จำนวน ๗๙ รายการ

^{๒๙๙} สุพรรณษา สุขเทศน์. ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. (เอกสาร). ระยอง : สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. ๒๕๖๐. หน้า ๖-๒๑.

ลำดับ	ชื่อ ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์	วันที่ออกใบรับรอง
๑	กลุ่มงานถักโครเชต์ ชุมชน บ้านล่าง ต. มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักทอไหมพรม	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๒	กลุ่มงานถักโครเชต์ ชุมชนบ้านล่าง ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักโครเชต์	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๓	กลุ่มจักสานเส้นพลาสติก ต.ห้วยโป่ง อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๔	กลุ่มปฏินากรรมภาพนูนต่ำ ต.แม่น้ำคู้ อ.ปลวกแดง จ.ระยอง	ภาพนูนต่ำบนกระดาษ	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๕	กลุ่มแปรรูปอาหารทะเลตำบลเนินข้อ ต.เนินข้อ อ.แกลง จ.ระยอง	น้ำปลา	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๖	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกระบะแก้วพัฒนา ต.แกลง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๗	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขาไผ่ ต.ทับมา อ.เมือง จ.ระยอง	เส้นลอดช่องแห้ง	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๘	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งต้นเลียบ	ขนมพู	๘ พ.ย. ๒๕๕๙
๙	กลุ่มแม่บ้านทำกะปิตำบลแกลง ต.แกลง อ.เมือง จ.ระยอง	กะปิ	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๑๐	กลุ่มรักษีสันสานตำบลทางเกวียน ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์วัสดุเหลือใช้	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๑๑	กลุ่มรักษีสันสานตำบลทางเกวียน ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๑๒	กลุ่มสตรีผลิตภัณฑ์โครเชต์ ต.เนินพระ อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักโครเชต์	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๑๓	กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์งานทองเหลือง ต.เขาน้อย อ.เขาชะเมา จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์โลหะจำลอง	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๑๔	นาง กันธิชา พลชัย ต.วังหว้า อ.แกลง จ.ระยอง	หมูปรุงรสพร้อมบริโภค	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๑๕	นางกันยารวีร์ แสงกระจ่าง ต.สำนักท้อน อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	ไม้กวาดดอกหญ้า	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๑๖	นางคณิตา มีบุญ ต.กร่ำ อ.แกลง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๑๗	นาง คณิตา มีบุญ ต.กร่ำ อ.แกลง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๑๘	นาง คุณัญญา สิงห์มหาศักดิ์	ผลิตภัณฑ์ถักทอไหม	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘

ลำดับ	ชื่อ ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์	วันที่ออกใบรับรอง
	ต.นิคมพัฒนา อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	พรม	
๑๙	นางจุฬารัตน์ พึ่งพักตร์ ต.ท่าประดู่ อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรปรับ กลิ่นอากาศ	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๒๐	นางฉอ้อน พบจันอัด ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุ แปรรูป	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๒๑	นางชนันต์พร ฤทธิศิลป์ ต.ทับมา อ.เมือง จ.ระยอง	หมอนหนุนศีรษะ	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๒๒	นางทัศนีย์ วิสุทธาธรรม ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง	ไข่เค็ม	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๒๓	นาง นงนุช ชื่นนอก ม.๔ ต.พนานิคม อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์วัสดุเหลือใช้	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๒๔	นาง นันทิรัตน์ มั่งมี ต.สำนักท้อน อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุ แปรรูป	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๒๕	นาง นันทิรัตน์ มั่งมี ม.๔ ต.สำนักท้อน อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์จากวัสดุขึ้น สำเร็จรูป	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๒๖	นาง ประทุมวรรณ มีสบาย ม.๔ ต.นิคมพัฒนา อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	ไม้กวาดดอกหญ้า	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๒๗	นาง ประภา แทนทด ม.๑๒ ต.วังหว้า อ.แกลง จ.ระยอง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุ ธรรมชาติ	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๒๘	นาง ปิยะชนก เสมวีย์ ม.๔ ต.กองดิน อ.แกลง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน	๘ พ.ย. ๒๕๕๙
๒๙	นางละออ สุวรรณสว่าง ม.๔ ต.หนองละลอก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ผักและผลไม้กวน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๓๐	นาง ละออ สุวรรณสว่าง ม.๔ ต.หนองละลอก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ผักและผลไม้กวน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๓๑	นาง ละออ สุวรรณสว่าง ม.๔ ต.หนอง ละลอก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ผักและผลไม้กวน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๓๒	นาง สมร คงม่วง ถ.วัดมาตาพุด ต.มาตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากวัสดุ แปรรูป	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๓๓	นาง สุกัญชณา ทิพย์วงษ์ทอง ม.๑๓ ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๓๔	นาง โสภิตา พุทธิมี ต.ตาขัน อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ขนมไทย	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๓๕	นาง โสภิตา พุทธิมี	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘

ลำดับ	ชื่อ ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์	วันที่ออกใบรับรอง
	ม.๖ ต.ตาซัน อ.บ้านค่าย จ.ระยอง		
๓๖	นาง อภิญญา ตระกูลเทวินทร์ ม.๖ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	แชมพู	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๓๗	นาง อรพิน เนตรทิพย์ ต.มาบยางพร อ. ปลวกแดง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักโครเชต์	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๓๘	นาง อรพิน เนตรทิพย์ ม.๖ ต.มาบยางพร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักทอไหม พรม	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๓๙	นางสาว กฤษณาณี สังข์ทอง ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์สมุนไพรปรับ กลิ่นอากาศ	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๔๐	นางสาว จุรี วงศ์แววดี ต.วังหว้า อ.แกลง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักโครเชต์	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๔๑	นางสาว นุชสกุล ก้านจักร ม.๑ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	สบู่ก้อน	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๔๒	นางสาว นุชสกุล ก้านจักร ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	สบู่ก้อน	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๔๓	นางสาว ไพรัช ปรีชาประเสริฐ ม.๓ ต.แก ลง อ.เมือง จ.ระยอง	เครื่องประดับหินสี	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๔๔	นางสาว เมษิณี สมมาตร ม.๗ ต.ห้วยยาง อ.แกลง จ.ระยอง	ผลไม้ลอยแก้ว	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๔๕	นางสาว รัตติยาภรณ์ ทับทอง ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักโครเชต์	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๔๖	นางสาว อุทัย เจริญยิ่ง ม.๑๑ ต.บ้านนา อ.แกลง จ.ระยอง	กระเป๋าหนังเทียม	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๔๗	นายกฤตเมธ กิตติพล ม.๔ ต.กะเฉด อ.เมือง จ.ระยอง	รองเท้าผ้า	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๔๘	นาย กิตถุณ สังเต็ม ต.มาบยางพร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง	กระเป๋าผ้า	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๔๙	นาย จตุพงศ์ นวพรชัย ถ.ป่าประดู่ ต.ท่า ประดู่ อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์การบูร	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๕๐	นาย บพิตร ทองชัยวัฒน์ ม.๒ ต.ปากน้ำกระแสด อ.แกลง จ.ระยอง	ปลากรอบปรุงรสพร้อม บริโภค	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๕๑	นาย ประจัน ดวงรัศมี ม.๑๓ ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์โมเสกและ โมเสกเทียม	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๕๒	นาย วิชัย ธนชัยจำรัส ม.๔	ถ่านไม้ปิ้งย่าง	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐

ลำดับ	ชื่อ ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์	วันที่ออกใบรับรอง
	ต.นิคมพัฒนา อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง		
๕๓	นาย วิชัย ธนชัยจำรัส ต.นิคมพัฒนา อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	น้ำส้มควันไม้	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๕๔	นาย วิชัย ธนชัยจำรัส ม.๔ ต.นิคมพัฒนา อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	ถ่านดูดกลิ่น	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๕๕	บริษัท ปัญญาโหม กรู๊ป จำกัด ต.เชิงเนิน อ.เมือง จ.ระยอง	คุกกี้	๘ พ.ย. ๒๕๕๙
๕๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลู่ฟาลา ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลีเซอริน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๕๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มชุมชนมาบข่ามาบใน ต.มาบข่า อ.นิคมพัฒนา จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์การบูร	๘ พ.ย. ๒๕๕๙
๕๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้บ้านชน ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผลไม้ลอยแก้ว	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๕๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้ ม.๕ ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๔ ก.พ. ๒๕๕๙
๖๐	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี ม.๓ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์เชือกไนลอน	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๖๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาอาชีพสตรีบ้านฉาง ม.๓ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์ถักทอไหมพรม	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๖๒	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง	ข้าวเกรียบ	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๖๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยายดาพัฒนา ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๖๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านขุนนาค ม.๓ ต.ชากโดน อ.แกลง จ.ระยอง	น้ำปลา	๒๖ ส.ค. ๒๕๕๙
๖๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลู่ฟาลา ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลีเซอริน	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๖๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลู่ฟาลา ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลีเซอริน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๖๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลู่ฟาลา ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลีเซอริน	๒๗ ก.ย. ๒๕๖๐
๖๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มลู่ฟาลา ต.มาบตาพุด อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลีเซอริน	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐
๖๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านปาก	ทอดมันปลา	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙

ลำดับ	ชื่อ ที่อยู่	ชื่อผลิตภัณฑ์	วันที่ออกใบรับรอง
	แพรค ต.ละหาร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง		
๗๐	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีอาสาพัฒนา หนองตารส ต.ตะพง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๑	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรม ม.๔ บ้านเขาช่องลม ต.ชำช้อ อ.กิ่งอำเภอเขาชะเมา จ.ระยอง	ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๒	วิสาหกิจชุมชนแตนบาดิก ม.๕ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	เสื้อผ้าสำเร็จรูปชาย	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๓	วิสาหกิจชุมชนปากป่าทุเรียนทอดกรอบ ต. หนองตะพาน อ.บ้านค่าย จ.ระยอง	ผักและผลไม้กวน	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๔	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชูด ต. ห้วยโป่ง อ.เมือง จ.ระยอง	ผักและผลไม้ทอดกรอบ	๑๐ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๕	วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เกษตรประมง บ้านเพระยองต.เพ อ.เมือง จ.ระยอง	ปลาหมึกปรุงรสพร้อม บริโภค	๑๑ ก.ย. ๒๕๕๘
๗๖	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรพืชมาน ม.๑ ต. แกลง อ.เมือง จ.ระยอง	แชมพู	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๗๗	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรพืชมาน ม.๑ ต. แกลง อ.เมือง จ.ระยอง	สบู่ก้อนกลิ่นเซอริน	๑๐ ก.พ. ๒๕๕๙
๗๘	วิสาหกิจชุมชนสละลอยแก้วสองสลึง ม.๘ ต.สองสลึง อ.แกลง จ.ระยอง	ผลไม้ลอยแก้ว	๔ พ.ค. ๒๕๕๙
๗๙	วิสาหกิจชุมชนสวนเพียงพอดีอำเภอบ้าน ฉาง ม.๗ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง	น้ำมันมะพร้าว	๓๑ ก.ค. ๒๕๖๐

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทร์นาชู ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพัฒนาและศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๒๘๐ คนและผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มจำนวน ๘ คน ผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาแตกต่างกันมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอกปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ร้อยละ ๗๖.๗๐ และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ควรสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนนอกชุมชน

แล้วนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน พัฒนาช่องทางข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดกิจกรรม เชื่อมโยง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกลุ่ม^{๓๐๐}

ธวัชชัย พินิจใหม่, สุदारัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์^{๓๐๑} ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้าน นานาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ธวัชชัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑) เพื่อศึกษาการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนานาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ตามตัวแบบ TERMS Model

๒) เพื่อเสนอแผนภูมิแบบจำลองการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชนนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประธาน เลขาฯ และสมาชิกกลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้ Triangular Techniques และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีเชิงคุณภาพผลวิจัย พบว่า

๑) การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ ๕ กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.)

๒) การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชน และกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม

๓) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง

๔) การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพร สมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม

๕) การพึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน

^{๓๐๐} กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรรนำชู. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๖). หน้า ๑๑๒.

^{๓๐๑} ธวัชชัย พินิจใหม่, สุदारัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์^{๓๐๑} การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนานาโพธิ์. ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๙) หน้า ๖๙.

จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์^{๓๐๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

- ๑) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา
- ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา

๓) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน ๓๒ ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และการสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน ๔ ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PESTLE analysis SWOT analysis การวิเคราะห์บริบทเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤชดีนิรันดร์ และสาวิตรี รังสิภัทร์^{๓๐๓} ได้ศึกษาการพัฒนาย่างยั่งยืนของเกษตรกร ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยผลการศึกษา พบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชน จะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ^{๓๐๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่เกิดขึ้น

^{๓๐๒} จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. (สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖) บทคัดย่อ.

^{๓๐๓} เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤชดีนิรันดร์ และสาวิตรี รังสิภัทร์, แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน : กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สังคม), ๒๕๕๐), หน้า ๒๖๔-๒๗๕.

^{๓๐๔} ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (ขอนแก่น : วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๘). บทคัดย่อ.

อย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นแรงผลักดันอันสำคัญในการเปิดโอกาสให้การค้าและการลงทุนของสมาชิกในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีเพิ่มมากขึ้น บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทย ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ แต่มีข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจหลายประการ และอาจจะได้รับผลกระทบทางลบจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมากกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ บทความนี้จึงได้การนำเสนอข้อมูลความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในระดับอาเซียนและในประเทศไทย แนวความคิดการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความสำคัญของอาเซียนกับการพัฒนาความร่วมมือไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แผนงานและการเชื่อมโยงในด้านต่างๆ ในระดับภูมิภาคของอาเซียน ตลอดจนผลกระทบของอาเซียนทั้งที่เป็นอุปสรรคและโอกาสของธุรกิจไทย การเตรียมความพร้อมของธุรกิจไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลจากการทบทวนวรรณกรรมได้นำไปสู่การนำเสนอหลายประการ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ข้อเสนอแนะการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ SMEs

ตลอดจนแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยโดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการศึกษาในครั้งนี้ จะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเร่งระดับการเตรียมความพร้อมของการแข่งขันที่จะเพิ่มสูงขึ้น โดยการตรวจสอบความพร้อมขององค์กรและความพร้อมของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งที่ควรเร่งพัฒนาและสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้ผู้ประกอบการจะได้มีแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การเตรียมความพร้อมเหล่านี้เป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้เพิ่มขึ้นทั้งภายในประเทศพร้อมกับเป็นการเพิ่มศักยภาพขององค์กรในการเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคงและเติบโตเมื่ออาเซียนมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ในอนาคตที่กำลังจะมาถึงอีกไม่นานนี้

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่^{๓๐๕} ได้รายงานสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐไว้ว่า ๑) มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงาน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ๒) หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร ๓) การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า ๔) เนื้อหาแบบประเมินศักยภาพมีมากเกินไปควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ๕) แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง ๖) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล ๗) การติดตามการดำเนินงานกลุ่มหน่วยงานภาคีระดับอำเภอให้ความร่วมมือน้อย ๘) หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่นๆ ในระบบ

^{๓๐๕} สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่, (แพร่ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, ๒๕๕๔), (เอกสาร).

สารสนเทศวิสาหกิจชุมชนในการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ ๙) วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก^{๓๐๖} ได้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้

๑. กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

๒. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงานและมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

๓. วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก

๔. หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ/จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร

๕. วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์^{๓๐๗} ได้อภิปรายถึงรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งรวมไปถึงวิสาหกิจชุมชน ที่ได้ทำการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรอบการได้แก่

ลำดับที่ ๑ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจไทย เนื่องจากความ วิตกกังวลเรื่อง การลงทุน ความเชื่อมั่น และความสามารถในการส่งออก

ลำดับที่ ๒ สถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจาก SMEs ยังคงวิตกกังวลเรื่อง ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและยาวนาน อันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจไทย จนทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคหันกลับมาเก็บออมแทนการบริโภคที่น่าจะเป็นตามนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยเฉพาะ SMEs ในพื้นที่ภาคกลาง

ลำดับที่ ๓ พฤติกรรมผู้บริโภค โดยคาดว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคภายในประเทศน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรอบธุรกิจเนื่องจาก SMEs มีความวิตกกังวลว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะส่งผลการอ้อมมากกว่าบริโภคตามปกติ

ลำดับที่ ๔ เศรษฐกิจโลก

^{๓๐๖} สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก ๒๕๕๔, หน้า ๔๕ .(เอกสาร),

^{๓๐๗} ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์, สารพัดปัญหาหุ้รุมกระทบบ SMEs แนวโน้มดิ่งเหวที่สดุในรอบ ๕ ปี, สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๙, จาก <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID>.

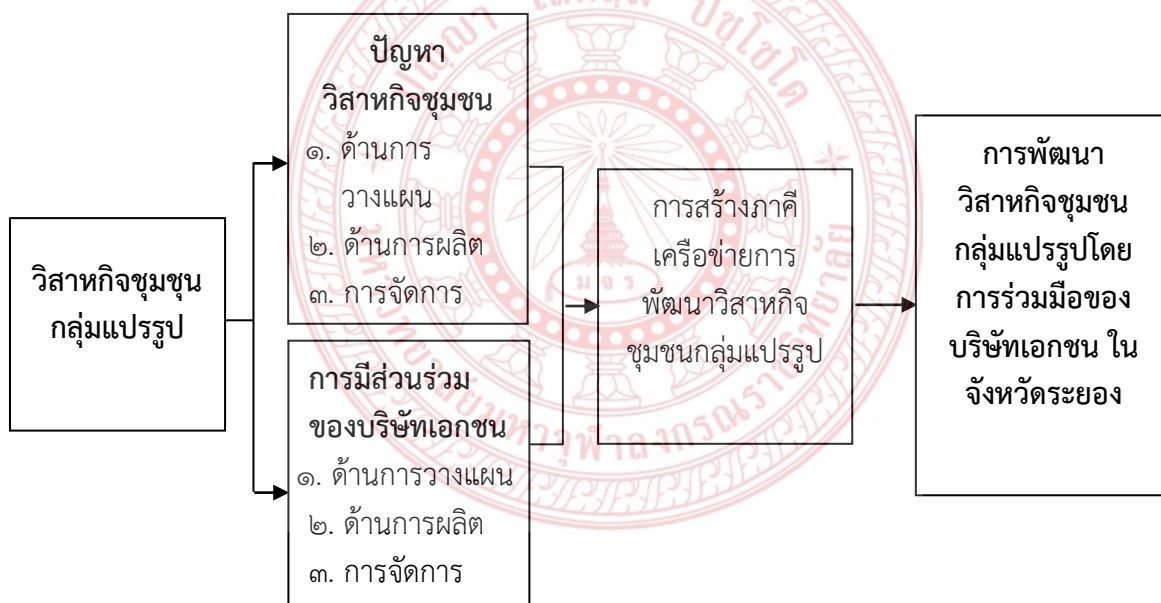
ลำดับที่ ๕ การแข่งขันภายในประเทศ เนื่องจาก SMEs ประเมินว่าเหตุการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันน่าจะส่งผลให้เกิดการชะลอการลงทุนด้านการตลาด ยังคงวิตกกังวลเรื่องการแข่งขันแบ่งทางการตลาดจากผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือผู้ที่มีศักยภาพ จนทำให้ตนเองไม่สามารถอยู่รอดได้

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง”

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) สถานภาพ ๔) วุฒิกการศึกษา ๕) รายได้ ๖) อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการผลิต และ ๓) ด้านการจัดการ โดยมีแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิตี ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ระยอง ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๗๑๑ คน^{๓๐๘}

๒) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๕๖ คน ซึ่งได้มาโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕

^{๓๐๘} กองบริหารมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, จังหวัดระยอง สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๑. จาก <http://tcps.tisi.go.th/public/certificatelist.aspx?province=21&provincename=%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87>

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร บริษัทเอกชน ประธานชุมชน และตัวแทนคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ ท่าน ประกอบด้วย

๑.	คุณสุรจิต สถาพรวลัยนิตย์	ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน
๒.	คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง	กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน
๓.	คุณเขาวนีย์ พันธุ์พฤกษ์	ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม
๔.	คุณบุปผาพรรณ พานทอง	ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์
บริษัท เอช เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด
๕.	คุณอภิษฐา เดชไกรวัลย์	ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม
๖.	คุณวสันต์ สุสุนทร	กลุ่มบริษัทโกล จำกัด
๗.	คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล	ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที
แอลเอ็นจี จำกัด
๘.	คุณรวีวรรณ ป่านแก้ว	ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดอออร์แกนิกซอยบ้าน
ใหม่ชุมชนชาวกุลูกหญ้าฝั่งตะวันออก
๙.	คุณสำราญ ทิพย์บรรพต	วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกก
๑๐.	คุณจิรสุดา สุขเจริญ	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด
๑๑.	คุณรัชณี มานะ	วิสาหกิจชุมชน หนองแพบ สำนักมะม่วงบนเนิน
๑๒.	คุณชาญชัย วิเวกแก้ว	วิสาหกิจบริการชุมชนตากวนอ่าวประดู่
๑๓.	คุณแอมวี่ สนิทวาจา	ประธานวิสาหกิจชุมชน ลุฟฟาล่า
๑๔.	คุณนิธิภาวี จำรัส	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองแพบน้ำยาดีดี
๑๕.	คุณอนุชิต แสวงหา	ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็ก
ตากวน-อ่าวประดู่
๑๖.	คุณจรัญ เข้มกลัด	ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็ก
หนองแพบ
๑๗.	คุณภิรมย์ ชาลวัลย์	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกผักตอง
๑๘.	คุณผกายกุล ประดับเพชร	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทิวลิป
ชุมชนเนินพยอม
๑๙.	คุณชัยชาญ บำรุงจิตร	วิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำดื่ม
๒๐.	คุณอัมพร พิซพันธ์	ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่

๓.๓ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๑. แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย “เรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง” ครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจาก แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม และพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนโดยศึกษาจาก พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน^{๓๔๓} โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จำนวน ๒ ชุด ประกอบด้วย

๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบจำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) สถานภาพ (๔) วุฒิมัธยมศึกษา (๕) รายได้ (๖) อาชีพ

๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย (๑) ด้านการวางแผน (๒) ด้านการผลิต (๓) ด้านการ จัดการ

๒. แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนใน จังหวัดระยอง มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดให้ตอบโดยเสรี ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการสร้างดังต่อไปนี้

ก. วิธีการสร้างแบบสอบถาม

๑. ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัด ระยอง จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญวิจัย

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญวิจัย เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำ แบบสอบถาม ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) จากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่างจริง

๗. นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๓๐ ชุด และมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน ๒๕๖ ชุด และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง

๙. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

^{๓๔๓} สำนักกฎหมาย. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๘). หน้า ๑๐-๑๒.

๒. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนดโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดจำแนกตาม (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) สถานภาพ (๔) วุฒิมัธยมศึกษา (๕) รายได้ (๖) อาชีพ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของชุมชน จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการวางแผน (๒) ด้านการผลิต และ (๓) ด้านการจัดการ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลางน้อย และน้อยที่สุด โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประเมินค่า ๕ ระดับ (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์ ดังนี้^{๑๔๔}

ระดับ ๕	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	มาก
ระดับ ๓	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	น้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	น้อยที่สุด

ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาระดับคุณภาพ แบบประเมินค่า ๕ ระดับ (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์ ดังนี้^{๑๔๕}

๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มากที่สุด
๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง	มาก
๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง	ปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง	น้อย
๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ตามความคิดเห็นของบริษัทเอกชน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

^{๑๔๔} พิชิต ฤทธิ์จรูญ, *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เอ็นเอสเอ็ดเคอร์มิส, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๐.

^{๑๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๕.

๓. การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่สร้างไว้
๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่านได้แก่

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) รองศาสตราจารย์ธวัช หอมทวนลม อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย

(๓) พระครูเกษมธรรมากร ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดระยอง

นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความสอดคล้องมากกว่า ๐.๕๐ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง จำนวน ๓๐ ชุดเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๒๑

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

ข. แบบสัมภาษณ์

การวิจัย เรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ ดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์
๒. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง
๓. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
๔. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
๕. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๖. สร้างแบบสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

- ๑) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๖ ชุด
- ๒) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

- ๑) ออกหนังสือเชิญผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน
- ๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
- ๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
- ๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์ค่าของการสัมภาษณ์ ที่เป็นข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC^{๑๔๖}

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดรรชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา หรือระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญ

๒. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง^{๑๔๗}

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๓. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับคุณภาพความคิดเห็นโดยใช้สูตร^{๑๔๘}

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum X^2 - (\bar{X})^2}{N(N-1)}}$$

^{๑๔๖} สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, (ภาพสันธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒๑.

^{๑๔๗} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ ๓). (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖). หน้า ๔๙๑.

^{๑๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙๒.

เมื่อ	S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น ๕ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๔.๒ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

ตอนที่ ๔.๓ วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง

ตอนที่ ๔.๔ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

ตอนที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ตอนที่ ๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิ การศึกษา รายได้ และอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑

แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๕๖)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ	ชาย	๑๔๘	๕๗.๘๑
	หญิง	๑๐๘	๔๒.๑๙
	รวม	๒๕๖	๑๐๐
๒. อายุ	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๐	๐.๐๐
	๒๐-๓๐ปี	๓๕	๑๓.๖๗
	๓๑-๔๐ ปี	๔๒	๑๖.๔๑
	๔๑-๕๐ ปี	๕๕	๒๑.๔๘
	๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๒๔	๔๘.๔๔
	รวม	๒๕๖	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

(n = ๒๕๖)

ที่	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๓. สถานภาพ			
	โสด	๓๖	๑๔.๐๖
	สมรส	๑๘๗	๗๓.๐๕
	หม้าย, หย่าร้าง, แยกกันอยู่	๓๓	๑๒.๘๙
รวม		๒๕๖	๑๐๐
๔. วุฒิกการศึกษา			
	ประถมศึกษา	๘๘	๓๔.๓๘
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	๑๓๑	๕๑.๑๗
	ระดับอนุปริญญา	๒๓	๘.๙๘
	ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	๑๔	๕.๔๗
รวม		๒๕๖	๑๐๐
๕. รายได้			
	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓	๕.๐๘
	๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๕๖	๖๐.๙๔
	๒๐๐๐๑-๓๐๐๐๐ บาท	๒๓	๘.๙๘
	๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๖๔	๒๕.๐๐
รวม		๒๕๖	๑๐๐.๐๐
๖. อาชีพ			
	รับราชการ	๑๒	๔.๖๙
	รัฐวิสาหกิจ	๔	๑.๕๖
	พนักงานเอกชน	๔๕	๑๗.๕๘
	อื่นๆ ระบุ	๑๙๕	๗๖.๑๗
รวม		๒๕๖	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๑ และรองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๙

ด้านอายุ พบว่า มากที่สุดมีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๔ รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๘ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๑ ตามลำดับ

ด้านสถานภาพ พบว่า มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน ๑๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๐๕ รองลงมา คือ โสด มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๖ และอันดับสุดท้าย คือเป็นหม้าย, หย่าร้าง, แยกกันอยู่ มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๙ ตามลำดับ

ด้านวุฒิการศึกษา พบว่า มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๗ รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๓๘ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔๗ ตามลำดับ

ด้านรายได้ พบว่า มากที่สุด มีรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๙๔ รองลงมาได้แก่มีรายได้ระหว่าง ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป มีจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ และอันดับสุดท้าย มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๘ ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า อื่นๆ ระบุ จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๑๗ รองลงมา ได้แก่ พนักงานเอกชน มีจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๘ และอันดับสุดท้าย คือ รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๖ ตามลำดับ

ตอนที่ ๔.๒ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน
ในจังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ
บริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

ผลการวิเคราะห์ เรื่องการพัฒนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนใน
จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๑. ด้านการวางแผน ๒. ด้านการผลิต และ ๓. ด้านการจัดการ มีรายละเอียด
ดังตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕

ตารางที่ ๔.๒

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการ
ร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ๓ ด้าน

(n = ๒๕๖)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน	ระดับสภาพปัญหา		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๓.๓๕	๐.๙๖	ปานกลาง
๒. ด้านการผลิต	๓.๕๖	๐.๙๘	มาก
๓. ด้านการจัดการ	๓.๗๔	๐.๙๖	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๕๕	๐.๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ
บริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับ
ปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๐.๙๖ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๘ และอันดับ
สุดท้ายได้แก่ ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง
ด้านการวางแผน

(n = ๒๕๖)

	ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น											แปลผล	
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		\bar{x}		S.D
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
	ท่านมีการประชุมร่วมกันกับบริษัทเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน	๑๐๐	๓๙.๐๖	๖๗	๒๖.๑๗	๕๐	๑๙.๕๓	๓๐	๑๑.๓๒	๙	๓.๕๒	๓.๘๔	๐.๘๗	มาก
๒.	ท่านมีการวางแผนส่งเสริมโดยการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	๗๙	๓๐.๘๖	๔๗	๑๘.๓๖	๕๘	๒๒.๖๖	๔๘	๑๘.๗๕	๒๔	๙.๓๘	๓.๔๒	๑.๐๑	ปานกลาง
๓.	ท่านมีการวางแผนในการทำรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตพร้อม และมีการวิเคราะห์ต้นทุน	๓๗	๑๔.๔๕	๕๐	๑๙.๕๓	๘๙	๓๔.๗๗	๔๙	๑๙.๑๔	๓๑	๑๒.๑๑	๓.๐๕	๐.๙๔	ปานกลาง
๔.	ท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค	๖๗	๒๖.๑๗	๕๕	๒๑.๔๘	๘๕	๒๑.๔๘	๓๔	๑๓.๒๘	๑๕	๕.๘๖	๓.๔๓	๐.๙๘	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓

(n = ๒๕๖)

ที่	ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น											แปลผล	
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		\bar{x}		S.D
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
๕.	ท่านมีความรู้และเข้าใจวิธีการคิด ต้นทุนและกระบวนการในการ ผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม แปรรูป	๔๖	๑๗.๙๗	๕๕	๒๑.๔๘	๖๒	๒๔.๒๒	๖๑	๒๓.๘๓	๓๒	๑๒.๕๐	๓.๐๘	๐.๙๗	ปานกลาง
๖.	ท่านมีการประชุม สรุป และรายงาน ผลการดำเนินงานให้คณะ กรรมการชุมชนรับทราบอย่าง สม่ำเสมอ	๗๓	๒๘.๕๒	๖๐	๒๓.๔๔	๕๐	๑๙.๕๓	๕๖	๒๑.๘๘	๑๗	๖.๖๔	๓.๔๕	๐.๘๑	ปานกลาง
๗.	ท่านมีการนำผลที่ได้จากการสรุป มาปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนในครั้งต่อไป	๕๐	๑๙.๕๓	๖๘	๒๖.๕๖	๖๘	๒๖.๕๖	๔๑	๑๖.๐๒	๒๙	๑๑.๓๓	๓.๒๗	๐.๙๓	ปานกลาง
๘.	กลุ่มบริษัทเอกชนมีส่วนร่วมใน การวางแผนการผลิตสินค้า วิสาหกิจชุมชน	๘๑	๓๑.๒๘	๓๔	๑๓.๒๘	๔๖	๑๗.๙๗	๕๓	๒๐.๗๐	๘๙	๓๔.๗๗	๓.๒๕	๐.๗๖	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม											๓.๓๕	๐.๙๖	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๑ ท่านมีการประชุมร่วมกันกับบริษัทเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านมีการประชุม สรุป และรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ๓ ท่านมีการวางแผนในการทำราย ละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต พร้อม และมีการวิเคราะห์ต้นทุน มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง
ด้านการผลิต

(n = ๒๕๖)

	ด้านการผลิต	ระดับความคิดเห็น										\bar{x}	S.D	แปลผล
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด				
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
	ท่านมีการกำหนดมาตรฐานของสินค้า และตรวจสอบผลิตภัณฑ์ก่อนออกจำหน่าย	๗๘	๓๐.๔๗	๕๔	๒๑.๐๙	๕๐	๑๙.๕๓	๕๗	๒๒.๒๗	๑๗	๖.๖๔	๓.๔๗	๐.๙๑	ปานกลาง
๒.	ท่านมีการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค	๕๖	๒๑.๘๘	๗๔	๒๘.๙๑	๕๒	๒๐.๓๑	๓๗	๑๔.๔๕	๓๗	๑๔.๔๕	๓.๔๖	๐.๗๓	ปานกลาง
๓.	ท่านมีการจัดทำรายงานผลิตภัณฑ์สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน พร้อมการวิเคราะห์สาเหตุ	๖๙	๒๖.๙๕	๕๗	๒๒.๒๗	๕๙	๒๓.๐๕	๕๕	๒๑.๔๘	๑๖	๖.๒๕	๓.๔๘	๐.๗๖	ปานกลาง
๔.	ปัจจุบันท่านคิดว่าการผลิตสินค้าแปรรูปโดยใช้กำลังคน ทำให้คุณภาพสินค้าลดลง	๙๑	๓๕.๕๕	๓๗	๑๔.๔๕	๔๘	๑๘.๗๕	๕๐	๑๙.๕๓	๓๐	๑๑.๗๒	๓.๕๘	๐.๙๘	มาก
๕.	ชุมชนที่ผลิตสินค้ายังขาดความรู้และเข้าใจในเรื่องของการกำหนดคุณภาพผลิตภัณฑ์	๗๖	๒๙.๖๙	๔๕	๑๗.๕๘	๖๓	๒๔.๖๑	๕๐	๑๙.๕๓	๒๒	๘.๕๙	๓.๔๖	๑.๐๖	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

(n = ๒๕๖)

	ด้านการผลิต	ระดับความคิดเห็น										\bar{x}	S.D	แปลผล
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด				
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
๖.	ท่านคิดว่าคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ	๕๒	๒๐.๓๑	๔๕	๑๗.๕๘	๘๑	๓๑.๖๔	๖๐	๒๓.๔๔	๑๘	๗.๐๓	๓.๓๘	๐.๑๑	ปานกลาง
๗.	กลุ่มบริษัทเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสินค้าวิสาหกิจชุมชน	๘๐	๓๑.๒๕	๖๑	๒๓.๘๓	๕๗	๒๒.๒๗	๓๐	๑๑.๗๒	๒๘	๑๐.๙๔	๓.๖๐	๐.๙๑	มาก
๘.	ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต	๑๒๐	๔๖.๘๘	๕๑	๑๙.๙๒	๖๔	๒๕.๐๐	๑๒	๔.๖๙	๙	๓.๕๒	๔.๐๔	๐.๙๓	มาก
เฉลี่ยรวม												๓.๕๖	๐.๙๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง ด้านการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๓ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๗ กลุ่มบริษัทเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านคิดว่าคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๑๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป
โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ด้านการจัดการ

(n = ๒๕๖)

ด้านจัดการ	ระดับความคิดเห็น												แปลผล
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		\bar{x}	S.D	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
ท่านคิดว่าปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน	๘๑	๓๑.๖๔	๗๓	๒๘.๕๒	๕๖	๒๑.๘๘	๔๑	๑๖.๐๒	๕	๑.๙๕	๓.๗๔	๐.๙๘	มาก
๒. ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงผลิตภัณฑ์	๙๓	๓๖.๓๓	๗๒	๒๘.๑๓	๔๕	๑๗.๕๘	๒๖	๑๐.๑๖	๒๐	๗.๘๑	๓.๘๓	๐.๙๗	มาก
๓. ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการตอบสนองจากลูกค้าหรือคนทั่วไป ทำให้อยู่ในเขตจำกัด	๑๓๗	๕๓.๕๒	๙๖	๓๗.๕๐	๒๓	๘.๙๘	๐	๐.๐๐	๐	๐.๐๐	๔.๒๗	๐.๘๑	มาก
๔. ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้เกิดความแพร่หลาย	๙๗	๓๗.๘๙	๗๖	๒๙.๖๙	๕๒	๒๐.๓๑	๒๗	๑๐.๕๕	๔	๑.๕๖	๓.๙๙	๐.๙๒	มาก
๕. ท่านคิดว่าราคาของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนของกลุ่มแปรรูปมีความเหมาะสมกับคุณภาพผลิตภัณฑ์	๗๘	๓๐.๔๗	๙๙	๓๘.๖๗	๕๗	๒๒.๒๗	๒๐	๗.๘๑	๒	๐.๗๘	๓.๙๕	๐.๘๙	มาก

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

(n = ๒๕๖)

	ด้านการจัดการ	ระดับความคิดเห็น										แปลผล		
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด			\bar{x}	S.D
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
๖.	ท่านคิดว่าสินค้าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปควรมีสถานที่หรือตลาดรองรับ	๑๐๒	๓๙.๘๔	๖๙	๒๖.๙๕	๕๙	๒๓.๐๕	๒๕	๙.๗๗	๑	๐.๓๙	๓.๙๖	๐.๖๙	มาก
๗.	ท่านคิดว่าในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบริษัทเอกชน	๑๔๘	๕๗.๘๑	๕๕	๒๑.๔๘	๔๙	๑๙.๑๔	๒	๐.๗๘	๒	๐.๗๘	๔.๔๓	๐.๓๙	มาก
๘.	ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญของการจัดการสินค้าวิสาหกิจชุมชน คือปัจจัยทางการเงิน	๓๕	๑๓.๖๗	๗๙	๓๐.๘๖	๑๓๓	๕๓.๕๒	๕	๑.๙๕	๔	๑.๕๕	๓.๕๕	๐.๙๐	มาก
เฉลี่ยรวม												๓.๗๔	๐.๙๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ด้านการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ได้แก่ ข้อที่ ๗ ท่านคิดว่าในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบริษัทเอกชน มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๓๙ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๓ ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการตอบสนองจากลูกค้าหรือคนทั่วไป ทำให้อยู่ในเขตจำกัด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญของการจัดการสินค้าวิสาหกิจชุมชนคือ ปัจจัยทางการเงิน มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๐ ตามลำดับ

ตอนที่ ๔.๓ วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารบริษัทเอกชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ คน โดยผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๑ เป็นต้นไป โดยผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่

๑.	คุณสุรจิต สสภาพรลัษณ์ต์	ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน
๒.	คุณอิทธิ แจ่มแจ่ม	กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน
๓.	คุณเขาวนี พันธุ์พฤกษ์	ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม
๔.	คุณบุปผาพรรณ พานทอง	ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์
บริษัท เอ็ช เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด
๕.	คุณอภิญา เดชไกรวัลย์	ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม
๖.	คุณวสันต์ สุสุนทร	กลุ่มบริษัทโกล จำกัด
๗.	คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล	ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที
แอลเอ็นจี จำกัด
๘.	คุณรวีวรรณ ป่านแก้ว	ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดออร์แกนิกซอยบ้าน
ใหม่ชุมชนชาวกุลหญ้าฝั่งตะวันออก
๙.	คุณสำราญ ทิพย์บรรพต	วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะก
๑๐.	คุณจิรสุดา สุขเจริญ	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด
๑๑.	คุณรัชนี มานะ	วิสาหกิจชุมชน หนองแพบ สำนักมะม่วงบนเนิน
๑๒.	คุณชาญชัย วิเวกแก้ว	วิสาหกิจบริการชุมชนตากวนอ่าวประดู่
๑๓.	คุณแอม สนิทวาจา	ประธานวิสาหกิจชุมชนลพฟาล่า
๑๔.	คุณนิธินาวิ จำรัส	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองแพบน้ำยาดีดี
๑๕.	คุณอนุชิต แสงวงหา	ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็ก
ตากวน-อ่าวประดู่
๑๖.	คุณจรัญ เข้มกลัด	ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็ก
หนองแพบ
๑๗.	คุณภิรมย์ ชาลวัลย์	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกผัดทอง
๑๘.	คุณผกายกุล ประดับเพชร	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทิวลิป
ชุมชนเนินพยอม
๑๙.	คุณชัยชาญ บำรุงจิตร	วิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำดื่ม
๒๐.	คุณอัมพร พีชพันธ์	ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารบริษัทเอกชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๐ คน เกี่ยวกับความร่วมมือของวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มครั้งแรกจะอยู่ในเรื่องของการออมเงิน^{๑๔๙} เรื่องของการทำอาชีพพื้นบ้าน^{๑๕๐} แต่ครั้งนั้นชุมชนไม่มีการวางแผน จุดมุ่งหมายเรื่องการผลิต เพื่อต้องการหาอาชีพให้แก่ครอบครัว ยังไม่มีการรวมกลุ่มของชุมชน เน้นต่างคนต่างทำ เราไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่มีการคิดต้นทุนในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่เราดำเนินการ เป็นการดำเนินงานที่ทำวันต่อวัน ไม่มีการวางแผนในอนาคต ทำให้เราประสบปัญหาในเรื่องของการเงินในการที่จะนำมาเป็นต้นทุนในการผลิตสินค้าในครั้งต่อไป^{๑๕๑} จนกระทั่งมีกลุ่มโรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ ในด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต การคิดเรื่องต้นทุน ซึ่งการคิดเรื่องต้นทุนนั้น เราต้องคิดถึงค่าแรงของเราด้วย ไม่ควรคิดแต่เพียงวัสดุอุปกรณ์ที่เราจัดซื้อมาเท่านั้น แม้แต่สิ่งที่เป็นวัตถุดิบที่นำมาผลิตเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้มาจากการช่วยเหลือของโรงงาน เราก็สมควรที่จะต้องคิดค่านจนถึงต้นทุน^{๑๕๒} ดังนั้น การที่เราจะทำให้วิสาหกิจชุมชนของเราประสบความสำเร็จได้ต้องมีการวางแผน และการวางแผนของเราต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๑๕๓}

๑. ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนมากที่จดทะเบียนขึ้นบัญชีเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ไม่สามารถดำเนินการให้ตลอดรอดฝั่งได้ เพราะส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมในที่นี้ มิใช่การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน แต่เราที่มีแนวคิดจะทำวิสาหกิจชุมชนต้องมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการวางแผน และยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนไปรอด และประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน^{๑๕๔} ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน มิใช่จะทำได้ง่าย ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนเน้นเรื่องการบริหารจัดการ เป็นกิจการสร้างรายได้รูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อมโดยผลผลิตจะเกิดจากสินทรัพย์ชุมชน ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมทักษะฝีมือวัฒนธรรมธรรมชาติหรืออื่นๆ ที่เป็นพื้นบ้านมี

^{๑๔๙} คุณอัมพร พิซพันธ์, ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่, ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} คุณชัยชาญ บำรุงจิตร, วิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำดื่ม. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} คุณผกายกุล ประดับเพชร, วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทิวลิป. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} คุณอนุชิต แสงหา, ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือ เล็กตากวน-อ่าวประดู่. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} คุณภิรมย์ ชาลวัลย์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกผักดอง, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} คุณจรัญ เข้มก๊ัด, ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กหนองแพบ. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑.

รูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชน ดังนั้นความร่วมมือจึงถือว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างมาก^{๑๕๕}

ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดย ตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า, SCG, บริษัท โกล, บริษัทดาว และบริษัท พีทีที โกลบอล บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในมาบตาพุดคอมแพค ประกอบไปด้วย ๕ นิคม ได้แก่ ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคม อุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด มีหน้าที่ดู และในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ^{๑๕๖} ซึ่งในเรื่องของเศรษฐกิจ กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเข้ามามีบทบาทใน เรื่องของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งวิสาหกิจจะตอบโจทย์เรื่องอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงเริ่มจากเรื่องพิจารณาวิสาหกิจชุมชนที่จะช่วยเข้ามาพัฒนาอีก ๖ ตำบล และเลือกสรรวิสาหกิจ ชุมชนสปูลู่ฟาล่า เป็นโครงการเรื่องแรก ซึ่ง GC เป็นพี่เลี้ยงอยู่แล้วแต่ยังไม่เข้ามา รุ่นที่ ๑ มี ๘ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๒ มี ๖ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๓ มี ๗ วิสาหกิจ รวมทั้งหมด ๒๑ วิสาหกิจ^{๑๕๗} ซึ่งจากข้อมูล ดังกล่าวสามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑.๑ ด้านความรู้ กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมิคอลจำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วน ร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ ทำสปูลู่ฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็น ผู้ดูแล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี ชุมชนเกาะกก เรื่องการทำลูกประคบเปียก และทำข้าวไรซ์เบอร์รี่ขาย มี นื่องๆ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาต่อยอดโดยการปรุง เป็บ แปร แปลงข้าวสารให้เป็นข้าวสารไรซ์เบอ รี่ โดยร่วมมือกับนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความสามารถในเรื่องของการตลาด ปัจจุบันมีข้าวไรซ์เบอร์รี่และไฮเออร์บ มีลูกประคบเปียกที่แปลงเป็นลูกประคบแห้ง เพื่อให้เหมาะสมกับ คนจริง โดยการใช้นวัตกรรมทางข้าวที่มีคุณสมบัติร้อนผสมกับสมุนไพรต่างๆ นำไปอบ หอมเอิร์บ ใช้ได้ ๑๐๐ ครั้ง ทดสอบโดยการวิจัย^{๑๕๘}

นอกจากนี้ยังมีกล้วยแม่่น้อย ซึ่งเริ่มแรกมีการบรรจุภัณฑ์ไม่สวยงาม สไลด์กล้วยไม่สวยงาม บางแตกต่างกัน แต่ปัจจุบันได้มีเครื่องช่วยสไลด์แล้ว วิสาหกิจชุมชนรวมตัวกัน เพื่อความเข้มแข็งของ ตลาดมีความเป็นการตลาดพอสมควร แต่พื้นฐานความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนซึ่งยังติดเรื่องบุคลากร เหมือนกัน วิสาหกิจมีแต่ผู้สูงอายุ เช่น เรื่องการเพาะเห็ด การเพาะเห็ดได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจ ชุมชน เริ่มที่ชุมชนชาวกูหล่าห้วยตาวันออก เดิมชุมชนทำการเพาะเห็ดกันอยู่แล้ว และยังมีเห็ดแม่ท่อน การเพาะเห็ด การเพาะเชื้อเห็ด ต้องผ่านความรู้ประสบการณ์ มันอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ ถ้า ขาดสิ่งเหล่านี้ ปัจจุบันทำเห็ดคอนโด มุ่งเน้นขายสังคมเมือง ปัจจุบันเห็นแม่ท่อนได้มีการดำเนินการ

^{๑๕๕} คุณสุรจิต สถาพรวัลย์นิตย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง, กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จังหวัดระยอง, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} คุณอภิชนา เดชไกรวัลย์, ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

อย่างต่อเนื่อง^{๑๕๙} พร้อมทั้งกลุ่มบริษัท ที่ร่วมตัวกัน “เพื่อนชุมชน” ได้ค่อยเป็นพี่เลี้ยง มีคนประสาน ต่อจากรุ่นสู่รุ่น คือจากรุ่นแม่ที่ออกมาสู่ลูกหลาน โดยตั้งอยู่ที่บ้านฉาง เกษตรคลองทราย สมาคมต้องตั้ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนรากฐาน มีนโยบายของรัฐเป็นกลไก ปัจจุบันกลุ่มเพื่อนชุมชนยังประสานให้ ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสอบถามความต้องการของกลุ่มอีกด้วย เพราะกลุ่มเพื่อนชุมชน มุ่งเน้นการส่งเสริมมากกว่าสนับสนุน คือ การสร้างองค์ความรู้ แทนที่จะเอาเงินไปให้เขาอย่างเดียว ซึ่ง ไม่ทำให้เกิดความยั่งยืน จึงเปลี่ยนรูปแบบเป็นการสอนกลไกการเรียนรู้ร่วมกัน และยังมีการจัดสรรบ สนับสนุนจากการสังสินค้ากิจกรรมงาน CSR อีกด้วย

รวมทั้ง ยังมีการส่งเสริมชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการแปรรูปเห็ด โดยการมาทำหม่มเห็ด เพราะช่วงหน้าร้อนจะเห็นว่าเห็ดไม่ออกดอก เพราะเห็ดชอบความชื้น ดังนั้น เราทำอย่างไร ในการ เพาะเลี้ยงเห็ด เพื่อจะให้ได้ความรู้ จึงต้องมีวิทยากรมาสอนวิธีการดูแล การแปรรูป เช่น SCG สนับสนุน การเพาะเห็ดที่วัดหนองแพบ คามิลเลียน SCG ติดตามผลว่าเห็ดเป็นอย่างไร ดอกหงิก ดอกเล็ก ผลิตแล้วส่งออกตลาดได้ไหม และการแปรรูปเห็ดที่วัดซากลูกหญ้า ทำผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่มเห็ด ซึ่ง โรงเรียนหนองแพบทำมาก่อนแล้ว แต่เห็ดที่นำไปจำหน่ายไม่ได้คุณภาพ การแปรรูปเห็ดก็ต้องมี องค์การอาหารและยา (อย.) มารับรอง โรงเรียนก็ต้องให้สาธารณสุขมาแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจ ให้ได้คุณภาพ ในอนาคตควรที่จะมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างเครือข่ายให้คนในชุมชน กรณีในการ สร้างเครือข่ายโรงงานจะให้ความรู้เป็นเบื้องต้น เพื่อนชุมชน หนึ่งในนั้นมีบริษัทดาว ร่วมกลุ่มกับเพื่อน ชุมชน โดยมีธรรมศาสตร์โมเดล^{๑๖๐} บริษัทดาวเป็นพี่เลี้ยงในการทำวิสาหกิจชุมชน เป็นศูนย์เกี่ยวกับ ชุมชนการเกษตร ทำทุกอย่างที่ไม่ให้เกี่ยวข้องกับสารเคมี ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโดยเน้นเรื่องมัน สำปะหลัง เพราะเป็นของที่มีอยู่ในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยมีศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ ผลิตสินค้าการเกษตร (ศพก.) ให้ความรู้เรื่องการไม่ใช้สารเคมี เช่น การเลี้ยงปลาปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่ การแปรรูปมันสำปะหลังให้เกิดมูลค่า^{๑๖๑}

๑.๒ ด้านงบประมาณ ในเรื่องทุนงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า เรื่องทุนเป็น นโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เห็นความสำคัญในเรื่องของทางสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะช่วยให้ด้วย ความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่า ทุนทรัพย์สิน โดยมีธรรมศาสตร์โมเดลเป็นแบบอย่าง ซึ่งมีมากกว่า ๑๐ แห่ง^{๑๖๒} ในเรื่องงบประมาณมี การจัดสรรให้อยู่แล้ว เช่น งบประมาณเรื่องพิพิธภัณฑน์น้ำ สถานที่ และสิ่งทีวิสาหกิจชุมชนขอมา บริษัทต้องคิดว่าจะเริ่มสนับสนุนอะไร และในส่วนของชุมชนเอง ต้องทำให้บริษัทเห็นผลเป็นรูปธรรม เสนอโครงการหนึ่งเข้ามา บริษัทจะติดตามว่าชุมชนขาดเหลืออะไร จะให้บริษัทช่วยอะไร นอกจากนี้

^{๑๕๙} คุณรวีวรรณ ปานแก้ว, ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดดอร์แกนิก ซอยบ้านใหม่ชุมชนซากลูกหญ้าฝั่ง ตะวันออก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} คุณรัชณี มานะ, วิสาหกิจชุมชน หนองแพบ สำนักมะม่วงบนเนิน, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} คุณเขาวานี พันธุ์ฤกษ์, ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} คุณอภิษฐา เดชไกรวัลย์, ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

ยังมีการสอนทำบัญชี สอนแบบชาวบ้าน ไม่ใช่วิชาการ แต่พัฒนาเป็นขั้นตอน เพื่อง่ายจัดทำบัญชี พื้นฐานคือรับจ่ายแบบง่ายๆ^{๑๖๓} กลุ่มบริษัทเอกชน ได้ส่งวิทยากร มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชี คร่าวๆ เพราะเราต้องคำนวณถึงต้นทุน ต่อหน่วยว่าเราลงทุนไปเท่าไร แล้วพอขายได้แล้วเรานำมาหักกับต้นทุนที่เราลงไป เราก็จะรู้ว่าสิ่งที่เราทำ จะได้กำไรหรือไม่^{๑๖๔}

๒. ด้านการผลิต กลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน เพื่อช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยมีหน้าที่ดูแลในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ^{๑๖๕} ซึ่งเรื่องของเศรษฐกิจ กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งวิสาหกิจจะตอบโจทย์เรื่องอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเริ่มจากเรื่องพิจารณาวิสาหกิจชุมชนที่จะช่วยเข้ามาพัฒนาโดยมีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจของชุมชน คือ

๒.๑ ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ลูฟฟา และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมีส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ง่ายต่อการแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต^{๑๖๖}

๒.๒ ด้านคุณภาพ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนการทำอิฐตัวหนอนที่ชุมชนวัดเขาไผ่ โดยกลุ่มบริษัทเป็นผู้ส่งเสริมวัตถุดิบและเป็นคนกลางในการขอ “ออย.” เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้า^{๑๖๗} เพราะมองว่าถ้าให้กลุ่มของชุมชนดำเนินการเอง ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จช้า กลุ่มของโรงงานจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจดทะเบียน เพราะบริษัทเอกชนมีแนวคิดว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชน ได้รับความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรประธานกลุ่ม SCG พาไปจดทะเบียน ระยะเวลาจดทะเบียนได้ โดยมีระยะเวลา ๒ ปี^{๑๖๘}

๓. ด้านการจัดการ ในด้านของการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้น เมื่อครั้งแรกที่เราเข้ามาและศึกษาข้อมูลของชุมชน พบว่า ชุมชนในจังหวัดระยอง ยังมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของการจัดการ ค่อนข้างน้อย เราจึงมีความคิดว่า จะทำอย่างไร ให้ชุมชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว สามารถที่จะ

^{๑๖๓} คุณบุปผาพรรณ พานทอง, ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง, กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จังหวัดระยอง, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} คุณวสันต์ สุสุนทร, กลุ่มบริษัทโกล จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} คุณอภิญา เดชไกรวัลย์, ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

ช่วยเหลือตนเองและยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำวิสาหกิจชุมชน เราจึงเข้ามามีส่วนร่วม^{๑๖๙} ดังนี้

๓.๑ ด้านการตลาด องค์ความรู้ในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้นั้น จะต้องมีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชนเพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาด จะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์^{๑๗๐} สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่าในชุมชนของเรามีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร เรื่องนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คนในชุมชนสนับสนุนซื้อสินค้าไปบริโภคหรือนำไปใช้ ถ้าสินค้าได้มีการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากก็จะขยายความรู้ให้คนนอกพื้นที่มาสนับสนุนสินค้าอีกทางหนึ่ง หลักของการตลาดโดยธรรมชาติมนุษย์เราจะบริโภคหรือใช้อะไรซ้ำได้ไม่นาน เราจะต้องคิดค้นนวัตกรรมการผลิตสินค้าที่หลากหลาย คุณภาพของสินค้าต้องเป็นที่ยอมรับ^{๑๗๑} ต้องมีการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนที่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค^{๑๗๒} การให้ความร่วมมือของบริษัทเอกชน เน้นการส่งเสริมให้ความรู้ด้านชุมชนในการพัฒนาแพ็คเกจ พัฒนาสิ่งของ ส่งเสริมสอนให้เรียนรู้ในการค้าขาย มองช่องทางการตลาด ภาคอุตสาหกรรม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มีการจัดตลาดนัดทุกวันอังคาร ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขายสินค้า ด้านการตลาดกลุ่มเอกชนให้ชุมชนนำผักปลอดสารพิษ มาจำหน่ายซึ่งชุมชนให้ความสำคัญ และร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพียง^{๑๗๓}

๓.๒ การจัดทำบัญชี กลุ่มบริษัทเอกชนมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน ได้เรียนรู้ในเรื่องการทำบัญชีเบื้องต้น โดยส่งบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีแก่ชุมชนบ้านหนองแพบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ สามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง ซึ่งการบัญชีของวิสาหกิจชุมชน คือ การเก็บรวบรวม จำแนก บันทึก สรุปรายงานเกี่ยวกับรายงานทางการเงิน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองยังมีความเข้าใจในเรื่องการจัดทำบัญชีรับจ่ายค่อนข้างน้อย ระบบงานมีการจดบันทึกรายการค้าด้วยระบบมือ เอกสารที่ใช้มีเพียงบิลเงินสด การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบส่งผลให้เอกสารหลักฐานที่จะนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานหรือใช้บันทึกบัญชีสูญหาย ไม่สามารถนำไปอ้างอิงในการบันทึกบัญชีได้ การใช้สมุดลงรายการขั้นต้นในการบันทึกการมีทั้งหมด ๓ เล่มด้วยกันคือ สมุดรายรับ สมุดรายจ่าย และสมุดสรุปรายรับรายจ่าย

^{๑๖๙} คุณบุปผาพรรณ พานทอง ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} คุณสุรจิต สถาพรวณิชย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} คุณวสันต์ สุสุนทร, กลุ่มบริษัทโกล จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

ซึ่งไม่มีการจัดทำรายงานทางการเงินโดยมีระบบบัญชีเบื้องต้น ส่วนทางด้าน การซื้อ วัสดุดิบและวัสดุอุปกรณ์ ฝ่ายจัดซื้อสามารถเบิกเงินจากฝ่ายเหรียญกษาปณ์ได้ทันทีและทำการส่งซื้อทาง โทรศัพท์และไปรษณีย์ด้วยตนเอง หลังจากจัดซื้อวัสดุดิบและวัสดุอุปกรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะได้ ใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายหากมีเงินสดคงเหลือ จะมอบให้ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ พร้อมใบเสร็จรับเงินและทุกสิ้น วันเหรียญกษาปณ์จะรวบรวมใบเสร็จรับเงินส่งให้พนักงานบัญชีเพื่อบันทึกในสมุดรายจ่าย วิสาหกิจชุมชนมี การจัดทำทะเบียนคุมวัสดุดิบและวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งไม่มีผลกระทบอะไรเนื่องจากมีการผลิตสินค้าใน กลุ่ม ไม่มีการนำออกไปผลิตที่อื่น เมื่อต้องการวัสดุดิบหรืออุปกรณ์เพิ่มฝ่ายผลิตสามารถแจ้งให้ฝ่าย จัดซื้อจัดซื้อสินค้าได้ทันที การจ่ายค่าใช้จ่ายประจำเช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขยะ พนักงานเหรียญกษาปณ์เป็นผู้ ชำระค่าใช้จ่ายทั้งหมด เมื่อได้รับเอกสารการชำระเงิน เช่น ใบเสร็จรับเงินจะนำไปมอบให้พนักงาน บัญชีเก็บไว้เป็นหลักฐานพร้อมบันทึกในสมุดรับจ่ายเงิน ส่วนด้านการจ่ายเงินปันผลให้กับสมาชิก เมื่อ ครบ ๓ เดือนฝ่ายบัญชีจัดทำสรุปผลรายรับรายจ่าย จัดสรรกำไร ให้สมาชิกโดยใช้วิธีการเท่ากัน^{๑๗๔}

หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่นการบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัด ฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ มีการจดบันทึกการรับจ่าย มีการออกใบเบิก สินค้า และมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย บันทึกชั่วโมงการทำงานของ สมาชิกและบันทึกการผลิตจากสมาชิก จะมีการบันทึกทันทีที่มีรายการเกิดขึ้น โดยแยกเป็นเอกสาร รับ ๑ แพ้ม เอกสารจ่าย ๑ แพ้ม การจัดเก็บเอกสารได้เก็บแยกเป็นกลุ่มๆมีการรวมยอดรายรับ รายจ่ายทุกเดือน พร้อมทั้งจัดทำรายงานทางการเงิน โดยมีผู้ตรวจสอบ ส่วนใหญ่จะประชุมกลุ่มเดือน ละ ๑ ครั้ง แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการหรือผู้จัดทำบัญชีให้ความสำคัญกับเอกสารประกอบการลง รายการ และมีการแบ่งแยกการเก็บเอกสารอย่างชัดเจน

สมาชิกกลุ่มได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชีเพื่อให้สอดคล้อง กับระเบียบของทางราชการ แต่เนื้อหารายละเอียดซับซ้อนมากเกินไปจนไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ จึง ทำให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น ไม่มีผังงาน บุคคลคนเดียวรับผิดชอบหลายหน้าที่ การบันทึกบัญชีลงในสมุด บัญชีต่างๆ ปะปนกันกับรายการส่วนตัวและรายการอื่น^{๑๗๕} การกั๊กเงินของลูกหนี้สมาชิกไม่คิด ดอกเบี้ย ใบเสร็จรับเงินไม่เรียงวันที่ และขาดการควบคุมภายในตามวัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อพัฒนา ระบบบัญชีการเงินให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินโดยผู้วิจัยได้ทดลอง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบันทึกบัญชีให้ง่ายขึ้น และแนะนำให้ สมาชิกกลุ่มๆ ใช้สมุดบัญชี ๔ เล่ม ประกอบด้วย สมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป สมุดบัญชี แยกประเภททั่วไป และบันทึกต้นทุน ส่วน ทะเบียนต่างๆประกอบด้วย ทะเบียนสมาชิกและหุ้น ทะเบียนสินค้าและวัสดุดิบ ทะเบียนบัญชีย่อย ลูกหนี้เจ้าหนี้ เอกสารประกอบการลงบัญชี ประกอบด้วย ใบเสร็จรับเงินที่มีเลขที่ ใบเบิกเงินใบขาย เชื้อ ส่วนด้านการควบคุมภายใน เสนอแนะให้จัดผังองค์กรใหม่ เพื่อสามารถสอบทานกันได้ โดยระบุ

^{๑๗๔} คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} คุณสุรจิต สถาพรวัลย์นิตย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

ตำแหน่ง โดยแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาดและการตรวจสอบจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบบัญชีใหม่^{๑๗๖}

ตอนที่ ๔.๔ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓ เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างเครือข่าย โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน มีจำนวน ๒๑ กลุ่ม ซึ่งในจำนวนทั้งหมด มีบริษัทเอกชนที่รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเพื่อนชุมชน” มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุน จนทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง^{๑๗๗} ประกอบด้วย

๑. ด้านการวางแผน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งพอสมควร เพราะมีความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่่วิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา โดยมีภาคีเครือข่ายประกอบด้วย ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และ หน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายในที่เป็นชุมชนวิสาหกิจชุมชนด้วยกัน โดยวางเป้าหมายว่า ในอีก ๓ ปี วิสาหกิจชุมชน ต้องเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายทั้งหมด โดยมีหน่วยงานราชการเป็นผู้ประสานงานและให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเอกชนคอยเป็นที่ปรึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา^{๑๗๘} นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ปัจจุบันประธานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง ได้แก่ คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง นอกจากนี้ ยังดำรงตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนประเทศไทยด้วย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก ความสามารถของคุณอิทธิ แจ่มแจ้ง และบทบาทของผู้นำกลุ่ม^{๑๗๙} มีเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความเป็นเครือข่ายภายในกลุ่ม และ

^{๑๗๖} คุณบุพผาพรรณ พานทอง ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ช เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง, กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง. ๑๐ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยองวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} คุณสุรจิต สถาพรวัลย์นิตย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

การร่วมมือภายในกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ความสามัคคีและความร่วมมือของสมาชิก เครือข่าย มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของ เครือข่าย การกำหนดกติกาและระเบียบข้อบังคับ ของเครือข่าย การพบปะกันอย่างต่อเนื่องของ สมาชิกเครือข่าย การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงภายในเครือข่าย วิทยุติของคณะกรรมการ เครือข่ายและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีความ เข้มแข็ง^{๑๘๐}

๑.๒ บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดใน ประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตา พุด^{๑๘๑} เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล/มาบตาพุดคอมแพค^{๑๘๒} และเมื่อสมาคมเพื่อนชุมชน รวมกลุ่มกัน เราก็มีพันธกิจหลายๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เรื่องของสังคมและเศรษฐกิจ มีส่วนร่วม ในการวางแผนร่วมกับกลุ่มชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน โดยมีคุณอิทธิ แจ่มแจ้ง ยังเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มบริษัทเอกชนอีก ด้วย ซึ่งทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย ในการขยายวิสาหกิจชุมชนออกไปในวงกว้าง ซึ่งผู้ประสานเป็นบุคคลใน ชุมชน และมีสถานภาพที่หลากหลาย พร้อมทำหน้าที่ให้กระตุ้นให้ชุมชนเกิดความใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ ที่เกิดการแลกเปลี่ยนกัน พร้อมทั้งกระจายความรู้ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนให้กว้างขวาง ซึ่ง หลักสำคัญของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน ควรตระหนัก ถึงปัญหาและการสร้างเครือข่ายชุมชน โดยการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมกัน^{๑๘๓} กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง นับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะ มีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มบริษัทเอกชนภายในจังหวัดที่อยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด แต่ การที่จะให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายในชุมชนที่ เข้มแข็งก่อน^{๑๘๔}

๑.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่าย กับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการ ส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวิภา กฤษณาพงษ์ และคณะ วิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการสร้างอาชีพและ

^{๑๘๐} คุณเชาวณี พันธุ์พฤกษ์, ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} คุณวสันต์ สุสุนทร, กลุ่มบริษัทโกล จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} คุณบุปผาพรรณ พานทอง ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ม เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} คุณอภิษฎา เดชไกรวัลย์, ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

รายได้ให้แก่ชุมชน ด้วยการใช้วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชนหนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ด้วยหวังให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันตามหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการสร้างภาคีเครือข่ายกับเราจึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้อาศัยความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีวิชาหนึ่ง TU ๑๐๐ ซึ่งต้องลงมาในพื้นที่^{๑๘๕} พอได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลยมองมาที่ชุมชนเกาะกอก เป็นแห่งแรกและพิจารณาอีก ๖ ตำบล เลือกรรวิสาหกิจ และโครงการสปูลูฟาล่า เป็นโครงการเรื่องแรก โดยมีบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) โคบอลเคมีคอล จำกัด (มหาชน) เป็นพี่เลี้ยง ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเอกชนแห่งแรกที่เข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ^{๑๘๖} ซึ่งรุ่นที่ ๑ นั้นมี ๘ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๒ มี ๖ วิสาหกิจ และรุ่นที่ ๓ มี ๗ วิสาหกิจ รวมทั้งหมด ๒๑ วิสาหกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียว แต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย^{๑๘๗}

๑.๔ หน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่กำกับดูแล ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองรับรองผลิตภัณฑ์อัฐิตัวหนอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น^{๑๘๘} การเข้าไปอยู่ในการดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนั้น จึงมีหน่วยงานของภาครัฐคอยให้คำปรึกษา ร่วมวางแผนทางด้านการผลิต การให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เป็นตัวแทนหรือหน่วยงานที่จัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน พร้อมทั้งให้คำแนะนำศึกษาดูงานทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งมีการจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชน แก้ปัญหาไม่ได้ หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในจังหวัดระยอง มีสำนักงานเกษตรจังหวัดระยองเป็นผู้ดูแล พร้อมทั้งมีการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจัง นอกจากนี้มีการร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมแล้ว ยังมีการกำกับติดตามออกใบรับรองมาตรฐานวิสาหกิจชุมชน มีการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้รับการรับรอง มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ

^{๑๘๕} คุณรวีวรรณ ปานแก้ว, ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดต่ออร์แกนิก ซอยบ้านใหม่ชุมชนชาวกุลหญ้าฝั่งตะวันออก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกอก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} คุณภิรมย์ ชาลวัลย์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกผักตอง, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

๒. ด้านการผลิต รูปแบบการผลิตของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อมีการสร้างภาคีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และมีรูปแบบที่น่าสนใจมากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัจจัยที่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นการทำกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างฝ่ายชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ละฝ่ายหรือและส่วนงานมีความสำคัญดังนี้

๒.๑ ชุมชน การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านนั้น มุ่งเน้นการผลิตแบบใช้แรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีความสวยงาม และไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ส่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องตอบโจทย์ของผู้บริโภค และสร้างองค์องค์ความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายเป็นระบบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหน่วยงาน องค์กร สถาบันเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมการภารกิจให้มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บทบาทของเครือข่ายในปัจจุบันที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน^{๑๘๙}

๒.๑ บริษัทเอกชน บริษัทเอกชนถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การผลิต นอกจากนี้ ยังมี การสร้างเครือข่ายกับบริการส่งเสริมการแปรรูปมันสำปะหลังให้เกิดมูลค่า เนื่องจากอำเภอบ้านฉางมีมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก ซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ประมาณ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ โดยอยู่ภายใต้สำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตร (สวพ.) บริษัทดาวและนิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น ทำเฟรนช์ฟราย โดยการนำมาทอดแบบแผ่นเลย แล้วนำผงปรุงรสอาหารมาปรุงแต่งเพื่อเพิ่มรสชาติผลิตภัณฑ์อาหาร เพิ่มความแปลกใหม่ของสินค้าขึ้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันนำน้ำพริกเผามาเป็นส่วนผสมจึงเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ปัญหาการแปรรูปมันสำปะหลัง ^{๑๙๐} (๑) เนื่องจากเครื่องจักรไม่มีการผลิตต้องใช้เวลามาก ไม่มีอุปกรณ์เครื่องตัดมัน เพราะมันจะใช้มือหั่นไม่ได้ มันมีเส้นใยกลาง บริษัทดาวปรึกษากับวิสาหกิจชุมชนเรื่องการแก้ปัญหาการหาเครื่องตัดมัน จึงได้ร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิคมาตาพุดออกแบบเครื่องตัดมัน และ ๒) ปัญหางบประมาณ บริษัทดาวยังไม่ตั้งของงบประมาณ แต่ขอคำปรึกษากับเพื่อนชุมชนอยู่ว่าเราจะจัดสรรงบประมาณอย่างไร วิสาหกิจชุมชนก็ยังไม่ จึงต้องจัดหาเครื่องตัดมัน เพื่อเป็นการลด

^{๑๘๙} คุณบุปผาพรรณ พานทอง ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ช เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} คุณวสันต์ สุสุนทร, กลุ่มบริษัทโกลด์ จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

ค่าใช้จ่ายและเวลา ปัจจุบันเรามีเครื่องอบ เครื่องหั่น และเชียววิทยากร มาให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในการผลิตสินค้ามีการวางแผนงานเป็นขั้นตอน บริษัทดาวเป็นพี่เลี้ยงโดยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเอง^{๑๙๑}

๒.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นในโครงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรธณวิภา ฤกษ์ภูพานิช และคณะวิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น ทำเฟรนช์ฟราย โดยการนำมาทอดแบบแผ่นเลย์ แล้วนำผงปรุงรสอาหารมาปรุงแต่งเพื่อเพิ่มรสชาติผลิตภัณฑ์อาหาร เพิ่มความแปลกใหม่ของสินค้าขึ้น นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายกับวิทยาลัยเทคนิคมาตาพุด ออกแบบเครื่องตัดมันให้มีขนาดที่เท่ากัน และมีความสวยงามอีกด้วย

๒.๔ หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน เข้าไปอยู่ในการดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ยังไม่มียกย่องเป็นของตัวเอง มีการจัดตั้งเป็นกองๆ มีผู้อำนวยการกอง จึงยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณ ๑ ปี มีงบประมาณแต่กระทรวง กองนี้ได้เท่าไร มีเงินในการพัฒนาส่งเสริมเท่าไร เมื่อก่อนต้องไปขอยกย่อง ถ้าเขาเหลือเขาถึงให้งานวิสาหกิจชุมชน การที่เราจะประชุมทำไม่ไม่ประชุมกันก็เพราะที่ไม่ได้ประชุม เพราะไม่มีงบประมาณจะมาจัดประชุม เบี้ยเลี้ยง ตอนนี้ได้เข้าไปเป็นกรรมการ เข้าไปดำเนินการได้หลายเรื่อง เช่น การที่ยกเว้นภาษี^{๑๙๒} วิสาหกิจชุมชนมีคำสั่งแต่งตั้งผู้อำนวยการกองไว้แล้ว เพราะเราเข้าคณะรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการ จะได้จัดสรรงบได้ งบที่ได้มาจากมีผู้อำนวยการกองดูแลงานวิสาหกิจ ชุมชนไม่มีหน่วยงานเป็นของตนเอง ทำให้ต้องต่อสู้เอง ทำกันเอง ทุกวิสาหกิจต้องดิ้นรนเพื่อให้อยู่รอดทำเองทุกอย่าง^{๑๙๓} การที่มีพระราชบัญญัติ การแก้ไขข้อบัญญัติให้มีวิสาหกิจชุมชนเป็นนิติบุคคล สามารถของงบประมาณจากราชการ จากหน่วยงานท้องถิ่นมาสนับสนุนได้ เช่น ข้าวหลาม สบู่ลูฟฟาล่า^{๑๙๔} ถ้าเรามีแผนเราก็สามารถของบได้ แต่ปัจจุบันยังไม่ได้เป็นไม่มีระเบียบการใช้งบประมาณนี้ หลังจากแก้ไข พระราชบัญญัติเรียบร้อยแล้ว เราจะเริ่มทำ เช่น ข้าวหลาม จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน จะต้องไปต่อทะเบียน ปีละ ๑ ครั้ง และถ้าขาดต่อทะเบียนเกิน ๒ ปี หน่วยงานราชการก็จะตัดชื่อทิ้งไป ต้องยุบไป และการจะไปต่อทะเบียนวิสาหกิจได้นั้น วิสาหกิจชุมชนต้องมีผลงาน เช่น เรามีงานผลิตภัณฑ์ขาย มีการดำเนินกิจกรรมอยู่ไม่อย่างนั้นไม่มีตัวเลข ยังมีชื่อไม่ตรงข้อเท็จจริงอยู่ และไม่มีผลงานจริงแล้ว จะขอขึ้นทะเบียนวิสาหกิจไม่ได้ เราต้องมีการเริ่มทำ ผลิตภัณฑ์ก่อน หน่วยงานราชการจะมาตรวจสอบว่ามีจริง ทำจริงหรือเปล่า เพราะจะ

^{๑๙๑} คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} คุณชาญชัย วิเวกแก้ว วิสาหกิจบริการชุมชนตากวนอ่าวประดู่, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} คุณแอมว่ สนิทวาจา, ประธานวิสาหกิจชุมชน ลูฟฟาล่า, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} คุณนิธิภาวี จำรัส, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองแพบน้ำยาดีดี, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

เน้นตัวเลขไม่เน้นตามข้อเท็จจริงแล้ว รัฐบาลต้องการสนับสนุนวิสาหกิจจริงจัง กลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จต้องมีความอดทน มีความสามารถเฉพาะตัว แลวมาบาตาพูดที่อยู่กันได้ เพราะมีโรงงานคอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนทำแล้วต้องเป็นอาชีพที่มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวได้

วิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ซึ่งกำกับดูแลของ ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกไปรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อัฐิตัวหนอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น^{๑๙๕}

กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร่วมกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน มีทั้งการสร้างที่มีวิจัยและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การออกแบบและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและเครือข่าย ควรเน้นการทำงานผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในเครือข่ายต่างๆ จะมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ในรูปของเครือข่ายการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้โดยเครือข่ายสังคมที่เป็นชุมชนนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ประสานการเรียนรู้ และผู้รู้ในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เป็น “แม่ข่าย” ในการขยายการเรียนรู้ของบุคคลและชุมชนออกไปในวงกว้าง^{๑๙๖}

นอกจากนี้หน่วยงานราชการ ยังมีการส่งเสริมการแปรรูปอาหารทะเล (ประมงเรือเล็ก) มีสมาชิกทั้งหมด ๙ - ๑๐ คน มีสมาชิกในกลุ่มครัวเรือนมี ๓๐๐ ครัวเรือน วิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กมีกลุ่มย่อย มีการจัดตั้งก่อนวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กกลุ่มใหญ่ มีจำนวน ๑๐ กลุ่ม^{๑๙๗} ถ้าพูดถึงเรื่องการแปรรูปอาหารทะเล มีเกษตรจังหวัดมาให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบอาหาร คุณภาพอาหาร โรงเรือน อาจารย์เกษม เป็นที่ปรึกษาและดูแลชาวบ้านเรื่องวิสาหกิจชุมชน การแปรรูปปลา หอยตากแห้ง^{๑๙๘} ก่อนจะทำให้การผลิตต้องให้เกษตรจังหวัดมาอบรมให้ความรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ๆ แพ็คเก็ต และตรวจสอบสินค้าว่าได้มาตรฐานหรือไม่^{๑๙๙} สิ่งสำคัญต้องมีอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องใช้ในการหอยตากแห้ง ถ้าแดดไม่ออกก็จะสามารถใช้เครื่องอบ หน่วยงานสำนักการทำเรือจะสนับสนุนเรื่องงบประมาณโครงสร้างต่างๆ^{๒๐๐}

องค์ความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายเป็นระบบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล

^{๑๙๕} คุณภิรมย์ ซาลวัลย์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกผักดอง, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} คุณรวีวรรณ ปานแก้ว, ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดคอร์แกนิก ซอยบ้านใหม่ชุมชนชาวกุลหญ้าฝั่งตะวันออก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} คุณสุรจิต สถาพรวัลย์นิตย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} คุณเขาวนีย์ พันธุ์ฤกษ์, ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

หน่วยงาน องค์กร สถาบันเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมการภารกิจให้มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บทบาทของเครือข่ายในปัจจุบันที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน^{๒๐๑}

๓. ด้านการจัดการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะทั้งหมดทั้งหมดต้องมีภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด และการทำบัญชี โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา^{๒๐๒} นอกจากนี้ยังมีการประชุมร่วมกัน

๓.๑ ชุมชน สมาชิกกลุ่มได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ แต่เนื้อหารายละเอียดซับซ้อนมากเกินไปจนไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นเช่น ไม่มีพนักงาน ความรับผิดชอบงานบุคคลคนเดียวรับผิดชอบหลายหน้าที่ การบันทึกบัญชีลงในสมุดบัญชีต่างๆ ปะปน กับรายการส่วนตัวและรายการอื่น การกู้ยืมเงินของลูกหนี้สมาชิกไม่คิดดอกเบี้ย ใบเสร็จรับเงินไม่เรียงวันที่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้สมุดบัญชี ๔ เล่มประกอบด้วย สมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป สมุดบัญชี แยกประเภททั่วไป และบันทึกต้นทุน ส่วนทะเบียนต่างๆ ประกอบด้วย ทะเบียนสมาชิกและหุ้น ทะเบียนสินค้าและวัตถุดิบ ทะเบียนบัญชีย่อยลูกหนี้-เจ้าหนี้ เอกสารประกอบการลงบัญชี ประกอบด้วย ใบเสร็จรับเงินที่มีเลขที่ ใบเบิกเงินใบขายเชื่อ ส่วนด้านการควบคุมภายใน เสนอแนะให้จัดผังองค์กรใหม่ เพื่อสามารถสอบทานกันได้ โดยระบุตำแหน่ง โดยแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาดและการตรวจสอบจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบบัญชีใหม่

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน เข้าไปอยู่ในการดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ยังไม่มียกองค์กรเป็นตัวของตัวเอง มีการจัดตั้งเป็นกองๆ มีผู้อำนวยการกอง จึงยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณ ๑ ปี มีงบประมาณแต่ละกระทรวง กองนี้ได้เท่าไร มีเงินในการพัฒนาส่งเสริมเท่าไร เมื่อก่อนต้องไปขอของบที่อื่นมา ถ้าเขาเหลือเขาถึงให้งานวิสาหกิจชุมชน การที่เราจะประชุมทำไม่ไม่ประชุมกันก็เพราะที่ไม่ได้ประชุม เพราะไม่มีงบประมาณจะมาจัดประชุม เบี้ยเลี้ยง ตอนนี้ได้เข้าไปเป็นกรรมการ เข้าไปดำเนินการได้หลายเรื่อง เช่น การที่ยกเว้นภาษี^{๒๐๓} วิสาหกิจชุมชนมีคำสั่งแต่งตั้งผู้อำนวยการกองไว้แล้ว เพราะเราเข้าคณะรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการ จะได้

^{๒๐๑} คุณบุปผาพรรณ พานทอง ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยองวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} คุณชาญชัย วิเวกแก้ว วิสาหกิจบริการชุมชนตากวนอ่าวประดู่, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

จัดสรรงบประมาณที่ได้มาจากมีผู้อำนวยการกองดูแลงานวิสาหกิจ ชุมชนไม่มีหน่วยงานเป็นของตนเอง ทำให้ต้องต่อสู้เอง ทำกันเอง ทุกวิสาหกิจต้องดิ้นรนเพื่อให้อยู่รอดทำเองทุกอย่าง^{๒๐๔} การที่มีพระราชบัญญัติ การแก้ไขอยู่ให้มีวิสาหกิจชุมชนเป็นนิติบุคคล สามารถของงบประมาณจากราชการ จากหน่วยงานท้องถิ่นมาสนับสนุนได้ เช่น ข้าวหลาม สบู่ลูฟฟาล่า^{๒๐๕} ถ้าเรามีแผนเราก็สามารถของบได้ แต่ปัจจุบันยังไม่ได้เป็นไม่มีระเบียบการใช้งบประมาณนี้ หลังจากแก้ไข พระราช บัญญัติเรียบร้อย เราจะเริ่มทำ เช่น ข้าวหลาม จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน จะต้องไปต่อทะเบียน ปีละ ๑ ครั้ง และถ้าขาดต่อทะเบียนเกิน ๒ ปี หน่วยงานราชการก็จะตัดชื่อทิ้งไป ต้องยุบไป และการจะไปต่อทะเบียนวิสาหกิจได้นั้น วิสาหกิจชุมชนต้องมีผลงาน เช่น เรามีงานผลิตภัณฑ์ขาย มีการดำเนินกิจกรรมอยู่ ไม่อย่างนั้นไม่มีตัวเลข ยังมีชื่อไม่ตรงข้อเท็จจริงอยู่ และไม่มีผลงานจริงแล้ว จะขอขึ้นทะเบียนวิสาหกิจไม่ได้ เราต้องมีการเริ่มทำผลิตภัณฑ์ก่อน หน่วยงานราชการจะมาตรวจสอบว่ามีจริง ทำจริงหรือเปล่า เพราะจะเน้นตัวเลขไม่เน้นตามข้อเท็จจริงแล้ว รัฐบาลต้องการสนับสนุนวิสาหกิจจริงจัง กลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จต้องมีความอดทน มีความสามารถเฉพาะตัว แล้วยอดตายอดอดที่อยู่กับได้ เพราะมีโรงงานคอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนทำแล้วต้องเป็นอาชีพที่มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวได้

๓.๒ กลุ่มบริษัทเอกชน การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด โดยมีการสำรวจข้อมูลการตลาด วิถีตลาดความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มความต้องการ คู่แข่ง และการทดสอบตลาด การขอรับรองคุณภาพมาตรฐาน การสร้างตราสินค้า การประชาสัมพันธ์การตลาด เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด การขยายตลาดและหาแหล่งจำหน่าย/ผู้แทนจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด การตั้งราคาส่งเสริมการขาย การออกร้านจำหน่ายสินค้านอกจากนี้ ยังส่งบุคลากร (พนักงาน) ของบริษัทมาช่วยดูแล ในเรื่องการตลาด การทำบัญชีรับจ่าย และบริษัทยังมีการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชนอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันสบู่ลูฟฟาล่า ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะได้มีบริษัทการบินไทย จำกัด มหาชน เป็นลูกค้ารายใหญ่ ทำให้วิสาหกิจชุมชนการทำสบู่ลูฟฟาล่ามีรายได้ปีละประมาณล้านบาทขึ้นไป^{๒๐๖}

๓.๓ นักวิชาการ บริษัทเอกชนมองว่า เรามีกำลังที่จำกัด เราจะมองนอกนิคมอุตสาหกรรมในเรื่องเพื่อนช่วยเพื่อน มองว่าศักยภาพของแต่ละโรงงานไม่เหมือนกัน เราต้องจับมือกันในนิคมอุตสาหกรรม จับมือกับสภาอุตสาหกรรมส่งเสริม ทำเรื่องเหล่านี้ให้กว้างขึ้น วิสาหกิจจะตอบโจทย์เรื่องอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ จะตอบโจทย์ที่เราสร้างโมเดลไว้ การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน โดยมองว่าการที่เราจะเข้ามาช่วยชุมชนเหมือนในอดีต โดยมุ่งเน้นเพียงงบประมาณอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ เราจึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้องค์ความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีวิชาหนึ่ง

^{๒๐๔} คุณแอมว สนิทวาจา, ประธานวิสาหกิจชุมชน ลูฟฟาล่า, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} คุณนิธิภาวี จำรัส, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองแพบน้ำยาดีดี, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} คุณรัชณี มานะ, วิสาหกิจชุมชน หนองแพบ สำนักมะม่วงบนเนิน, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

TU ๑๐๐ ซึ่งต้องลงมาในพื้นที่^{๒๐๗} พอได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลยมองมาที่ชุมชนเกาะกอก เป็นแห่งแรก และพิจารณาอีก ๖ ตำบล เลือกรวมวิสาหกิจ และโครงการสับลูฟฟาล่า เป็นโครงการเรื่องแรก โดยมีบริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) โภกอลเคมีคอล จำกัด (มหาชน) เป็นที่เลี้ยง ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเอกชนแห่งแรกที่เข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ^{๒๐๘} ซึ่งรุ่นที่ ๑ นั้นมี ๘ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๒ มี ๖ วิสาหกิจ และรุ่นที่ ๓ มี ๗ วิสาหกิจ รวมทั้งหมด ๒๑ วิสาหกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียว แต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย^{๒๐๙}

๓.๔ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่น การบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัดฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ มีการจัดบันทึกการรับจ่าย มีการออกไปเบิกสินค้า และมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย บันทึกบัญชีโครงการทำงานของสมาชิกและบันทึกที่รับผลผลิตจากสมาชิก จะมีการบันทึกทันทีที่มีรายการเกิดขึ้น โดยแยกเป็นเอกสารรับ ๑ แพ้ม เอกสารจ่าย ๑ แพ้ม การจัดเก็บเอกสารได้เก็บแยกเป็นกลุ่มๆ มีการรวมยอดรายรับรายจ่ายทุกเดือน พร้อมทั้งจัดทำรายงานทางการเงิน โดยมีผู้ตรวจสอบ ส่วนใหญ่จะประชุมกลุ่มเดือนละ ๑ ครั้ง แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการหรือผู้จัดทำบัญชีให้ความสำคัญกับเอกสารประกอบการลงรายการ และมีการแบ่งแยกการเก็บเอกสารอย่างชัดเจน

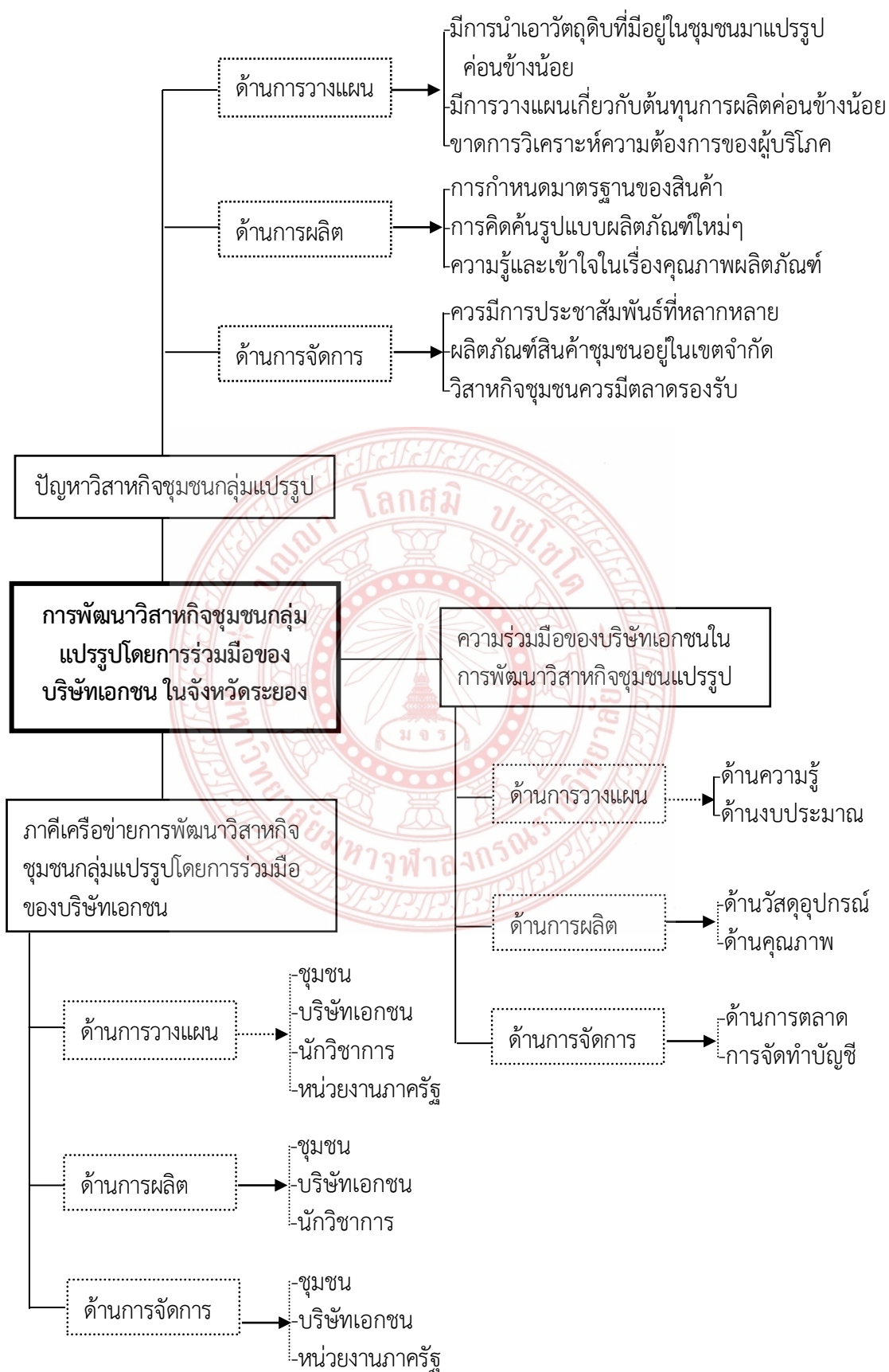
ตอนที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ๑. ด้านการวางแผน ๒. ด้านการผลิต ๓. ด้านการจัดการ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

^{๒๐๗} คุณรวีวรรณ ปานแก้ว, ประธานวิสาหกิจเพาะเห็ดออร์แกนิก ซอยบ้านใหม่ชุมชนชากลูกหญ้าฝั่งตะวันออก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกอก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ซึ่งจากแผนภูมิ สามารถอธิบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ได้ดังนี้

๑. ปัญหาปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป

๑) ด้านการวางแผน จากข้อมูลของการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูป พร้อมทั้งมีการวางแผนเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต และมีความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคค่อนข้างน้อย

๒) ด้านการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีการกำหนดมาตรฐานของสินค้า พร้อมทั้งการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้มีความเข้มแข็ง เพราะมีความรู้และเข้าใจในเรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์

๓) ด้านการจัดการ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือทางด้านการตลาด และช่วยประชาสัมพันธ์ แต่ก็ขาดความต่อเนื่อง ทำให้วิสาหกิจชุมชนขาดความต่อเนื่องในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนอยู่ในเขตจำกัด

๒. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้ จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

๑) ด้านการวางแผน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ควรที่จะมีการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค นอกจากนั้นชุมชนที่ผลิตสินค้าควรที่จะมีการแสวงหาความรู้ เพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่องของการกำหนดคุณภาพผลิตภัณฑ์ อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ ความสามัคคี ในการประกอบวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน เน้นการมีจุดมุ่งหมาย และความคิดที่เป็นไปในเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น พร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การวางแผนร่วมกัน เพื่อพัฒนาวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งน่าจะดำเนินการลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มบริษัทเอกชนที่มีการเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตนเองเองดูอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องประกอบด้วย (๑) ด้านความรู้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการร่วมมือกับกลุ่มบริษัทเอกชน โดยบริษัทเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดูแล เป็นต้น (๒) ด้านงบประมาณ ในเรื่องทุนงบประมาณ เรื่องทุนเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เห็นความสำคัญในเรื่องของทางสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ

๒) ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชน ควรพัฒนาแนวทางในการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เพราะคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ซึ่งเห็นได้จากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความสำเร็จนั้นต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม อันได้แก่ (๑) ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ฟูลา และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชน (๒) ด้านคุณภาพ กลุ่มบริษัทเอกชนเป็นเป็นคณกลางในการขอ “อย.” เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะถ้าให้กลุ่มของ

ชุมชนดำเนินการเอง ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จซ้ำ กลุ่มของโรงงานจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจดทะเบียน จึงพาวิสาหกิจชุมชนที่ได้มาตรฐานไปจดทะเบียน ระยะเวลาจดทะเบียนได้ โดยมีระยะเวลา ๒ ปี

๓) ด้านการจัดการ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง ที่ประสบความสำเร็จได้ เพราะการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับกลุ่มบริษัทเอกชนร่วมกันดำเนินการทางด้าน (๑) การตลาด ซึ่งผู้ที่สำคัญทางด้านการตลาด ก็คือ กลุ่มบริษัทเอกชน เช่น พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับสบู่ลูฟฟา ทำให้ปัจจุบันได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก และมีลูกค้ารายใหญ่คือบริษัทการบินไทย จำกัด เป็นต้น องค์ความรู้ในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้นั้น จะต้องมีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย (๒) การจัดทำบัญชี กลุ่มบริษัทเอกชนมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน ได้เรียนรู้ในเรื่องการทำบัญชีเบื้องต้น โดยส่งบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีแก่ชุมชนบ้านหนองแพบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ สามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง ซึ่งการบัญชีของวิสาหกิจชุมชน คือ การเก็บรวบรวม จำแนก บันทึก สรุปข้อมูลเกี่ยวกับรายงานทางการเงิน

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างเครือข่าย โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน มีจำนวน ๒๑ กลุ่ม ซึ่งในจำนวนทั้งหมด มีบริษัทเอกชนที่รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเพื่อนชุมชน” มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุน จนทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย

๑) ด้านการวางแผน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งพอสมควร เพราะมีความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย (๑) ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา (๒) บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล/มาบตาพุดคอมแพค (๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวิภา กฤษญาพงษ์ และคณะวิทยาการจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการ

สร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน (๔) หน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่กำกับดูแล ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน

๒) ด้านการผลิต รูปแบบการผลิตของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อมีการสร้างภาคีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และมีรูปแบบที่น่าสนใจมากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัจจัยที่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นการทำกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างฝ่ายชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ละฝ่ายหรือและส่วนงานมีความสำคัญ ได้แก่ (๑) ชุมชน การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านนั้นมุ่งเน้นการผลิตแบบใช้แรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีความสวยงามและไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค (๒) บริษัทเอกชน บริษัทเอกชนถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การผลิต (๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นในโครงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (๔) หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ซึ่งกำกับดูแลของ ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อัฐิตัวหนอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

๓) ด้านการจัดการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะทั้งหมดทั้งมวลต้องมีภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาดและการทำบัญชี โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน คือ (๑) ชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ (๒) กลุ่มบริษัทเอกชน การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด โดยมีการสำรวจข้อมูลการตลาด วิถีตลาดความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มความต้องการ คู่แข่ง และการทดสอบตลาด (๓) นักวิชาการ ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีการเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัย เพื่อได้องค์ความรู้ใหม่ ๆ (๔) หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่น การบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัดฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำ

บทที่ ๕

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง” มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง (๒) เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง และ (๓) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ซึ่งผู้วิจัย ได้สรุป และอภิปรายผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๑ และรองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๙ ด้านอายุ พบว่า มากที่สุดมีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๔ รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๘ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๑ ตามลำดับ ด้านสถานภาพ พบว่า มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน ๑๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๐๕ รองลงมา คือ โสด มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๖ และอันดับสุดท้าย คือ เป็นหม้าย, หย่าร้าง, แยกกันอยู่ มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๙ ตามลำดับ ด้านวุฒิการศึกษา พบว่า มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๗ รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๓๘ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔๗ ตามลำดับ ด้านรายได้ พบว่า มากที่สุด มีรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๘๔ รองลงมาได้แก่มีรายได้ระหว่าง ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป มีจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ และอันดับสุดท้าย มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๘ ตามลำดับ และด้านอาชีพ พบว่า อื่นๆ ระบุ จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๑๗ รองลงมา ได้แก่ พนักงานเอกชน มีจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๘ และอันดับสุดท้าย คือ รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๖ ตามลำดับ

๕.๑.๒ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัด

ระยอง

สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๖ ตามลำดับ

๕.๑.๓ วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปใน

จังหวัดระยอง

การที่เราจะทำให้วิสาหกิจชุมชนของเราประสบความสำเร็จได้ต้องมีการวางแผน และการวางแผนของเราต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑. ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนมากที่จดทะเบียนขึ้นบัญชีเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ไม่สามารถดำเนินการให้ตลอดรอดฝั่งได้ เพราะส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมในที่นี้ มิใช่การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน แต่เราที่มีแนวคิดจะทำวิสาหกิจชุมชนต้องมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการวางแผน และยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑.๑ ด้านความรู้ กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมีคอล จำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพ็บ ทำสบู่ลูฟฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดูแล เป็นต้น

๑.๒ ด้านงบประมาณ ในเรื่องงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า งบประมาณเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เห็นความสำคัญในเรื่องของทางสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะช่วยให้ด้วยความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่าทุนทรัพย์สิน

๒. ด้านการผลิต กลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน เพื่อช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยมีหน้าที่ดูแลในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งในเรื่องของเศรษฐกิจ กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเริ่มจากเรื่องพิจารณาวิสาหกิจชุมชนที่จะช่วยเข้ามาพัฒนา โดยมีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจของชุมชน คือ

๒.๑ ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอรีน” ในการทำสบู่ลูฟฟาล่า และมีการ

สร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมี การส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ ง่ายต่อการแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต

๒.๒ ด้านคุณภาพ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนการทำอิฐตัวหนอนที่ชุมชนวัดเขาไผ่ โดยกลุ่มบริษัทเป็นผู้ส่งเสริมวัตถุดิบและเป็นคนกลางในการขอ “ออย.” เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะมองว่าถ้าให้กลุ่มของชุมชนดำเนินการเอง ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จช้า กลุ่มของโรงงาน จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจดทะเบียน เพราะบริษัทเอกชนมีแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนที่ประกอบ วิสาหกิจชุมชน ได้รับความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรประธานกลุ่ม SCG พาไปจดทะเบียน ระยะเวลาจดทะเบียนได้ โดยมีระยะเวลา ๒ ปี

๓. ด้านการจัดการ ในด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้น เมื่อครั้งแรกที่เราเข้ามาและ ศึกษาข้อมูลของชุมชน พบว่า ชุมชนในจังหวัดระยอง ยังมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของการจัดการ ค่อนข้างน้อย เราจึงมีความคิดว่า จะทำอย่างไร ให้ชุมชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว สามารถที่จะ ช่วยเหลือตนเองและยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำวิสาหกิจชุมชน เราจึงเข้ามามี ส่วนร่วม ดังนี้

๓.๑ ด้านการตลาด องค์ความรู้ในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้นั้น จะต้อง มีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้เพียงพอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึง ต้องเข้ามา มีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชนเพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาด จะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าที่ผลิตขึ้นมา เพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่าในชุมชนของเรามีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร

๓.๒ การจัดทำบัญชี กลุ่มบริษัทเอกชนมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน ได้เรียนรู้ใน เรื่องการทำบัญชีเบื้องต้น โดยส่งบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มาให้ ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีแก่ชุมชนบ้านหนองแพบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ สามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความ มั่นคงเข้มแข็ง

๕.๑.๔ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างเครือข่าย โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน มี จำนวน ๒๑ กลุ่ม ซึ่งในจำนวนทั้งหมด มีบริษัทเอกชนที่รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเพื่อนชุมชน” มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุน จนทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเกิดความ เข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย

๑. ด้านการวางแผน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งพอสมควร เพราะมีความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่าย ภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา โดยมีภาคีเครือข่ายประกอบด้วย ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และ หน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๑.๒ บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดใน ประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล/มาบตาพุดคอมแพค

๑.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่าย กับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการ ส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรณวิภา กฤษญาพงษ์ และคณะ วิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการสร้างอาชีพและ รายได้ให้แก่ชุมชน ด้วยการใช่วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชน หนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง

๑.๔ หน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่กำกับดูแล ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณ ส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า นอกจากนี้มีการร่วมกันวางแผนการ ดำเนินกิจกรรมแล้ว ยังมีการกำกับติดตามออกใบรับรองมาตรฐานวิสาหกิจชุมชน มีการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้รับการรับรอง มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ อย่างสม่ำเสมอ

๒. ด้านการผลิต รูปแบบการผลิตของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อมีการสร้างภาคี เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และมีรูปแบบที่น่าสนใจ มากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัจจัยที่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นการทำให้ กิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างฝ่ายชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ และฝ่ายหรือและส่วนงานมีความสำคัญ ดังนี้

๒.๑ ชุมชน การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านนั้น มุ่งเน้นการผลิตแบบใช้ แรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีความสวยงาม และไม่ได้มาตรฐาน ตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ส่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องตอบโจทย์ของผู้บริโภค และสร้างองค์ องค์กรความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เป็น กระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๒.๒ บริษัทเอกชน บริษัทเอกชนถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การผลิต นอกจากนี้ ยังมี การสร้างเครือข่ายกับบริการส่งเสริมการแปรรูปมันสำปะหลังให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากอำเภอบ้านฉางมีมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ภายใต้ สำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตร (สวพ.) บริษัทดาว และนิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง

๒.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นในโครงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น ทำเฟรนช์ฟราย โดยการนำมาทอดแบบแผ่นเลย แล้วนำผงปรุงรสอาหารมาปรุงแต่งเพื่อเพิ่มรสชาติผลิตภัณฑ์อาหาร เพิ่มความแปลกใหม่ของสินค้าขึ้น นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายกับวิทยาลัยเทคนิคมาตาพูดออกแบบเครื่องตัดมันให้มีขนาดที่เท่ากัน และมีความสวยงามอีกด้วย

๒.๔ หน่วยงานราชการ วิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ซึ่ง ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อัฐิตัวหอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

๓. ด้านการจัดการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะทั้งหมดทั้งหมดต้องมีภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด และการทำบัญชี โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน

๓.๑ ชุมชน สมาชิกกลุ่มได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ แต่เนื้อหารายละเอียดซับซ้อนมากเกินไปจนไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดผังองค์กรใหม่ เพื่อสามารถสอบถามกันได้ โดยระบุตำแหน่ง โดยแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาดและการตรวจสอบจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบบัญชีใหม่

๓.๒ กลุ่มบริษัทเอกชน การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด โดยมีการสำรวจข้อมูลการตลาด วิถีตลาดความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มความต้องการ คู่แข่ง และการทดสอบตลาด การขอรับรองคุณภาพมาตรฐาน การสร้างตราสินค้า การประชาสัมพันธ์การตลาด เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด การขยายตลาดและหาแหล่งจำหน่าย/ผู้แทนจำหน่าย

๓.๓ นักวิชาการ เรามีกำลังที่จำกัด เราจะมองนอกนิคมอุตสาหกรรมในเรื่องเพื่อนช่วยเพื่อน มองว่าศักยภาพของแต่ละโรงงานไม่เหมือนกัน เราต้องจับมือกันในนิคมอุตสาหกรรม จับมือกับสภาอุตสาหกรรมส่งเสริม ทำเรื่องเหล่านี้ให้กว้างขึ้น ทำให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ จึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต้องรู้ความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบ

ปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีวิชาหนึ่ง TU ๑๐๐ ซึ่งต้องลงมาในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียว แต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย

๓.๔ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่น การบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัดฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ มีการจัดบันทึกการรับจ่าย มีการออกใบเบิกสินค้า และมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๑. **ด้านการวางแผน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๑ ท่านมีการประชุมร่วมกันกับบริษัทเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านมีการประชุม สรุป และรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ๓ ท่านมีการวางแผนในการทำราย ละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต พร้อม และมีการวิเคราะห์ต้นทุน มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๔ ตามลำดับ

๒. **ด้านการผลิต** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๓ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๗ กลุ่มบริษัทเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านคิดว่าคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๑๑ ตามลำดับ

๓. **ด้านการจัดการ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๗ ท่านคิดว่าในการที่จะทำให้อวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบริษัทเอกชน มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๓๙ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๓ ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการตอบสนองจากลูกค้าหรือคนทั่วไป ทำให้อยู่ในเขตจำกัด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิด

ว่าปัญหาสำคัญของการจัดการสินค้าวิสาหกิจชุมชน คือ ปัจจัยทางด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๐ ตามลำดับ

ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้ทราบถึงปัญหาของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีอยู่ ๒ สาเหตุด้วยกัน ได้แก่ ด้านการผลิต เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตมีไม่เพียงพอหรือโดยมากชุมชนจะใช้แรงงานคนมากกว่าเทคโนโลยี ทำให้คุณภาพของสินค้าแปรรูปไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ และปัญหาทางด้านการตลาด ปัจจุบันเราจะพบว่า ชุมชนมีการประกอบวิสาหกิจชุมชนมากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว แต่เมื่อมีสินค้ามากขึ้น ก็ประสบปัญหาทางด้านตลาดไม่มีตลาดรองรับ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี สิ่งเหล่านี้ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเดินต่อไปได้ หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก^{๒๑๐} ที่ได้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้

๑. กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ๒. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงานและมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ๓. วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก ๔. หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ / จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ๕. วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล นิมมานพัชรินทร์^{๒๑๑} ที่ได้อภิปรายถึงรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งรวมไปถึงวิสาหกิจชุมชน ที่ได้ทำการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประกอบการ ได้แก่ ลำดับที่ ๑ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจไทย เนื่องจากความ วิตกกังวลเรื่อง การลงทุน ความเชื่อมั่น และความสามารถในการส่งออก ลำดับที่ ๒ สถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจาก SMEs ยังคงวิตกกังวลเรื่อง ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและยาวนาน อันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจไทย จนทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคหันกลับมาเก็บออมแทนการบริโภคที่น่าจะเป็นตามนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยเฉพาะ SMEs ในพื้นที่ภาคกลาง ลำดับที่ ๓ พฤติกรรมผู้บริโภค โดยคาดว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคภายในประเทศน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประกอบการประกอบธุรกิจเนื่องจาก SMEs มีความวิตกกังวลว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะส่งผล

^{๒๑๐} สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, รายงานการวิจัย.(พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (เอกสาร), ๒๕๕๔), หน้า ๔๕.

^{๒๑๑} ณัฐพล นิมมานพัชรินทร์, สารพัดปัญหาธุรกิจ SMEs แนวโน้มดีที่สุดในรอบ ๕ ปี, สืบค้นเมื่อ ๑๐กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๙, จาก <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID>.

การออมมากกว่าบริโภคตามปกติ ลำดับที่ ๔ เศรษฐกิจโลก ลำดับที่ ๕ การแข่งขันภายในประเทศ เนื่องจาก SMEs ประเมินว่าเหตุการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันน่าจะส่งผลให้ เกิดการชะลอการลงทุน ด้านการตลาด ยังคงวิตกกังวลเรื่องการแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดจากผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือผู้ที่มี ศักยภาพ จนทำให้ตนเองไม่สามารถอยู่รอดได้

นอกจากนั้นยังมีความสอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่^{๒๑๒} ที่ได้รายงานสถานการณ์ ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐไว้ว่า ๑. มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ๒. หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมเท่าที่ควร ๓. การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า ๔. เนื้อหาแบบประเมิน ศักยภาพมีมากเกินไปควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ๕. แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง ๖. เจ้าหน้าที่ บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล ๗. การติดตามการ ดำเนินงานกลุ่มหน่วยงานภาคีระดับอำเภอให้ความร่วมมือน้อย ๘. หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่นๆ ในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนในการพิจารณาส่งเสริมและ สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ ๙. วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การ ติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

๕.๒.๒ การวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ใน จังหวัดระยอง

การที่เราจะทำให้วิสาหกิจชุมชนของเราประสบความสำเร็จได้ต้องมีการวางแผน และการวางแผนของเราต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

๑. ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มี จำนวนมากที่จดทะเบียนขึ้นบัญชีเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ไม่สามารถดำเนินการให้ตลอดรอดฝั่งได้ เพราะส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมในที่นี้ มิใช่การมีส่วนร่วมของ ก่อกลุ่มบริษัทเอกชน แต่เราที่มีแนวคิดจะทำวิสาหกิจชุมชนต้องมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการวางแผน และยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้า มามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว สามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑.๑ ด้านความรู้ กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมิคอลจำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วน ร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ ทำสบู่ฟูล์ฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็น ผู้ดูแล เป็นต้น

^{๒๑๒} สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่, (แพร่ : กลุ่มส่งเสริมและ พัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, ๒๕๕๔), (เอกสาร).

๑.๒ ด้านงบประมาณ ในเรื่องงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า เรื่องทุนเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เห็นความสำคัญในเรื่องของทางสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะให้ความช่วยเหลือ ความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่า ทุนทรัพย์สิน

๒. ด้านการผลิต กลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน เพื่อช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยมีหน้าที่ดูและในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งในเรื่องของเศรษฐกิจ กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเริ่มจากเรื่องพิจารณาวิสาหกิจชุมชนที่จะช่วยเข้ามาพัฒนา โดยมีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจของชุมชน คือ

๒.๑ ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ลูฟฟา และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมีส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ต่อการแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต

๒.๒ ด้านคุณภาพ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนการทำอิฐตัวหนอนที่ชุมชนวัดเขาไผ่ โดยกลุ่มบริษัทเป็นผู้ส่งเสริมวัตถุดิบและเป็นคนกลางในการขอ “ออย.” เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะมองว่าถ้าให้กลุ่มของชุมชนดำเนินการเอง ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จช้า กลุ่มของโรงงานจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจดทะเบียน เพราะบริษัทเอกชนมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชน ได้รับความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรประธานกลุ่ม SCG พาไปจดทะเบียนระยะเวลาจดทะเบียนได้ โดยมีระยะเวลา ๒ ปี

๓. ด้านการจัดการ ในด้านของการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้น เมื่อครั้งแรกที่เราเข้ามาและศึกษาข้อมูลของชุมชน พบว่า ชุมชนในจังหวัดระยอง ยังมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของการจัดการค่อนข้างน้อย เราจึงมีความคิดว่า จะทำอย่างไร ให้ชุมชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำวิสาหกิจชุมชน เราจึงเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

๓.๑ ด้านการตลาด องค์ความรู้ในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้นั้น จะต้องมีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชนเพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาดจะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่าในชุมชนของเรามีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร

๓.๒ การจัดทำบัญชี กลุ่มบริษัทเอกชนมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน ได้เรียนรู้ในเรื่องการทำบัญชีเบื้องต้น โดยส่งบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีแก่ชุมชนบ้านหนองแพบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ

สามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง

ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

๑. ด้านบุคลากร กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมีคอลจำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ ทำสบู่ลูฟฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดูแล เป็นต้น

๒. ด้านงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า เรื่องทุนเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่า กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะให้ความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่า ทุนทรัพย์สิน โดยมีธรรมชาติโมเดลเป็นแบบอย่าง ซึ่งมีมากกว่า ๑๐ แห่ง ในเรื่องงบประมาณมีการจัดสรรให้อยู่แล้ว เช่น งบประมาณเรื่องพิพิธภัณฑน์น้ำ เป็นต้น และสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนขอมา บริษัทต้องคิดว่าจะเริ่มสนับสนุนอะไร และในส่วนของชุมชนเอง ต้องทำให้บริษัทเห็นผลเป็นรูปธรรม เสนอโครงการหนึ่งเข้ามา บริษัทจะติดตามว่าชุมชนขาดเหลืออะไร จะให้บริษัทช่วยอะไร

๓. ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมีคอล จำกัด (มหาชน) ยังส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ลูฟฟาล่า และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมีส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ง่ายต่อการแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต

๔. การตลาด วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้ต้องมีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชน เพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาดจะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่า ในชุมชนของเรา มีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร ภาคอุตสาหกรรม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมีคอล จำกัด (มหาชน) จึงมีการจัดตลาดนัดทุกวันอังคาร ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขายสินค้า ด้านการตลาด กลุ่มเอกชนจะให้ชุมชนนำผักปลอดสารพิษ มาจำหน่ายซึ่งชุมชนให้ความสำคัญ และร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพียง

วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอยู่บนหลักการมีส่วนร่วม เหมือนกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง มีความยั่งยืน เพราะมีกลุ่มบริษัทเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะ เป็นด้านบุคลากร มีการเชิญวิทยากรจากสถาบันอุดมศึกษาเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

ส่วนด้านงบประมาณ กลุ่มเอกชนจะไม่มุ่งเน้นในเรื่องของเงินงบประมาณ แต่มีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมากกว่า ด้านวัตถุประสงค์มีการส่งเสริมด้านอุปกรณ์ให้แก่ชุมชน และอันดับสุดท้าย คือด้านการตลาด มีการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามาขายสินค้าในเขตโรงงานได้เดือนละครั้ง ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มบริษัทเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล จตุพรศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์ดีนิรันดร์ และสาวิตรี รังสิภัทร์^{๒๑๓} ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยผลการศึกษา พบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชน จะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์^{๒๑๔} ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตกลุ่มทะเลสาบสงขลา ซึ่งผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

๕.๒.๓ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างเครือข่าย โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน มีจำนวน ๒๑ กลุ่ม ซึ่งในจำนวนทั้งหมด มีบริษัทเอกชนที่รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเพื่อนชุมชน” มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุน จนทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยองประกอบด้วย

^{๒๑๓} เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์ดีนิรันดร์ และสาวิตรี รังสิภัทร์, แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน : กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี, รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร: วิทยาศาสตร์ (สังคม), (๒๕๕๐), หน้า ๒๖๔-๒๗๕.

^{๒๑๔} ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตกลุ่มทะเลสาบสงขลา. รายงานการวิจัย. (สงขลา : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖) บทคัดย่อ.

๑. ด้านการวางแผน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งพอสมควร เพราะมีความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่าย ภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา โดยมีภาคีเครือข่ายประกอบด้วย ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และ หน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๑.๒ บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดใน ประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล/มาบตาพุดคอมแพค

๑.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่าย กับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการ ส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรณวิภา กฤษญาพงษ์ และคณะ วิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการสร้างอาชีพและ รายได้ให้แก่ชุมชน ด้วยการใช้วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชน หนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง

๑.๔ หน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่กำกับดูแล ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณ ส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า นอกจากนี้มีการร่วมกันวางแผนการ ดำเนินกิจกรรมแล้ว ยังมีการกำกับติดตามออกใบรับรองมาตรฐานวิสาหกิจชุมชน มีการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้รับการรับรอง มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ อย่างสม่ำเสมอ

๒. ด้านการผลิต รูปแบบการผลิตของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อมีการสร้างภาคี เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และมีรูปแบบที่น่าสนใจ มากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัจจัยที่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นการทำให้ กิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างฝ่ายชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ และฝ่ายหรือและส่วนงานมีความสำคัญ ดังนี้

๒.๑ ชุมชน การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านนั้น มุ่งเน้นการผลิตแบบใช้ แรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีความสวยงาม และไม่ได้มาตรฐาน ตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ส่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องตอบใจหทัยของผู้บริโภค และสร้างองค์ องค์กรความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เป็น กระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๒.๒ บริษัทเอกชน บริษัทเอกชนถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การผลิต นอกจากนี้ ยังมี การสร้างเครือข่ายกับบริการส่งเสริมการแปรรูปมันสำปะหลังให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากอำเภอบ้านฉางมีมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ภายใต้ สำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตร (สวพ.) บริษัทดาว และนิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง

๒.๓ นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นในโครงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น ทำเฟรนช์ฟราย โดยการนำมาทอดแบบแผ่นเลย แล้วนำผงปรุงรสอาหารมาปรุงแต่งเพื่อเพิ่มรสชาติผลิตภัณฑ์อาหาร เพิ่มความแปลกใหม่ของสินค้าขึ้น นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายกับวิทยาลัยเทคนิคมาตาพูดออกแบบเครื่องตัดมันให้มีขนาดที่เท่ากัน และมีความสวยงามอีกด้วย

๒.๔ หน่วยงานราชการ วิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ซึ่ง ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อัฐิตัวหอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

๓. ด้านการจัดการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะทั้งหมดทั้งหมดต้องมีภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด และการทำบัญชี โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน

๓.๑ ชุมชน สมาชิกกลุ่มได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ แต่เนื้อหารายละเอียดซับซ้อนมากเกินไปจนไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดผังกองค์กรใหม่ เพื่อสามารถสอบถามกันได้ โดยระบุตำแหน่ง โดยแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาดและการตรวจสอบจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบบัญชีใหม่

๓.๒ กลุ่มบริษัทเอกชน การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด โดยมีการสำรวจข้อมูลการตลาด วิถีตลาดความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มความต้องการ คู่แข่ง และการทดสอบตลาด การขอรับรองคุณภาพมาตรฐาน การสร้างตราสินค้า การประชาสัมพันธ์การตลาด เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด การขยายตลาดและหาแหล่งจำหน่าย/ผู้แทนจำหน่าย

๓.๓ นักวิชาการ เรามีกำลังที่จำกัด เราจะมองนอกนิคมอุตสาหกรรมในเรื่องเพื่อนช่วยเพื่อน มองว่าศักยภาพของแต่ละโรงงานไม่เหมือนกัน เราต้องจับมือกันในนิคมอุตสาหกรรม จับมือกับสภาอุตสาหกรรมส่งเสริม ทำเรื่องเหล่านี้ให้กว้างขึ้น ทำให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ จึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้องค์ความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบ

ปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีวิชาหนึ่ง TU ๑๐๐ ซึ่งต้องลงมาในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียว แต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย

๓.๔ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่น การบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัดฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ มีการจัดบันทึกการรับจ่าย มีการออกใบเบิกสินค้า และมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของวิสาหกิจเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย

๑. ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ก็คือ สมาชิกหรือกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบัน ประธานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง ได้แก่ คุณอติธิ แจ่มแจ่ม นอกจากนั้นยังดำรงตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนประเทศไทยด้วย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก ความสามารถของคุณอติธิ แจ่มแจ่ม และบทบาทของผู้นำกลุ่ม มีเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความเป็นเครือญาติภายในกลุ่ม และการร่วมมือภายในกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ความสามัคคีและความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของเครือข่าย การกำหนดกติกาและระเบียบข้อบังคับ ของเครือข่าย การพบปะกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกเครือข่าย การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงภายในเครือข่าย วัตถุประสงค์ของคณะกรรมการเครือข่ายและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีความเข้มแข็ง

๒. บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล / มาบตาพุดคอมแพค และเมื่อสมาคมเพื่อนชุมชนรวมกลุ่มกัน เราก็มีพันธกิจหลายๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เรื่องของสังคมและเศรษฐกิจ และมองว่าการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน โดยมองว่าการที่เราจะเข้ามาช่วยชุมชนเหมือนในอดีต โดยมุ่งเน้นเพียงงบประมาณอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ เราจึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้องค์ความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี พอได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลยมองมาที่ชุมชนเกาะกอก เป็นแห่งแรก และพิจารณาอีก ๖ ตำบล เลือกรรวิสาหกิจ และโครงการสปูลูฟาล่า เป็นโครงการเรื่องแรก โดยมีบริษัท พีทีที โคมบอลเคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นพี่เลี้ยง ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเอกชนแห่งแรกที่เข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ ซึ่งรุ่นที่ ๑ นั้นมี ๘ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๒ มี ๖ วิสาหกิจ และรุ่นที่ ๓ มี ๗ วิสาหกิจ รวมทั้งหมด ๒๑ วิสาหกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียวแต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย

๓. นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชา วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวิภา กฤษญาพงษ์ และคณะวิทยาการจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ ชุมชน ด้วยการใช้วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชนหนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ด้วยหวังให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันตามหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔. หน่วยงานราชการ วิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคราชการ และหน่วยงาน พัฒนาชุมชน ซึ่งกำกับดูแลของ ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มี การประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อน ชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าภาคีเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัด ระยองประสบความสำเร็จได้เพราะมีภาคีเครือข่าย ซึ่งได้แก่ ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ หน่วยงาน ราชการ ซึ่งทั้งหมดเป็นเครือข่ายที่สร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการ ขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ^{๒๑๕} ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นแรงผลักดันอันสำคัญในการเปิดโอกาสให้การค้าและการลงทุนของสมาชิกในกลุ่มประเทศ อาเซียนเป็นไปอย่างเสรีเพิ่มมากขึ้น บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทย ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ แต่มีข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจหลายประการ และอาจจะได้รับผลกระทบทางลบจากการเป็นประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนมากกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ บทความนี้จึงได้การนำเสนอข้อมูลสำคัญของวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในระดับอาเซียนและในประเทศไทย แนวความคิดการรวมกลุ่มในระดับ ภูมิภาคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความสำคัญของอาเซียนกับการพัฒนาความร่วมมือไปสู่การเป็น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แผนงานและการเชื่อมโยงในด้านต่างๆ ในระดับภูมิภาคของอาเซียน ตลอดจน ผลกระทบของอาเซียนทั้งที่เป็นอุปสรรคและโอกาสของธุรกิจไทย การเตรียมความพร้อมของธุรกิจไทยใน

^{๒๑๕} ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (ขอนแก่น: วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๘). บทคัดย่อ.

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลจากการทบทวนวรรณกรรมได้นำไปสู่การนำเสนอหลายประการ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ข้อเสนอแนะการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ SMEs

ตลอดจนแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยโดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการศึกษาในครั้งนี้ จะช่วยให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเร่งระดับการเตรียมความพร้อมของการแข่งขันที่จะเพิ่มสูงขึ้น โดยการตรวจสอบความพร้อมขององค์กรและความพร้อมของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งที่ควรเร่งพัฒนาและสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้ผู้ประกอบการจะได้มีแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การเตรียมความพร้อมเหล่านี้เป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้เพิ่มขึ้นทั้งภายในประเทศพร้อมกับเป็นการเพิ่มศักยภาพขององค์กรในการเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคงและเติบโตเมื่ออาเซียนมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ในอนาคตที่กำลังจะมาถึงอีกไม่นานนี้

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับกษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทรนาชู^{๒๑๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาแตกต่างกันมีแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ปัจจัยการสนับสนุน

จากภายนอกปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกันได้ร้อยละ ๗๖.๗๐ และจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ควรสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนนอกชุมชนแล้วนำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน พัฒนาช่องทางข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดกิจกรรมเชื่อมโยง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกลุ่ม

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย พิณีจใหม่, สุดารัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์^{๒๑๗} ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลวิจัยพบว่า ๑. การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี กลุ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษ ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสมดุล มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรได้ ๕ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการขอรับรองมาตรฐานการผลิต

^{๒๑๖} กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนาชู. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม.รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๖). หน้า ๑๑๒.

^{๒๑๗} ธวัชชัย พิณีจใหม่, สุดารัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์ ^{๒๑๗} การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์. ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. รายงานการวิจัย. (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๙) หน้า ๖๙.

ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) และมาตรฐานเลขสารบบอาหาร (อย.) ๒. การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มมีการซื้อขายพืชสมุนไพรภายในชุมชน และกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปจำหน่ายต่อ เพื่อเป็นการสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างสมาชิกและกลุ่ม ๓. การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยกลุ่มจะมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และมีการซื้อสมุนไพรจากภายนอกชุมชน ถ้าสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนไม่สามารถผลิตสมุนไพรชนิดนั้นได้ด้วยตนเอง ๔. การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ กลุ่มมีจิตใจที่แน่วแน่ที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตสมุนไพรสมาชิกมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อและเสียสละเพื่อส่วนรวม และ ๕. การพึ่งตนเองทางด้านสังคม โดยการช่วยเหลือซึ่งกันภายในชุมชน ด้วยการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและคนในชุมชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) กลุ่มบริษัทเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพสินค้าวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อทำการวิจัยในผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และเข้าสู่ตลาดแข่งขันที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๒) หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องเรื่องวิสาหกิจชุมชน ควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

๓) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรมีกรมหรือกองที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง เพราะที่ผ่านมายังไม่มีกรม หรือกองที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ และเพื่อให้สะดวกต่อการจัดทำงบประมาณในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๔) กลุ่มเอกชน ควรให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเขตนอกพื้นที่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม โดยประธานนิคมอุตสาหกรรมควรจัดเขตรับผิดชอบให้แก่บริษัทเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างทั่วถึง เพราะปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นอกเขตพื้นที่ในหลายพื้นที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เท่าที่ควร ดังนั้น ถ้าบริษัทเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมนอกเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๕) วิสาหกิจชุมชน ควรเพิ่มช่องทางในการทำการตลาดให้มากกว่าที่มีอยู่ เช่น การประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้มีช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ให้เกิดความแพร่หลายมากขึ้น เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญมาก ดังนั้นควรใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน หรือผู้ที่มีความประสงค์จะรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้นในอนาคต

๒) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการตลาดทางออนไลน์ หรือการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบวิสาหกิจชุมชนและเป็นช่องทางในการทำตลาดของตนเอง

๓) ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้ทำวิจัย ควรทำวิจัยโดยเน้นในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

- กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย. รายงานการประเมินผลเพิ่มทุนทางปัญญาพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บางกอกบล็อก.กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๗.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร; กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๔๘.
- _____. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.
- _____. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.
- เกษมพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนาชู. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๖.
- กัญญาณ อินทหว่าง, สุพจน์ อินทหว่าง และ อภิชาติ วรรณภีระ. การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก, ๒๕๕๔.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยง, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.
- โกวิท พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.(พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน. ๒๕๔๘.
- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน, สำนักพิมพ์: หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๕.
- จีรพรรณ กาญจนจิตรรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.๒๕๕๓.
- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิดา พงษ์ศักดิ์ศรี.ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริพันธ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑.
- ใจชนก ภาคอัติ. การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพสถาบันสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๕๕.
- ฉัตยาพร เสมอใจ, ฐิติรัตน์ มีมาก และ คมกฤษ ปิติฤกษ์. การจัดการธุรกิจขนาดย่อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๒.

ชูชัย สมितिไกร, การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

จิตยา สุวรรณภู, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
_____, ชุมชนชนบทไทย. ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.

ณรงค์วิทย์ แสงทอง, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, กรุงเทพมหานคร : เอชอาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๕๑.

ณัฐพล ชันธไชย, แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท, ในการบริหารงานพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

ดนัย เทียนพุฒ, การบริหารทรัพยากรบุคคลศตวรรษที่ ๒๑, กรุงเทพมหานคร: ไทยเจริญการพิมพ์ ๒๕๕๑.

เด่นพงษ์ พลละคร, การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๕๒.

ติน ปรัชญพฤกษ์, ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์การหน่วยที่ ๒, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓.

ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๗.

ธนวุฒิ พิมพ์กิ. การบริหารธุรกิจขนาดย่อม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘.

นรนิติ เศรษฐบุตร, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๕๑.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ปกรณ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๕๘.

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัย. ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๑.

ปรัชญา เวสารัชช์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชนบท, กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

ปัทมาวดี ชูชุกี ปัทมาวดี ชูชุกี, Microfinance และการเงินชุมชน, เศรษฐศาสตร์ สัมมนาลำดับที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเพ่นบุ๊กส์, ๒๕๕๒.

_____ . สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิทยุชน, ๒๕๔๘.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. นักบริหารกับเทคนิคการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานข้าราชการครู, ๒๕๕๒.

พิบูล ทีปะปาล และ ธนวัฒน์ ทีปะปาล. การเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรรการพิมพ์ ๒๕๕๕.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์, ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ดี แอนด์ เอส, ๒๕๕๒.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๙-๑๒, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๔.

_____ . พจนานุกรมภาษาศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๔๘, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

วรรัตน์ เขียวโพธิ์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, กรุงเทพมหานคร : สิริบุตรการพิมพ์, ๒๕๕๐.

สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓.

สมพร เพชรสงค์, กระบวนทัศน์ใหม่สู่ชุมชน, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานข้าราชการครู, ๒๕๕๑.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

_____ . สังคมไทยแนวทางการวิจัยและพัฒนา, ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

สมศักดิ์ สุริโย. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๘.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๔๘

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิทยุชน, ๒๕๔๘.

สุปราณี ศรีฉัตรวิมล, การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

เสถียร เขยประทับ, **ผลกระทบของการพัฒนาในแง่มุมของจิตวิทยาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : พัฒน บริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

เสรี พงศ์พิศ. **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลังปัญญา, ๒๕๕๒.

อศิน รพีพัฒน์, “**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

อัจฉรา โพธิยานนท์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, **การพัฒนาบุคคลกลุ่มและชุมชน**, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

๑.๒.๒ รายงานการวิจัย

เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤณีรัตน์ และสาวิตรี รังสิภัทร์, **แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน: กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี, วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), ๒๕๕๐.**

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล, วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๕๔.**

ทศพล กฤตยพิสิฐ, **การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.**

จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์ **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา.: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖.**

ธวัชชัย พินิจใหม่, สุदारัตน์ แซ่มเงิน, สาวิตรี รังสิภัทร์ และทิพวัลย์ สีจันทร์. **การพึ่งตนเองของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านนาโพธิ์. ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๙.**

นันทรัตน์ นามบุรี, **การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชนในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๕.**

ปรัชญา เวสารัชช์, **รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.**

พงศ์พันธ์ เอียรศิริ และคณะ, **การประเมินหลักสูตรการศึกษาทางไกล เรื่อง การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง. สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.**

ศักดิ์ดา ศิริภัทร์โสภณ. **ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ขอนแก่น : วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๘.**

ศุภลักษณ์ จงขานสิทธิ์. แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอ จากผ้าฝ้ายทอมือ ในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. **มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา ภาควิชาชีพ เชียงใหม่, ๒๕๕๕.**

สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. **การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (๒๕๔๘) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ . กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๕๑.**

๑.๒.๓ เว็บไซต์

กรมส่งเสริมการเกษตร. **วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน.** สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.moac.go.th/builder>.

การปิโตเลียมแห่งประเทศไทย. (ปตท). (PTTP). **กิจกรรมเพื่อสังคม.** สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑. สืบค้นจาก <http://www.pttpls.com/th/about-CSR.php>

ณัฐพล นิมมานพัชรินทร์, **สารพัดปัญหาธุรกิจที่ SMEs แนวโน้มดิ่งเหวที่สุดในรอบ ๕ ปี,** สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, จาก <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๒๐๐๐๐๐๔๐๘๓๙>.

ศุภชัย เมืองรักษ์. **“การคิดเชิงระบบ ในการบริหาร”.** วารสาร Productivity World ฉบับที่ ๖๒. (พฤษภาคม-มิถุนายน, ๒๕๔๙) สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑ จาก <https://sites.google.com/site/phathnangan๓๐๐๐๐๑๐๑/hnwy-kar-reiyn-ru/bth-thi-๙>
 สุรเชษฐ เวชพิทักษ์. **ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ.** สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task.

๑.๒.๔ เอกสาร

กรมส่งเสริมการเกษตร. **คู่มือการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๘.** (เอกสาร, ๒๕๕๘).

ชาญยุทธ์ ภาณุทัต. **การจัดระบบธุรกิจชุมชน.** ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ ๑๒ นนทบุรี : สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และคณะ. **รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. **เอกสารคำสอน รายวิชา ๘๓๐๓๒๑ การวางแผนและการจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาสังคม.** พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร. ๒๕๕๒.

รังสรรค์ ปิติปัญญา, **ศักยภาพของชุมชนในการทำธุรกิจชุมชนอุตสาหกรรม, Applied Economics Journal,** กรุงเทพมหานคร : (เอกสาร), ๒๕๔๒.

วุฒิสภา ตันไชย และคณะ, การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการสัมมนาการเมืองการปกครองไทย ๒๕๕๘. เรื่องพลเมืองและชุมชน หลังเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย, วันที่ ๒๐-๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๘. สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (เอกสาร), ๒๕๕๔.

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่,แพร่: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสาร. ๒๕๔๘.

สุพรรณษา สุขเทศน์. ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. (เอกสาร). ระยอง : สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. ๒๕๖๐.

๑.๒.๕ วารสาร

ขวัญฤดี ตันตระกูล. แนวทางการพัฒนารัฐกิจชุมชน. วารสารการพัฒนาท้องถิ่น. มิถุนายน - กันยายน, ๒๕๕๑.

จตุรงค์ พลเดช.พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. วารสารส่งเสริมการเกษตร. (กรกฎาคม) : ๒๕๔๗

ธีรพร ทองชะโชค และอาคม ใจแก้ว. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วารสารวิทยาการจัดการ ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. การจัดการเศรษฐกิจชุมชนภาครัฐต้องคิดเป็นระบบ. (วารสาร เศรษฐกิจและสังคม. มีนาคม-เมษายน, ๒๕๔๗.

วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์ .อิทธิพลของการรับรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วม ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตามระบบคุณภาพภายใน, วารสารวิทยบริการ ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๖.

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ.จุลสารการท่องเที่ยว. ๒๕๕๔.

๑.๒.๖ สัมภาษณ์

คุณจรัญ เข้มกลัด, ประธานวิสาหกิจชุมชนประมงเรือเล็กหนองแพบ. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณจิรสุดา สุขเจริญ, วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยมาบชะลูด, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณชัยชาญ บำรุงจิตร์, วิสาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำดื่ม. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณชาญชัย วิเวกแก้ว วิชาหกิจบริการชุมชนตากวนอ่าวประดู่, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณเขาวนีย์ พันธุ์พุกษ์, ผู้จัดการฝ่ายหน่วยงานบริหารกิจการสังคม, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณนิธิตาวี จำรัส, กลุ่มวิชาหกิจชุมชนหนองแพบน้ำยาดีดี, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณบุปผาพรรณ พานทอง, ผู้จัดการฝ่ายกิจการสัมพันธ์ บริษัท เอ็ม ซี โพลีเมอส์ จำกัด, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณผกายกุล ประดับเพชร, วิชาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทิวลิป. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณพรเทพ เลิศรัตน์เดชากุล, ผู้จัดการส่วนทดลองเดินเครื่อง บริษัท พีทีที แอลเอ็นจี จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณภิรมย์ ชาลวัลย์, กลุ่มวิชาหกิจชุมชนเขาไผ่น้ำพริกฝักดอง, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณรวีวรรณ ปานแก้ว, ประธานวิชาหกิจเพาะเห็ดคอร์แกนิก ซอยบ้านใหม่ชุมชนชากลูกหญ้าฝั่งตะวันออก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณรัชณี มานะ, วิชาหกิจชุมชน หนองแพบ สำนักมะม่วงบนเนิน, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณวสันต์ สุสุนทร, กลุ่มบริษัทโกล จำกัด, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณสำราญ ทิพย์บรรพต, วิชาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพเกาะกก, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณสุรจิต สถาพรวัลย์, ผู้จัดการสมาคมเพื่อนชุมชน, วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณอนุชิต แสงวงหา, ประธานวิชาหกิจชุมชนประมงเรือ เล็กตากวน-อ่าวประดู่. อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณอภิษฐา เดชไกรวัลย์, ผู้จัดการส่วนหน่วยงานพัฒนากิจการเพื่อสังคม, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณอัมพร พิษพันธ์, ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่, ประธานชุมชนตากวน-อ่าวประดู่, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.

คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง, กรรมการผู้แทนวิชาหกิจชุมชน จังหวัดระยอง, วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

คุณแอมวี่ สนิทวาจา, ประธานวิชาหกิจชุมชน ลูฟฟาล่า, อำเภอเมือง จังหวัดระยอง, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ :

๒.๒.๑ Books

Adonisi, M. and Wyk, R. van, **The Influence of Market Orientation, Flexibility and Job Satisfaction on Corporate Entrepreneurship**, International Business & Economic Research Journal, 11(5), 2012.

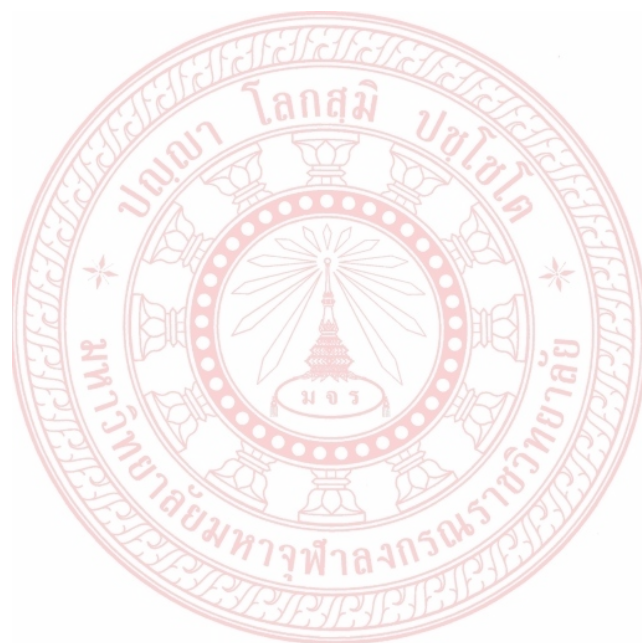
- Arnstein Arnstein, S.R. Ladder of citizen participation, **Journal of American Institute of Planners**, 1969.
- C.K. Prahalad, and G., Hamel, **The core competences of the corporation**. Harvard Business Review, May- June: 1990.
- Chapin, Ladder of citizen participation, **Journal of American Institute of Planners**, 2001.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, **Rural development participation**, (New York: Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University, Cohen and Uphoff, 1997.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, **Rural development participation**, (New York: Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University, Cohen and Uphoff, 1997 .
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T, **Rural development participation**, (New York : Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University, 1997.
- CSR Club. เปิดตัว CSR Club. พร้อมเผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในไทย. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2561, จาก <http://www.thailca.com/images/stories/newsletter/tlca>.
- Dusseldorp, and Uphoff, Administrative role perceptions of North Dakota elementary school principals as related to selected dimension of administrative function, **Dissertation Abstracts International**, (University Microfilms, 1981.
- Hammer, **Motivation and Personality 2^{ed}**, New York: Harper & Row, 1997
- Herzberg, F. **The Motivation of Work**. New York: John Wiley & Sons. 1959.
- Maslow, Abraham. **Motivation and personality**. (Harper and Row New York: New York 1954.
- Mondy, W. R. of Noe, R M, **Human resource management**, Boston : Allyn and Nyerere, **Community participation social development and the state**, (New York: Methuen, 1986.
- Oakley, Peter, **Project with people**, Geneva: ILO, 1991.
- Ouchi, W. G. **Theory Z: how American business can meet the Japanese challenge**. Addison-Wesley. Retrieved October 25, 2010, from <http://en.wikipedia.org>. 1981.
- principals as related to selected dimension of administrative function, **Dissertation Abstracts International**, (University Microfilms, 1996.
- Promsaka Na Sakolnakorn, **The Analysis of Problem and Threat of Small and Medium Sized Enterprises in Northeast Thailand**, International Business & Economic Research Journal, 2010.

R.E., Boyatzis, **Competence at work**, In a Stewart Ed.), Motivation and society, (San Francisco: Jossey-Bass, 1982.

Rothwell and Sredl, **The Knowledge Creating Company**. Harvard Business Review, November- December, 1992.

The United National Educational, **Scientific and cultural Organization** : UNESCO. 1982.

William W.Reeder, **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**, New York : Cornell University, 1987.

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน
ในจังหวัดระยอง

The Community enterprise development of processing groups
by cooperation of private companies in Rayong Province

พระครุรัตนากรณวิสุทธิ์, ดร.สุเทพ เชื้อสมุทร, พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์,ดร.

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ,ดร. และพระมหาบุญรอด อมรทตฺโต,ดร.

หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ จังหวัดระยอง

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ๒) เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง และ ๓) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

การวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๒๕๖ คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน ๒๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๖ ตามลำดับ

๒. วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน โดยมีส่วนร่วม ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) การตลาด

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง พบว่า ภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ประกอบด้วย ๑) ชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ๒) บริษัทเอกชน มีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ๓) นักวิชาการ มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่ม

บริษัทเอกชน ๔) หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตรและ
 หน่วยงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้กำกับดูแล มีการประเมินเพื่ออภิบาลรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน
คำสำคัญ : การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, กลุ่มแปรรูป, การร่วมมือ, บริษัทเอกชน

ABSTRACT

This research aims to study 1)The problem of community enterprise by privatization group in Rayong 2) Analyze the cooperation of private companies in the development of processing community enterprises in Rayong and 3) Establish a community enterprise development group in cooperation with private companies in Rayong. Integrated research methodology, quantitative research methodology, data collection by questionnaires and qualitative research of 256 samples. Statistics used to analyze data by frequency. Mean, standard deviation, and group discussion with 20 key informants.

The results revealed that

1 . The problem of community enterprise in cooperative group of private companies in Rayong was at the high level by mean of 3.55, standard deviation 0.87. And when it was found to be moderate. The mean of management was 3.74 and the standard deviation was 0.97. The next is the production average 3.56 standard deviation 0.98 and Planning was 3.35 and standard deviation was 0.96 and management was 3.35 and standard deviation was 0.96, respectively.

2. For the analysis of the cooperation of private companies in the development of processing community enterprises in Rayong, it was found that. Industrial groups are increasingly involved in promoting community enterprises. It is a community group consisting of power plants, SCG, GC, STAR and PTT Global Chemical to promote community enterprises in the industrial estate and participate in 1) personnel 2) budget 3) supplies and 4) marketing

3 . The creation of partnerships for the development of community enterprises by privately-owned cooperative groups in Rayong. 2) Private companies are grouped together in the name of community friends. 3) Academicians in the community processing group in Rayong have established a network with Mae Fah Luang University with the support and encouragement of private companies. 4) Government agencies found that nowadays, community enterprises have main units is the agricultural sector and the community development agency that oversees and evaluates the community product certificate.

Keywords : development, community, processing, cooperation, private

๑. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และภาวะทางวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ประสบปัญหามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หลายครั้ง ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีปัญหาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยพยายามหาแนวทางหรือวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ประเทศที่จะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ พร้อมทั้งพยายามกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น จึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ และเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้นคือทรัพย์สินที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง^{๒๑๘} ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) ซึ่งหมายถึง กิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็คนิตบุคคล ในรูปแบบใด หรือไม่เป็คนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบกรเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้น ก็จะหมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้มองเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างขึ้นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุกๆด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนา ด้านอื่นๆ นอกจากนั้นนอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ เวชชพิทักษ์^{๒๑๙} ที่กล่าวไว้ว่า ไม่มีประเทศใดเข้มแข็ง หากท้องถิ่นอ่อนแอ คำว่าอ่อนแอในที่นี้หมายถึง อ่อนแอทางปัญญาเป็นหลัก หากปัญญาเข้มแข็ง แม้เศรษฐกิจจะติดลบ มีหนี้มีสิน ก็รอดได้ รอดแล้วก็พอเพียงได้ พอเพียงแล้วก็ยังมั่นคงต่อไปได้อีก ซึ่งประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะวิสาหกิจ

^{๒๑๘} กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.moac.go.th/builder>.

^{๒๑๙} สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task.

ชุมชน ซึ่งมากกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของวิสาหกิจในประเทศไทยนั้น อยู่ในภาคของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการ ส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนา ความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นไป ซึ่ง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบน ฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง ภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีแอลกอฮอล์ เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการ พัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลด ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ^{๒๒๐}

ปัจจุบัน จังหวัดระยอง ได้มีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มบริษัทเอกชน เข้ามาช่วยเหลือดูแล ในเรื่องการจัดทำวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดย บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC ให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ทั้งด้าน เงินทุนและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีขององค์กรมาสานกับองค์ความรู้ของพันธมิตรที่มีความ เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องวิสาหกิจชุมชน ทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความ เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จนี้ สะท้อนถึงความสามัคคีของชุมชนและกลุ่มโรงงาน หรือบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่าง เป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนต่อเนื่อง

ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในการปรับนำไปใช้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชนก็ยังมีอยู่ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชี ด้านการสนับสนุนจาก ภาครัฐ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมี การศึกษาในวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน และนำไปปรับใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป

^{๒๒๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อัดสำเนา. ๒๕๔๙). หน้า ๖๐.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง
๒. เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง
๓. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

๓. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง เป็นการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๒๕๖ คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสนทนากลุ่ม (Focus Groups) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๒๐ คน

๔. ผลการวิจัย

๑. สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๖ ตามลำดับ

๒. วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า, SCG, บริษัทโกล, บริษัทดาว และบริษัทพีทีที โกลบอล เคมีคอล จำกัด (มหาชน) ช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเขตนิคมอุตสาหกรรม โดยมีส่วนร่วม ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) การตลาด

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง พบว่า ภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป ประกอบด้วย ๑) ชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ๒) บริษัทเอกชน มีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน

๔. หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือภาคการเกษตรและหน่วยงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้กำกับดูแล มีการประเมินเพื่อออกไปรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๑. สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(๑) ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๑ ท่านมีการประชุมร่วมกันกับบริษัทเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านมีการประชุม สรุป และรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ๓ ท่านมีการวางแผนในการทำราย ละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต พร้อม และมีการวิเคราะห์ต้นทุน มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๔ ตามลำดับ

(๒) ด้านการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๓ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๗ กลุ่มบริษัทเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๖ ท่านคิดว่าคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๑๑ ตามลำดับ

(๓) ด้านการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ข้อที่ ๗ ท่านคิดว่าในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบริษัทเอกชน มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๓๙ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๓ ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการตอบสนองจากลูกค้าหรือคนทั่วไป ทำให้อยู่ในเขตจำกัด มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ข้อที่ ๘ ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญของการจัดการสินค้าวิสาหกิจชุมชนคือปัจจัยทางการเงิน มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๐ ตามลำดับ

ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้ทราบถึงปัญหาของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีอยู่ ๒ สาเหตุด้วยกัน ได้แก่ ด้านการผลิต เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตมีไม่เพียงพอหรือโดยมากชุมชนจะใช้แรงงานคนมากกว่าเทคโนโลยี ทำให้คุณภาพของสินค้าแปรรูปไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ และปัญหาทางด้านการตลาด ปัจจุบันเราจะพบว่า ชุมชนมีการประกอบวิสาหกิจชุมชนมากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว แต่เมื่อมีสินค้ามากขึ้น ก็ประสบปัญหาทางด้านตลาดไม่มีตลาดรองรับ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี สิ่งเหล่านี้ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเดินต่อไปได้ หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย

ของสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก^{๒๒๑} ที่ได้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ๒. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงานและมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ๓. วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก ๔. หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ / จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ๕. วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

๒. วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง พบว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

(๑) ด้านบุคลากร กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมีคอลจำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ ทำสบู่ลูฟฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดูแล เป็นต้น

(๒) ด้านงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า เรื่องทุนเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่า กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะช่วยให้ด้วยความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่า ทุนทรัพย์สิน โดยมีธรรมชาติโมเดลเป็นแบบอย่าง ซึ่งมีมากกว่า ๑๐ แห่ง ในเรื่องงบประมาณมีการจัดสรรให้อยู่แล้ว เช่น งบประมาณเรื่องพิพิธภัณฑน์น้ำ เป็นต้น และสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนขอมา บริษัทต้องคิดว่าจะเริ่มสนับสนุนอะไร และในส่วนของชุมชนเอง ต้องทำให้บริษัทเห็นผลเป็นรูปธรรม เสนอโครงการหนึ่งเข้ามา บริษัทจะติดตามว่าชุมชนขาดเหลืออะไร จะให้บริษัทช่วยอะไร

(๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ยังส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ลูฟฟาล่า และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมีการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ง่ายต่อการแปรรูปสินค้า

^{๒๒๑} สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (เอกสาร), (๒๕๕๔), หน้า ๔๕.

วิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต

(๔) การตลาด วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้ต้องมีการตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชน เพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาดจะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้า ไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่า ในชุมชนของเรามีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร ภาคอุตสาหกรรม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) จึงมีการจัดตลาดนัดทุกวันอังคาร ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขายสินค้า ด้านการตลาดกลุ่มเอกชนจะให้ชุมชนนำผักปลอดสารพิษ มาจำหน่ายซึ่งชุมชนให้ความสำคัญ และร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพียง

ข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอยู่บนหลักการมีส่วนร่วม เหมือนกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง มีความยั่งยืน เพราะมีกลุ่มบริษัทเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร มีการเชิญวิทยากรจากสถาบันอุดมศึกษา เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ส่วนด้านงบประมาณ กลุ่มเอกชนจะไม่มุ่งเน้นในเรื่องของเงินงบประมาณ แต่มีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมากกว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์มีการส่งเสริมด้านอุปกรณ์ให้แก่ชุมชน และอันดับสุดท้าย คือด้านการตลาด มีการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามาขายสินค้าในเขตโรงงานได้เดือนละครั้ง ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มบริษัทเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์ดีนรินทร์ และสาวตรี รังสิภัทร์^{๒๒} ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยผลการศึกษา พบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชน จะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง พบว่า เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย

(๑) ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ก็คือสมาชิกหรือกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบัน ประธานวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง ได้แก่ คุณอิทธิ แจ่มแจ้ง นอกจากนั้นยังดำรงตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนประเทศไทยด้วย ซึ่ง

^{๒๒} เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์ดีนรินทร์ และสาวตรี รังสิภัทร์, แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน: กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี, วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), (๒๕๕๐), หน้า ๒๖๔-๒๗๕.

ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก ความสามารถของคุณอภิธิ แจ่มแจ้ง และบทบาทของผู้นำกลุ่ม มีเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความเป็นเครือญาติภายในกลุ่ม และการร่วมมือภายในกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ความสามัคคีและความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของเครือข่าย การกำหนดกติกาและระเบียบข้อบังคับ ของเครือข่าย การพบปะกันอย่าง ต่อเนื่องของสมาชิกเครือข่าย การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงภายในเครือข่าย วิทยุชุมชนของ คณะกรรมการเครือข่ายและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีความเข้มแข็ง

(๒) บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยซึ่ง ประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคม อุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขต นิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล / มาบตาพุดคอมแพค และเมื่อสมาคมเพื่อนชุมชนรวมกลุ่มกัน เราก็มักมีพันธกิจหลายๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เรื่องของสังคมและเศรษฐกิจ และมองว่าการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน โดยมองว่า การที่เราจะเข้ามาช่วยชุมชนเหมือนในอดีต โดยมุ่งเน้นเพียงงบประมาณอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ชุมชน ที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ เราจึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้องค์ความรู้จาก นักเรียนปริญญาตรีควบปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี พอได้ร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลยมองมาที่ชุมชนเกาะกอก เป็นแห่งแรก และพิจารณาอีก ๖ ตำบล เลือกสรร วิสาหกิจ และโครงการสบู่อูฟฟาล่า เป็นโครงการเรื่องแรก โดยมีบริษัท พีทีที โกลบอลเคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นพี่เลี้ยง ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเอกชนแห่งแรกที่เข้ามาสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ ซึ่งรุ่นที่ ๑ นั้นมี ๘ วิสาหกิจ รุ่นที่ ๒ มี ๖ วิสาหกิจ และรุ่นที่ ๓ มี ๗ วิสาหกิจ รวมทั้งหมด ๒๑ วิสาหกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียวแต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย

(๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการส่งเสริม อาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชา วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวิภา กฤษณาพงษ์ และคณะวิทยาการจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ ชุมชน ด้วยการใช้วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชนหนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น ด้วยหวังให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันตามหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๔) หน่วยงานราชการ วิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือภาคการเกษตร และหน่วยงาน พัฒนาชุมชน ซึ่งกำกับดูแลของ ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มี การประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อน ชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองผลิตภัณฑ์อัญมณีตัวหอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าภาคีเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปในจังหวัดระยอง ประสบความสำเร็จได้เพราะมีภาคีเครือข่าย ซึ่งได้แก่ ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ หน่วยงานราชการ ซึ่งทั้งหมดเป็นเครือข่ายที่สร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ^{๒๒๓} ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นแรงผลักดันอันสำคัญในการเปิดโอกาสให้การค้าและการลงทุนของสมาชิกในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีเพิ่มมากขึ้น บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันและการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทย

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. กลุ่มบริษัทเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพสินค้าวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อทำการวิจัยในผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และเข้าสู่ตลาดแข่งขันที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๒. หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องเรื่องวิสาหกิจชุมชน ควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

๓. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรมีกรมหรือกองที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง เพราะที่ผ่านมายังไม่มีกรม หรือกองที่รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ และเพื่อให้สะดวกต่อการจัดทำงบประมาณในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

๔. กลุ่มเอกชน ควรให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเขตนอกพื้นที่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม โดยประธานนิคมอุตสาหกรรมควรจัดเขตรับผิดชอบให้แก่บริษัทเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างทั่วถึง เพราะปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นอกเขตพื้นที่ในหลายพื้นที่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เท่าที่ควร ดังนั้น ถ้าบริษัทเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมนอกเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๕. วิสาหกิจชุมชน ควรเพิ่มช่องทางการทำการตลาดให้มากกว่าที่มีอยู่ เช่น การประชาสัมพันธ์ ทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้มีช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจ

^{๒๒๓} ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (ขอนแก่น: วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการการจัดการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๘). บทความย่อ.

ชุมชน ให้เกิดความแพร่หลายมากขึ้น เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญมาก ดังนั้นควรใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.moac.go.th/builder>.

เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤกษ์นิรันดร์ และสาวิตรี รังสิภัทร์, แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน: กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี, สระบุรี : วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สัจคม), ๒๕๕๐.

ศักดิ์ดา ศิริภัทร์โสภณ. ศักยภาพในการแข่งขันและความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ขอนแก่น : วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๘.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (เอกสาร), ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๕๔๘.

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ. สืบค้นเมื่อ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา เช่น ความรู้เบื้องต้นทางการจัดการ องค์กรและการจัดการ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ เป็นต้น ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

- สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดูแลและบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้หน่วยงานรับทราบปัญหาทางด้านวิสาหกิจชุมชน และวิธีการแก้ปัญหาทางด้านวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

๒. กิจกรรมด้านวิสาหกิจชุมชน

- สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทางด้านวิสาหกิจชุมชน ให้ชุมชน กลุ่มบริษัทเอกชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น หน่วยงานราชการ เป็นต้น ได้รับทราบ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและการจัดการเกี่ยวกับปัญหาทางด้านวิสาหกิจชุมชน

- สามารถพัฒนาและต่อยอดเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยการร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน ให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด หรือในเขตนิคมอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยความร่วมมือของ ชุมชน บริษัทเอกชน และหน่วยงานราชการ เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

- สามารถพัฒนาและต่อยอดเกี่ยวกับโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน เพื่อให้ชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่ยั่งยืน สามารถยืนได้ด้วยตนเอง โดยเป็นรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งมีรูปแบบที่เป็นรูปธรรมสามารถเป็นต้นแบบให้วิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ได้

๓. กิจกรรมด้านวิชาการ

- มีการสัมมนาตามโครงการ ๑ ครั้ง เช่น ที่อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง และมีการประชุมย่อยเฉพาะของกลุ่มชุมชนอีก ๔ ครั้ง ร่วมกับกลุ่มพีทีที โกลบอลเคมีคอล จำกัด (มหาชน) และกลุ่มเพื่อนชุมชน ทำให้สามารถวิเคราะห์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยใช้รูปแบบทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบชุมชน บริษัทเอกชน สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานราชการ เข้ามาเป็นเครื่องมือในขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

- มีการพัฒนาทักษะในการทำวิจัยให้กับทีมงานวิจัย และนิสิตที่เรียนรายวิชาวิจัยเพื่อการจัดการ และระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ของหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง

- มีการศึกษาร่วมกับชุมชน ในการวิเคราะห์วิธีการหรือแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชน เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการวิสาหกิจชุมชน

๔. กิจกรรมด้านสาธารณะ

- มีการนำผลการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพร้อมทั้งนำไปเป็นข้อมูลในพัฒนาต่อยอดวิสาหกิจชุมชนให้เกิดผลแก่ชุมชนอย่างแท้จริง

- ผู้นำชุมชน มีการนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการบรรยาย ให้แก่ชุมชนอื่นที่มาขอศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ

- ผู้นำชุมชน ชุมชน มีการสร้างองค์ความรู้ให้ด้วยการนำสิ่งของที่เหลือใช้มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ อีฐตัวหนอน เป็นต้น

- ประชาชนในชุมชน หรือทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนด้วยกัน

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ/ทุติยภูมิจากวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง	ทราบข้อมูล ประวัติความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง จำนวน ๗๙ ชุมชน	ข้อที่ ๑	ทำให้สามารถวิเคราะห์ความเป็นมาและปัญหาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ด้านการวางแผน การผลิต และด้านการจัดการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมกับนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม
๒. สํารวจพื้นที่วิสาหกิจชุมชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมและนอกเขตพื้นที่นอกเขตนิคมอุตสาหกรรม	ทราบถึงข้อมูลสภาพปัญหาทางด้านวิสาหกิจชุมชน ของชุมชนในจังหวัดระยอง ซึ่งค้นพบปัญหา จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการผลิต ๓) ด้านการจัดการ	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง และการจัดการที่จะนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม
๓. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง จำนวน ๒๕๖ คน	ทราบถึงข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการจัดการที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป จำนวน ๓ ด้าน ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการผลิต ๓) ด้านการจัดการ	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดระยอง โดยเฉพาะด้าน ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการผลิต ๓) ด้านการจัดการ
๔. การสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ บริษัทเอกชน ผู้นำชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัด	ได้ทราบการมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัท เอกชนในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป คือ ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) การตลาด	ข้อที่ ๒ - ๓	ทำให้เกิดการค้นพบวิธีการหรือแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยประกอบด้วย ๑. ชุมชน ๒. บริษัทเอกชน

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
ระยอง จำนวน ๒๐ คน			๓. สถาบัน อุดมศึกษา และ๔. หน่วยงานราชการ ซึ่งการมีภาคีเครือข่ายดังกล่าวทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็ง
๕. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	ได้มีการวิเคราะห์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง	ข้อที่ ๑ - ๒ - ๓	ทำให้ได้ค้นพบปัญหาในการวางแผน การขาดการมีส่วนร่วม ชุมชนยังไม่สามารถวางแผนในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้ อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งโดยกลุ่มจะมีความขัดแย้งกันค่อนข้างสูงในเรื่องของกระบวนการวางแผน ขาดความเป็นเอกภาพในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งปัญหาทางด้านการผลิต ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน ยังขาดอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมา ยังไม่ได้มาตรฐาน ตามที่ต้องการ จึงยังให้ไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องของผู้บริโภค สุดท้ายคือปัญหาทางด้านการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการ เช่น การประชาสัมพันธ์ หามองหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้าวิสาหกิจ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
			<p>ชุมชน</p> <p>ด้านความร่วมมือของ บริษัทเอกชนในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนแปรรูปใน จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจุบันกลุ่มโรงงาน อุตสาหกรรมได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อน ชุมชน ประกอบด้วย โรงไฟฟ้า, SCG, บริษัทโกล , บริษัทดาว และบริษัทพี ทีที โกลบอล เคมีคอล จำกัด (มหาชน) ช่วยกัน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนใน เขตนิคมอุตสาหกรรม โดย มีส่วนร่วม ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) การตลาด</p> <p>การสร้างภาคีเครือข่าย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชนในจังหวัด ระยอง พบว่า ภาคีเครือข่าย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูป ประกอบด้วย ๑) ชุมชน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ๒) บริษัทเอกชน มี การรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อ ว่า เพื่อนชุมชน ๓) นัก วิชาการ กลุ่มแปรรูป วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด</p>

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
			ระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ๔) หน่วยงานราชการ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือภาคการเกษตรและหน่วยงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้กำกับดูแล มีการประเมินเพื่อออกไปรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน
๖. รายงานฉบับสมบูรณ์	<p>ได้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยได้ ๓ ข้อ คือ</p> <p>๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง</p> <p>๒) เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง และ</p> <p>๓) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัท เอกชนในจังหวัดระยอง</p>	ข้อที่ ๑ - ๒ - ๓	ได้รายงานการวิจัยที่มีคุณค่า สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสร้างความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง พร้อมเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
เรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป
โดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

.....

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง และเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง อันเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง และหาแนวทางในการให้วิสาหกิจเกิดความยั่งยืน

ข้อมูลนี้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

ตอนที่ ๓ การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งผลจากข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะใช้ในการค้นคว้าวิจัย จึงใคร่ขอความร่วมมือท่าน ในการตอบแบบสอบถามนี้ โดยขอให้ตอบทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการศึกษาภาพรวมเท่านั้น

พระครูรัตนาวชิรวิสุทธิ์

หัวหน้าโครงการวิจัย

หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดระยอง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ข้อมูลของท่านลงในหน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริง

๑. เพศ

๑. () ชาย

๒. () หญิง

๒. อายุ

๑. () ไม่เกิน ๒๐ ปี

๒. () ๒๐-๓๐ปี

๓. () ๓๑-๔๐ ปี

๔. () ๔๑-๕๐ ปี

๕. () ๕๑ ปี ขึ้นไป

๓. สถานภาพ

๑. () โสด

๒. () สมรส

๓. () หม้าย, หย่าร้าง, แยกกันอยู่

๔. วุฒิการศึกษา

๑. () ระดับชั้นประถมศึกษา

๒. () ระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

๓. () ระดับอนุปริญญา

๔. () ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

๕. รายได้

๑. () ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๒. () ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๓. () ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

๔. () ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๖. อาชีพ

๑. () รับราชการ

๒. () รัฐวิสาหกิจ

๓. () พนักงานเอกชน

๔. () อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ
บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยมี
เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง	มากที่สุด	๔ หมายถึง	มาก
๓ หมายถึง	ปานกลาง	๒ หมายถึง	น้อย
๑ หมายถึง	น้อยที่สุด		

ข้อที่	สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการวางแผน					
๑.	ท่านมีการประชุมร่วมกันกับบริษัทเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน					
๒.	ท่านมีการวางแผนส่งเสริมโดยการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์					
๓.	ท่านมีการวางแผนในการทำราย ละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต พร้อม และมีการวิเคราะห์ต้นทุน					
๔.	ท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค					
๕.	ท่านมีความรู้และเข้าใจวิธีการคิด ต้นทุนและกระบวนการในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป					
๖.	ท่านมีการประชุม สรุป และรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการ การชุมชนรับทราบอย่างสม่ำเสมอ					
๗.	ท่านมีการนำผลที่ได้จากการสรุปมาปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในครั้งต่อไป					
๘.	กลุ่มบริษัทเอกชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน					
	ด้านการผลิต					
๙.	ท่านมีการกำหนดมาตรฐานของสินค้า และตรวจสอบผลิตภัณฑ์ก่อนออกจำหน่าย					
๑๐.	ท่านมีการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค					
๑๑.	ท่านมีการจัดทำรายงานผลิตภัณฑ์สินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน พร้อมการวิเคราะห์สาเหตุ					
๑๒.	ปัจจุบันท่านคิดว่าการผลิตสินค้าแปรรูปโดยใช้กำลังคน ทำให้ คุณภาพสินค้าลดลง					

(ต่อ)

ข้อที่	สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือ ของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านการผลิต (ต่อ)					
๑๓.	ชุมชนที่ผลิตสินค้ายังขาดความรู้และเข้าใจในเรื่องของการกำหนดคุณภาพผลิตภัณฑ์					
๑๔.	ท่านคิดว่าคุณภาพของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ					
๑๕.	กลุ่มบริษัทเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสินค้าวิสาหกิจชุมชน					
๑๖.	ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต					
	ด้านการจัดการ					
๑๗.	ท่านคิดว่าปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน					
๑๘.	ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงผลิตภัณฑ์					
๑๙.	ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนยังไม่ได้รับการตอบสนองจากลูกค้าหรือคนทั่วไป ทำให้อยู่ในเขตจำกัด					
๒๐.	ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้เกิดความแพร่หลาย					
๒๑.	ท่านคิดว่าราคาของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนของกลุ่มแปรรูปมีความเหมาะสมกับคุณภาพผลิตภัณฑ์					
๒๒.	ท่านคิดว่าสินค้าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปควรมีสถานที่หรือตลาดรองรับ					
๒๓.	ท่านคิดว่าในการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบริษัทเอกชน					
๒๔.	ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญของการจัดการสินค้าวิสาหกิจชุมชน คือปัจจัยทางการเงิน					

ขอขอบคุณที่ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๑ คุณลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 ผู้สัมภาษณ์.....สัมภาษณ์ ณ สถานที่.....
 วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ
 บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง แบ่งออกดังนี้

๑. ปัญหาที่วิสาหกิจชุมชนประสบในการดำเนินงาน คืออะไร และมีแนวทางในการแก้ไข
 ปัญหาอย่างไร

.....

๒. ท่านมีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

.....

๓. ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไร ที่จะทำให้อุตสาหกรรมของท่านมีความยั่งยืน

.....

๔. ท่านมีวิธีการอย่างไรในการทำการตลาด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

.....

**๒. ความร่วมมือการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปของบริษัท ปตท.ภาคประชาชน ใน
 จังหวัดระยอง**

๑. บริษัทมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา วางแผนเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอย่างไร

.....

.....

๒. บริษัทมีนโยบายในเรื่องงบประมาณ ในการช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนอย่างไร

.....

.....

๓. บริษัทมีการส่งบุคลากรของหน่วยงานเข้าร่วมเป็นวิทยากร หรือเชิญวิทยากรภายนอก มาให้ความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน อย่างไรบ้าง

.....
.....

๔. บริษัทมีการสนับสนุน ส่งเสริมในเรื่องวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอย่างไร

.....
.....

๓. สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

๑. ท่านมีนโยบายในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างไร

.....
.....

๒. ท่านมีการประเมินเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๓. บริษัทมีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนด้านการตลาดอย่างไร

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ภาคผนวก จ
สรุปโครงการวิจัย
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปโครงการวิจัย
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่สัญญา	ว.๓๒๖/๒๕๖๑
ชื่อโครงการ	การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง
หัวหน้าโครงการ	พระครูรัตนากรวิสุทธิ และคณะ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดระยอง โทรศัพท์ ๐๘๕ ๑๙๕๖๑๕๓ email: sommaai.cu@gmail.com
ความเป็นมาและความสำคัญ	
<p>ปัจจุบัน จังหวัดระยอง ได้มีการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มบริษัทเอกชน เข้ามาช่วยเหลือดูแลในเรื่องการจัดการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดยบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC ให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ทั้งด้านเงินทุนและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีขององค์กรมาผสานกับองค์ความรู้ของพันธมิตรที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องวิสาหกิจชุมชน ทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จนี้ สะท้อนถึงความสามัคคีของชุมชนและกลุ่มโรงงานหรือบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนต่อเนื่อง</p> <p>การจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้นจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วย ๑) ความเข้าใจในธุรกิจของสมาชิก ๒) ความต้องการและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ๓) เงินทุนและการบริหารเงินทุน ๔) ทรัพยากรบุคคลและ ๕) การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยที่สมาชิกควรมี ๔ ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ ปัจจุบันเป็นเวลา ๑๐ ปี ทว่ายังไม่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ว่ามีวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า เช่น การบริหารจัดการที่เป็นระบบ การบูรณาการเทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารจัดการ การยกระดับตลาด ความยั่งยืน เป็นต้น แต่ว่าการดำเนินการส่วนใหญ่ยังเป็นวิถีแบบเริ่มก่อตั้ง นับว่าเสียโอกาส อย่างยิ่ง जोทย์สำคัญก็คือจะทำอย่างไร หรือมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน</p> <p>ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการศึกษเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการปรับนำไปใช้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนก็ยังมีอยู่ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชี ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมีการศึกษาในวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน และนำไป</p>	

<p>ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง ๒. เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ในจังหวัดระยอง ๓. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง
<p>ผลการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง สภาพปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของบริษัทเอกชน ในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งอันดับที่ ๑ ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๗ รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ และอันดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๖ ตามลำดับ ๒. วิเคราะห์ความร่วมมือของบริษัทเอกชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปในจังหวัดระยอง การที่เราจะทำให้วิสาหกิจชุมชนของเราประสบความสำเร็จได้ต้องมีการวางแผน และการวางแผนของเราต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน <ol style="list-style-type: none"> ๑) ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนมากที่จดทะเบียนขึ้นบัญชีเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ไม่สามารถดำเนินการให้ตลอดรอดฝั่งได้ เพราะส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเรื่องของการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมในที่นี้ มิใช่การมีส่วนร่วมของกลุ่มบริษัทเอกชน แต่เราที่มีแนวคิดจะทำวิสาหกิจชุมชนต้องมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการวางแผน และยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น ปัจจุบันกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสามารถแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> (๑) ด้านความรู้ กลุ่มบริษัทยังมีการส่งเสริมส่วนวิสาหกิจ โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอลเคมิคอลจำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหนองแพบ ทำสบู่ลูฟฟาล่า โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ส่งคณาจารย์ด้านเครื่องสำอางมาให้ความรู้แก่ชุมชน โดยผ่านบริษัทเอกชน หรือบริษัทเอกชนเป็นผู้ดูแล เป็นต้น (๒) ด้านงบประมาณ ในเรื่องงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า เรื่องทุนเป็นนโยบายวิสาหกิจชุมชนมากกว่าที่เห็นความสำคัญในเรื่องของทางสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ กลุ่มบริษัทเอกชนจะไม่ถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่าต้องการทุนหรืองบประมาณเท่าไร แต่จะช่วยให้ด้วยความยั่งยืน วิสาหกิจในกลุ่มเอกชนโดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้นำ สนับสนุนทุนทางด้านสติปัญญามากกว่าทุนทรัพย์สิน

๒) ด้านการผลิต กลุ่มบริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง โดยตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนชุมชน เพื่อช่วยกันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยมีหน้าที่ดูและในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งในเรื่องของเศรษฐกิจ กลุ่มบริษัทเอกชนจึงเริ่มจากเรื่องพิจารณาวิสาหกิจชุมชนที่จะช่วยเข้ามาพัฒนาโดยมีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจของชุมชน คือ

(๑) ด้านวัสดุอุปกรณ์ กลุ่มบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า “กลีเซอริน” ในการทำสบู่ฟูลา และมีการสร้างอาคารเพื่อใช้ในการผลิต และสำนักงานสำหรับการจำหน่ายสบู่ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนหนองแพบ และยังมีส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแปรรูปมันสำปะหลัง ให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านมะม่วง และวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านฉาง โดยให้วิทยาลัยเทคนิค จังหวัดระยอง เป็นผู้ออกแบบ เพื่อให้ง่ายต่อการแปรรูปสินค้าวิสาหกิจชุมชน เพราะกลุ่มบริษัทเอกชนมองว่า วิสาหกิจชุมชน จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการช่วยเรื่องของการผลิต

(๒) ด้านคุณภาพ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนการทำอิฐตัวหนอนที่ชุมชนวัดเขาไผ่ โดยกลุ่มบริษัทเป็นผู้ส่งเสริมวัตถุดิบและเป็นคนกลางในการขอ “อย.” เพื่อรองรับผลิตภัณฑ์สินค้า เพราะมองว่าถ้าให้กลุ่มของชุมชนดำเนินการเอง ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จช้า กลุ่มของโรงงานจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจดทะเบียน เพราะบริษัทเอกชนมีแนวคิดว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจชุมชน ได้รับความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตรประธานกลุ่ม SCG พาไปจดทะเบียนระยะเวลาจดทะเบียนได้ โดยมีระยะเวลา ๒ ปี

๓) ด้านการจัดการ ในด้านของการจัดการวิสาหกิจชุมชนนั้น เมื่อครั้งแรกที่เราเข้ามาและศึกษาข้อมูลของชุมชน พบว่า ชุมชนในจังหวัดระยอง ยังมีความรู้และเข้าใจในเรื่องของการจัดการค่อนข้างน้อย เราจึงมีความคิดว่า จะทำอย่างไร ให้ชุมชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าว สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำวิสาหกิจชุมชน เราจึงเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

(๑) ด้านการตลาด องค์ความรู้ในการทำวิสาหกิจชุมชนเติบโตได้นั้น จะต้องมีตลาดที่ยั่งยืน มีองค์ความรู้อย่างเพียงพอ ต้องมีตลาดรองรับด้วย ดังนั้น กลุ่มบริษัทเอกชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตลาดให้แก่วิสาหกิจชุมชนเพราะถ้าไม่ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนจะจำหน่ายสินค้าไม่ได้ ไม่มีใครซื้อสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนผลิตขึ้น ในเรื่องของการตลาดจะมีปัญหาเยอะมากทั้งด้านคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายต้องเริ่มจากให้คนในชุมชนได้รู้ว่าในชุมชนของเรามีวิสาหกิจชุมชน ผลิตอะไร ทำอะไร

(๒) การจัดทำบัญชี กลุ่มบริษัทเอกชนมีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน ได้เรียนรู้ในเรื่องการทำบัญชีเบื้องต้น โดยส่งบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีแก่ชุมชนบ้านหนองแพบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เป็นระบบสามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง

๓. การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปโดยการร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของ บริษัทเอกชนในจังหวัดระยอง ปัจจุบัน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างเครือข่าย โดยความร่วมมือของกลุ่มบริษัทเอกชน มีจำนวน ๒๑ กลุ่ม ซึ่งในจำนวนทั้งหมด มีบริษัทเอกชนที่รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเพื่อนชุมชน” มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการให้การสนับสนุน จนทำให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปโดยความร่วมมือของบริษัทเอกชนในจังหวัดระยองประกอบด้วย

๑) ด้านการวางแผน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งพอสมควร เพราะมีความร่วมมือหลายฝ่าย เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย

(๑) ชุมชน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายภายใน ซึ่งมีทั้งหมด ๒๑ กลุ่ม ซึ่งทั้งหมดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา โดยมีภาคีเครือข่ายประกอบด้วย ชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และ หน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(๒) บริษัทเอกชน จังหวัดระยอง ถือว่าเป็นเมืองนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยซึ่งประกอบไปด้วย ๕ นิคม ๑. นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ๒. นิคมอุตสาหกรรมผาแดง ๓. นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล ๔. นิคมอุตสาหกรรมเหมราช และ ๕. สำนักงานท่าเรือมาบตาพุด เมื่อเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม จึงมีการรวมกลุ่มกัน โดยใช้ชื่อว่า เพื่อนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้า SCG / LPG / โกลดาว เคมิคอล/มาบตาพุดคอมแพค

(๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน เป็นในโครงการส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง โดยรองศาสตราจารย์ ดร. พรรณวิภา กฤษญาพงษ์ และคณะวิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ต้องการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน ด้วยการใช้วัตถุดิบและศักยภาพขององค์กรเป็นปัจจัยหลัก โดยเริ่มต้นจากชุมชนหนองแพบ เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นชุมชนนำร่อง

(๔) หน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชน จะมีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ที่กำกับดูแล ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า นอกจากนี้มีการร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมแล้ว ยังมีการกำกับติดตามออกใบรับรองมาตรฐานวิสาหกิจชุมชน มีการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้รับการรับรอง มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ

๒) ด้านการผลิต รูปแบบการผลิตของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อมีการสร้างภาคีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทำให้สินค้าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และมีรูปแบบที่น่าสนใจมากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัจจัยที่ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นการทำกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือระหว่างฝ่ายชุมชน บริษัทเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งแต่ละฝ่ายหรือและส่วนงานมีความสำคัญ ดังนี้

(๑) ชุมชน การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านนั้น มุ่งเน้นการผลิตแบบใช้แรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีความสวยงาม และไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น สิ่งทีวิสาหกิจชุมชนต้องตอบโจทย์ของผู้บริโภค และสร้างองค์ความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ส่วนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

(๒) บริษัทเอกชน บริษัทเอกชนถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การผลิต นอกจากนี้ ยังมี การสร้างเครือข่ายกับบริการส่งเสริมการแปรรูปมันสำปะหลังให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากอำเภอบ้านฉางมีมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ภายใต้ สำนักงานวิจัยและพัฒนาเกษตร (สวพ.) บริษัทดาว และนิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง

(๓) นักวิชาการ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้มีการสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยการสนับสนุนและส่งเสริมของกลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นในโครงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนจากความร่วมมือระหว่าง บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) นอกจากนี้ยังมีคณาจารย์และนิสิตจากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และศูนย์วิจัยได้ร่วมกันคิดแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น ทำเฟรนช์ฟราย โดยการนำมาทอดแบบแผ่นเลย แล้วนำผงปรุงรสอาหารมาปรุงแต่งเพื่อเพิ่มรสชาติผลิตภัณฑ์อาหาร เพิ่มความแปลกใหม่ของสินค้าขึ้น นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายกับวิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุดออกแบบเครื่องตัดมันให้มีขนาดที่เท่ากัน และมีความสวยงามอีกด้วย

(๔) หน่วยงานราชการ วิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานหลัก คือ ภาคการเกษตร และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ซึ่ง ๒ หน่วยงานนี้ มีความชัดเจนทำให้ในหน้าที่ เช่น งบประมาณส่งเสริม มีการประเมินเพื่อออกใบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจุบันสมาคมเพื่อนชุมชนเป็นตัวกลาง ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้รับรองผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น การติดต่อประสานงานของกลุ่มเพื่อนชุมชนในการให้หน่วยงานราชการออกใบรับรองรับรองผลิตภัณฑ์ฮอตนอนของชุมชนบ้านเขาไผ่ เป็นต้น

๓) ด้านการจัดการ ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง มีการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะทั้งหมดทั้งมวลต้องมีภาคีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือทางด้านการตลาด และการทำบัญชี โดยการแนะนำตลาดให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับทราบตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังมีการประชุมร่วมกัน

(๑) ชุมชน สมาชิกกลุ่มได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการบันทึกบัญชี เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ แต่เนื้อหารายละเอียดซับซ้อนมากเกินไปจนไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดผังองค์กรใหม่ เพื่อสามารถสอบถามกันได้ โดยระบุตำแหน่ง โดยแยกหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น ด้านการเงิน การบัญชี การตลาดและการตรวจสอบจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบบัญชีใหม่

(๒) กลุ่มบริษัทเอกชน การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพด้านการตลาด โดยมีการสำรวจข้อมูลการตลาด วิถีตลาดความต้องการของผู้บริโภค แนวโน้มความต้องการ คู่แข่ง และการทดสอบตลาด การขอรับรองคุณภาพมาตรฐาน การสร้างตราสินค้า การประชาสัมพันธ์การตลาด

<p>เชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด การขยายตลาดและหาแหล่งจำหน่าย/ผู้แทนจำหน่าย</p> <p>(๓) นักวิชาการ เรามีกำลังที่จำกัด เราจะมองนอกนิคมอุตสาหกรรมในเรื่องเพื่อนช่วยเพื่อน มองว่าศักยภาพของแต่ละโรงงานไม่เหมือนกัน เราต้องจับมือกันในนิคมอุตสาหกรรม จับมือกับสภาอุตสาหกรรมส่งเสริม ทำเรื่องเหล่านี้ให้กว้างขึ้น ทำให้ชุมชนที่ประกอบวิสาหกิจเกิดความยั่งยืนได้ จึงได้เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้องค์ความรู้จากนักเรียนปริญญาตรีควบปริญญาโท ๕ ปี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีวิชาหนึ่ง TU ๑๐๐ ซึ่งต้องลงมาในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเอกชนไม่ได้ทำบริษัทเดียว แต่มีการจับมือเป็นการสร้างเครือข่าย</p> <p>(๔) หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมด้านความรู้ในทุกๆ ด้านที่จำเป็น เช่น การบัญชี นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านเงินสนับสนุน โดยการจัดฝึกอบรม หรือส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ มีการจัดบันทึกการรับจ่าย มีการออกใบเบิกสินค้า และมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นต้น</p>
<p>การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์</p> <p>๑. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา เช่น ความรู้เบื้องต้นทางการจัดการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ เป็นต้น ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</p> <p>๒. ชุมชนต่างๆ สามารถนำผลการศึกษามาไปสะท้อนข้อมูลให้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีการจัดการด้านวิสาหกิจชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนากระบวนการทางด้านการจัดการให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ</p> <p>๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดูแลและบริหารจัดการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้หน่วยงานรับทราบปัญหาทางด้านการจัดการ และวิธีการแก้ปัญหาทางด้านวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน</p>
<p>การประชาสัมพันธ์</p> <p>ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์ การประชุมวิชาการระดับชาติ MCU CONGREE II “คุณภาพอุดมศึกษาไทยยุค 4.0” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑ ณ ห้องเจียร์เตอร์ B มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</p>

ประวัติหัวหน้าผู้วิจัย

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	พระครูรัตนกรวิสุทธิ (สมหมาย สนิทวาจา)
วัน เดือน ปีเกิด	๑๒ พฤษภาคม ๒๕๐๗
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดหนองแพบ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
สถานศึกษา	พ.ศ. ๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง	อาจารย์
บทความทางวิชาการ	๒๕๕๘ บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ. ๒๕๕๙ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ๒๕๖๐ การจัดการการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา ๒๕๖๑ กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง

ประวัติผู้วิจัยร่วม

ชื่อ นามสกุล	ดร. สุเทพ เชื้อสมุทร
วัน เดือน ปีเกิด	๒๐ เมษายน ๒๕๑๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	๗๓/๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐
สถานศึกษา	พ.ศ. ๒๕๔๒ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศนบ.) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอก สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๔ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศม.) สาขาวิชาการบริหารองค์การ จากมหาวิทยาลัยเกริก พ.ศ. ๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะกรรมการจัดการ สาขาวิชาบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัย ศรีปทุม พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (รม.) คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง จากมหาวิทยาลัยบูรพา
ตำแหน่ง	อาจารย์
ผลงานทางวิชาการ	๒๕๕๘ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ๒๕๕๙ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ๒๕๖๐ การจัดการการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา ๒๕๖๑ กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓ ผู้ประเมินภายนอกคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘ ผู้ประเมินภายนอกคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง

ประวัติผู้วิจัยร่วม

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	พระมหาบุญรอด อมรทตฺโต, (สุวรรณโชติ), ดร.
วัน เดือน ปีเกิด	๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	๔ หมู่ ๘ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จังหวัดระยอง
สถานศึกษา	พ.ศ. ๒๕๔๙ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คช.บ) เอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. ๒๕๕๑ สำเร็จการศึกษาปริญญาธรรม ๕ ประโยค (ป.ท.๕) พ.ศ. ๒๕๕๔ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง	อาจารย์
บทความทางวิชาการ	๒๕๕๘ ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการปกครองส่วนท้องถิ่น วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๕๘ ๒๕๕๙ บทบาทด้านการสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙ ๒๕๖๐ แนวทางดำเนินงานเพื่อการจัดการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น หนังสือสารนครศรีธรรมราช ปีที่ ๔๗ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ๒๕๖๐ การจัดการการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๘ - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการ วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) พ.ศ. ๒๕๕๒ - ปัจจุบัน เจ้าอาวาสวัด ชุมชุมโน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน เจ้าคณะตำบลชุมแสง - พลงตาเอี่ยม พ.ศ. ๒๕๔๑ - ปัจจุบัน พระวิปัสสนาจารย์

ประวัติผู้วิจัยร่วม

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์, ดร. (ประภาส เกษรศิริ)
วัน เดือน ปีเกิด	๒๙ มิถุนายน ๒๕๐๘
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดทับมา ตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
สถานศึกษา	น.ธ. เอก ปริญญาธรรม ๔ ประโยค พ.ศ. ๒๕๕๖ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง	อาจารย์
บทความทางวิชาการ	๒๕๕๘ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ๒๕๕๙ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ๒๕๖๐ การจัดการการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา ๒๕๖๑ กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๘-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง

ประวัติผู้วิจัยร่วม

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	พระครูสังฆวิสุทธิคุณ, ดร. (บุญยุท เมืองทอง)
วัน เดือน ปีเกิด	๒๘ มกราคม ๒๕๑๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดชากผักกูด อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
สถานศึกษา	พ.ศ. ๒๕๕๖ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำแหน่ง	อาจารย์
บทความทางวิชาการ	๒๕๕๘ ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพของพระสงฆ์. ๒๕๕๙ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ๒๕๖๐ การจัดการการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา ๒๕๖๑ กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๘-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง